

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

**Diplomová práce
Nečakané útočisko: Prípadová štúdia o Sýrčanoch v
Sudáne
Bc. Michal Kortiš**

Plzeň, 2020

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra blízkovýchodních studií
Studijní program Mezinárodní teritoriální studia
Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce
Nečekané útočisko: Případová štúdia o Sýrčanoch v
Sudáne
Bc. Michal Kortiš

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Jan Záhořík, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2020

Vyhlasujem, že som prácu spracoval samostatne a použil len uvedené
pramene a literatúru.

Plzeň, apríl 2020

Na tomto mieste by som rád poďakoval Doc. PhDr. Janovi Záhoříkovi, Ph.D. za odborné vedenie, cenné rady a vstriečnosť pri vedení mojej diplomovej práce.

Obsah

1. ÚVOD	7
2. METODOLÓGIA.....	9
2.1 Transkripčná poznámka	10
3. VYMEDZENIE POJMOV	12
3.1 Azyl (azylová ochrana)	12
3.2 Princíp nenavracania osôb (non-refoulement).....	12
3.3 Migrácia	13
3.4 Migrant.....	13
3.5 Emigrant	14
3.6 Imigrant	14
3.7 Utečenec.....	14
3.8 Vnútorne vysídlená osoba	14
3.9 Doplnková ochrana	15
3.10 Medzinárodná organizácia pre migráciu	15
3.11 UNHCR.....	16
4 INTEGRÁCIA	17
4.1 Ekonomická integrácia	19
4.2 Sociálna integrácia	20
4.3 Kultúrna integrácia	21
4.4 Politická a právna integrácia.....	22
5. PRIEBEH MIGRÁCIE SÝRČANOV DO SUDÁNU	23
6 EKONOMICKÁ INTEGRÁCIA A AKTIVITY	25
6.1 Fenomén sýrskych reštaurácií v Chartúme.....	28

6.2	Nutnosť ekonomickej integrácie	29
6.3	Problematika vzdelávania Sýrčanov v Sudáne	29
7	SOCIÁLNA INTEGRÁCIA SÝRČANOV V SUDÁNE	34
7.1	Sociálna starostlivosť a zabezpečenie	34
7.2	Medzinárodná a komunitná pomoc	36
8	KULTÚRNA INTEGRÁCIA SÝRČANOV V SUDÁNE	39
8.1	Jazyk	39
8.2	Náboženstvo.....	41
9	POLITICKÁ A PRÁVNA INTEGRÁCIA	43
9.1	Byrokratické úkony pred ziskom občianstva	45
10	TRANZITNÁ MIGRÁCIA A FALOŠNÉ PASY	47
10.1	Trh s falošnými pasmi.....	47
11	KVANTITATÍVNY VÝSKUM	51
11.1	Charakteristika výskumu, populácia a vzorka	51
11.2	Výskumné ciele a otázky.....	52
11.3	Výsledky výskumu a analýza – demografia a ekonomika.....	55
11.4	Výsledky výskumu a analýza – časť sociálna integrácia	58
11.5	Výsledky výskumu a analýza – časť kultúrna integrácia	61
11.6	Výsledky výskumu a analýza – časť politická integrácia.....	63
12	ZÁVER	65
13	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	68
14	RESUMÉ	78
15	PRÍLOHY	79

1. ÚVOD

Sýrska občianska vojna je jedným z najväčších a najkrvavejších vojenských konfliktov 21. storočia.¹ Okrem zásadných geopolitických implikácií so sebou prináša aj implikácie humanitárne – vo vojne zahynuli asi dve percentá sýrskej populácie² vrátane viac než dvadsaťdvatisíc detí³, vnútorne bolo vysídlených cez 6,1 milióna ľudí⁴, zatiaľ čo do okolitých krajín utieklo 5,6 milióna ďalších.⁵

V tejto súvislosti sa začalo v Európe hovoriť o utečeneckej kríze a médiá zaplavili rôzne, doposiaľ nevídané obrázky; masy vyčerpaných migrantov, ktorí sa na takzvanej balkánskej trase snažili prekračovať hranice jednotlivých krajín, uzinené rodiny tlačiace sa na budapeštianskej vlakovej stanici či preplnené člny čakajúce na záchranu kdesi uprostred Stredozemného mora.

V takejto atmosfére vznikla v Európe prirodzená hystéria, ale aj silný odpor. Niektoré prejavy nesúhlasu s politikou prijímania imigrantov boli opodstatnené, inokedy zase vlády na ochranu svojich hraníc podnikali azda až prehnane teatračné kroky.⁶ Migrácia a utečenci sa na niekoľko mesiacov stali jednou z kľúčových tém na národnej i celoeurópskej úrovni. Verejná debata a emócie, ktoré ju sprevádzali, boli často iracionálne až cynické.

Jeden z naratívov sprevádzajúcich túto krízu hovorí, že Európa zlyhala a na jej území došlo k jednej z najväčších humanitárnych katastrof posledných desaťročí.⁷ Či už s takýmito tvrdeniami súhlasíme alebo nie, je zrejmé, že situácia v jednom z najbohatších a najstabilnejších kútov sveta nebola ani zďaleka zvládnutá optimálne.

Keď sa v tomto kontexte náhodou stane, že priemerný Európan navštívi Sudán, pravdepodobne zažije šok. V prvom rade tento šok pramení z poznania, že v Sudáne vôbec žijú nejakí sýrski utečenci – krajina je síce známa ako jeden z najväčších hostiteľov utečencov (najmä z rohu Afriky, Južného Sudánu či Stredoafrickej republiky), no trúfame si povedať, že Sudán vo všeobecnosti nie je vnímaný ako krajina, do ktorej smerovali utečenci zo Sýrie. Toto možno jednoducho otestovať, ak

¹ RAY, M. *8 Deadliest Wars of the 21st Century*. Encyclopaedia Britannica.

² *Syria death toll: UN envoy estimates 400,000 killed*. Al Jazeera. Číslo *Syrian Observatory For Human Rights* sa približujú skôr k 600 000 obetiam, teda približne trom percentám celkovej populácie, pozri: *Syrian Revolution NINE years on: 586,100 persons killed and millions of Syrians displaced and injured*. Syrian Observatory For Human Rights..

³ Ibid.

⁴ *Syrian Arab Republic: Key Figures*. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.

⁵ Ibid.

⁶ DUGOVIČ, M., POKRIEVKOVÁ, Z. *Fico chystá na migrantov plot ako v Iraku, kritizujú ho osobnosti aj eurosocialisti*. Denník N.

⁷ ESSA, A. *Migrant crisis a failure of European policy, UN says*. Al Jazeera.

pri vyhľadávaní obrázkov do Googlu zadáte heslo „Syrian refugees worldwide map“; najjužnejšia krajina, ktorej sa priznáva nejaká významná populácia sýrskych utečencov, je väčšinou Egypt. Počty Sýrčanov v Egypte a Sudáne sú pritom porovnateľné. Môže sa teda zdať, že na Sudán sa pri debate o pomoci sýrskym utečencom neoprávnene zabúda.⁸

Rovnako sa na Sýrčanov v Sudáne zabúda aj v akademickom bádani – pri vyhľadávaní termínu *Syrian refugees in Sudan* v akademických databázach ako *Academia*⁹, *JSTOR*¹⁰ a *DOAJ*¹¹ sú výsledky vo všetkých prípadoch (a aj pri obmenách kľúčových slov vo vyhľadávaní) nulové a čitateľ nenájde žiadne relevantné vedecké články na túto tému.

Druhým šokom je spôsob, ako Sýrčania v krajine žijú – na prvý pohľad sa jedná o pomerne samostatnú a výraznú demografickú skupinu, ktorá závažným spôsobom mení tvár hlavného mesta¹² a podieľa sa na ekonomickom a hospodárskom raste svojej novej krajiny.

Keď na takéto zaujímavé, avšak často neúplne informácie narazí priemerne zvedavý človek, automaticky sa mu natíska niekoľko otázok. Ako vôbec došlo k migrácii Sýrčanov do Sudánu? Prečo je to pre nich taká populárna destinácia? Koľko ich tam žije? Čím sa živia a ako sú integrovaní? Pod tlakom týchto otázok potom prichádza nápad venovať tejto téme priestor v diplomovej práci. Jej cieľom bude podať komplexnú správu o postavení Sýrčanov v Sudáne – o ich ekonomických aktivitách a sociálnej, kultúrnej a politickej integrácii. Okrem toho sa s pobytom Sýrčanov v Sudáne spája kontroverzia súvisiaca s kupovaním a jednoduchým získavaním občianstva a sudánskych pasov, čo má tiež určité vplyvy na ich integráciu a bude to aj predmetom nášho záujmu. V práci sa tiež pokúsime pochopiť, ako je možné, že Sudán, krajina desaťkrát chudobnejšia ako najchudobnejšia krajina Európskej únie¹³, dokázala prijať sto až dvestopäťdesiat tisíc sýrskych utečencov bez toho, aby bolo nutné hovoriť o humanitárnej katastrofe a plniť týmito ľuďmi poddimenzované utečenecké tábory.

⁸ Uvedomujeme si, samozrejme, že táto forma skúmania fenoménu neprítomnosti Sudánu na mapách znázorňujúcich celosvetové rozmiestnenie sýrskych utečencov je veľmi nevedecká. Slúži len ako forma ilustrácie nedostatku pozornosti, ktorej sa Sudánu v tomto kontexte dostáva. Podobné výsledky sme týmto spôsobom zaznamenali na začiatku i na konci písania práce (15. 9. 2019 a 15. 4. 2020).

⁹ *Syrian refugees in Sudan*. Academia.

¹⁰ *Syrian refugees in Sudan*. JSTOR.

¹¹ *Syrian refugees in Sudan*. Directory of Open Access Journals.

¹² *Šáhíd: Madína Dimašq al-súrija tazdahiru fí qalb al-Chartúm*. Al Jazeera.

¹³ HDP na hlavu Sudánu bolo v roku 2018 približne desaťkrát nižšie ako HDP Bulharska. Pozri: *GDP per capita (current US\$) - Bulgaria, Sudan*. The World Bank.

2. METODOLÓGIA

Pri príprave na vypracovanie tejto práce sme museli vziať ohľad na niekoľko limitujúcich skutočností. Prvou z nich je výber vhodných zdrojov s ktorými plánujeme pracovať; ako sme už ukázali v úvode, téme Sýrčanov v Sudáne sa nevenujú žiadne voľne dostupné vedecké práce - dokonca ani čiastkovo. To znamená, že táto práca je s najvyššou pravdepodobnosťou prvou voľne dostupnou vedeckou analýzou tohto fenoménu. Z toho vyplýva aj presvedčenie, že by predložená práca mala mať povahu akéhosi prvotného výskumu, kedy sa namiesto rozpitvávania drobných, čiastkových fenoménov (napríklad zameranie sa len na jediný aspekt integrácie Sýrčanov v Sudáne) pokúsime poskytnúť širší obraz o celom fenoméne, ktorý má potenciál inšpirovať iných bádateľov na ďalšie, konkrétnejšie bádanie.

Druhou limitujúcou skutočnosťou je fakt, že hoci náš pobyt v Chartúme na jar 2019 organizovaný Katedrou blízkovýchodných študií ZČU v Plzni bol dostatočne dlhý nato, aby sme sa s touto témou oboznámili a rozhodli sa ju spracovať v diplomovej práci, nebol dostatočne dlhý nato, aby sme na potrebnej úrovni stihli sformulovať a následne vykonať kvalitatívny výskum priamo v teréne.

Toto sú dve najzásadnejšie skutočnosti kreujúce obsah i formu tejto práce. Tá sa sama o sebe delí na tri veľké časti. Prvou je teoretická časť, v ktorej na základe medzinárodných dohôd, konvencii a platných zákonov definujeme základné pojmy súvisiace s migráciou. Deje sa tak preto, že mnohé z nich sa na jednej strane často objavujú vo verejnom diskurze, no na strane druhej sa navzájom často zamieňajú a používajú sa nesprávne. Ďalej pokračuje teoretická časť práce krátkym úvodom do problematiky integrácie, kde sa snažíme preklenúť viaceré existujúce definície tohto fenoménu v snahe zasadiť jadro našej práce do vhodného a teoreticky koherentného rámca.

Druhá časť práce je už mierená priamo na problematiku Sýrčanov v Sudáne. Podľa už definovaného vzorca ich životnú skúsenosť v novej krajine rozdeľujeme na štyri hlavné okruhy – ekonomický, sociálny, kultúrny a politický. Do tejto časti práce tiež radíme kapitolu o tranzitnej migrácii a kupčení so sudánskymi pasmi, nakoľko sa jedná o fenomény úzko späté s problematikou právnej integrácie. V tejto najobsažnejšej časti práce analyzujeme a spájame informácie z celej plejády miestnych, blízkovýchodných i celosvetových médií. Najmä sudánske média sa vyznačujú určitou dávkou nepresností a informácie v nich si často navzájom protirečia alebo nezodpovedajú realite. Práve z tohto dôvodu sme si dovolili v tomto kontexte využiť informácie od troch informátorov a jednej informátorky, ktoré konfrontujeme s tvrdeniami a číslami dostupnými v médiách. Informácie, ktoré sme týmto spôsobom získali v texte práce označujeme ako Rozhovor 1-4.

Meno prvej informátorky musí kvôli povahe kladených otázok zostať v anonymite – jedná sa o zamestnankyňu ministerstva vnútra Českej republiky, ktorá

sa pohybuje v prostredí hraničnej polície. Táto odborníčka nám v kapitole o falšovaní pasov bližšie priblížila možnosti využívania týchto dokladov a pracovné metódy a postupy príslušníkov hraničnej polície. Rozhovor 2 sme viedli so sýrskym majiteľom reštaurácie *Food Point*, Samírom Júsufo, ktorý do Sudánu prišiel v roku 2014 priamo z Damasku. Tretí rozhovor sme viedli s inžinierom Nadžmuddínom al-Gássimom, doktorandom Chartúmskej univerzity, ktorý nám bližšie priblížil niektoré sudánske reálie a byrokratické postupy. Posledný rozhovor sme viedli s doktorom Badruddínom al-Sálihom, ktorý pôsobí na katedre sociológie Chartúmskej univerzity.

Treťou časťou práce je kvantitatívny výskum, v ktorom skúmame základné demografické parametre populácie Sýrčanov v Sudáne. V zmysle myšlienky vykonávania prvotného, širšie zameraného výskumu, sa snažíme získať elementárne údaje o tejto populácii súvisiace s trhom práce, ziskom občianstva či jej náboženského zloženia. Okrem toho sa pýtame na niektoré čiastkové otázky vyplynúšie z teoretickej časti práce. Konkrétne parametre výskumu sú definované v príslušnej kapitole.

2.1 Transkripčná poznámka

Pri transkripcii arabských slov vychádzame z prepisu foném po vzore knihy *Duchovní cesty islámu* Luboša Kropáčka (6. vydanie, 2015)¹⁴ s drobnými odmenami uvedenými v tejto poznámke. Hlasivkový ráz (*hamzu*) zapisujeme ako (‘), zatiaľ čo hrdelnicu *‘ajin* zapisujeme pre lepšie rozlíšenie ako horný index malého písaného c (°). Na začiatku vlastných mien tieto dve hlásky po vzore Kropáčka vynechávame (Alí, Ahmad). Koncovku ženského rodu *tá‘ marbúta* ° zapisujeme ako a (*al-madrása*).

Určitý člen *al* zapisujeme pomocou spojovníka a s prvou hláskou nasledujúceho slova ho v práci *nespodobujeme*. V prípade, že sa jedná o vlastné meno, prvú hlásku po určitom člene zapisujeme ako veľké písmeno, samotný člen zapisujeme malými písmenami. To neplatí len v prípade, kedy určitý člen stojí na začiatku vety – vtedy ho zapisujeme veľkým písmenom. Arabské vlastné mená osobné, ktoré sa skladajú z dvoch slov v genitívnom spojení píšeme spolu a tieto po určitom člene spodobujeme (*Abdulláh, Badruddín*).

Predložky transkribujeme oddelene od určitého člena (*fí al-bajt*). Výnimkou sú predložky *li* a *bi*, ktoré pripájame priamo k určitému členu či samotnému slovu (*lil-musá‘ada, bil-jadd*). Pádové koncovky v transkripcii nezohľadňujeme (*lil-bajt, fí al-madrása, min al-tálibát*), logickou výnimkou sú pravidelné plurálové prípony mužského rodu (*-úna, -ína*) a ustálené slovné spojenia s predložkami (*bil-qurbi, min adžli* a pod.) a v prípade príslovkových určení v neurčitom akuzatíve s koncovkou *an* (*ba‘ídan, jawmíjan*).

Slová z blízkovýchodného kontextu, ktoré sú bežne používané v slovenčine, prepisujeme podľa ich zaužívanej slovenskej verzie (*Mohamed, Damask*). Rovnako

¹⁴ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*, s. 291.

postupujeme v prípade názvov sudánskych geografických objektov bežne používaných v slovenčine (*Chartúm, Omdurmán, Darfúr, Port Sudan*), zvyšné názvy sudánskych geografických objektov vrátane miest a ulíc prepisujeme v súlade s pravidlami vyššie. Arabské vlastné mená netranskribujeme v prípade, že sa jedná o mená autorov citovaných materiálov a teda je nutné ich zanechať v pôvodnej podobe pre lepšie dohľadanie.

3. VYMEDZENIE POJMOV

V tejto kapitole vymedzíme základné pojmy súvisiace s migráciou a medzinárodným právom a predstavíme niektoré svetové organizácie venujúce sa migračnej a utečeneckej problematike. Vychádzame pritom predovšetkým z dokumentov medzinárodných organizácií, najmä IOM a UNHCR, z príslušných medzinárodných dohôd a v prípadoch kde to považujeme za nutné, niektoré čiastkové termíny podrobnejšie rozoberáme z pohľadu právneho poriadku Slovenskej republiky.

3.1 Azyl (azylová ochrana)

Azylová ochrana je štátom garantovaná ochrana osôb pobývajúcich mimo krajiny či miesta trvalého pobytu, ktoré utekajú pred prenasledovaním, závažným nebezpečenstvom alebo z iných dôvodov. Azylová ochrana zahŕňa množstvo konceptov, vrátane zásady nenavracania (*non-refoulement*) azylantov, povolenia pobytu na území krajiny udeľujúcej azylovú ochranu, štandardov ľudského zaobchádzania a tzv. trvalého riešenia situácie.¹⁵

Právny poriadok Slovenskej republiky upravuje v § 8 zákona o azyle podmienky, za ktorých má azylant nárok na azylovú ochranu na Slovensku takto: „Ministerstvo udeľí azyl, ak tento zákon neustavuje inak, žiadateľovi, ktorý má v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných, alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu, alebo je v krajine pôvodu prenasledovaný za uplatňovanie politických práv a slobôd.“¹⁶

3.2 Princíp nenavracania osôb (non-refoulement)

Princíp nenavracania je kľúčovým konceptom v medzinárodnom práve. Má pôvod v medzinárodnom utečeneckom práve, v 33. článku *Konvencie z roku 1951*.¹⁷ Jeho obsahom je zákaz vykonávať extradíciu, deportovať, vypovedať či akokoľvek inak vrátiť osobu do krajiny, kde je ohrozený jej život alebo sloboda, alebo kde existujú dôvodné podozrenia, že táto osoba môže byť mučená, alebo s ňou môže byť inak neľudsky, kruto či ponižujúco zaobchádzané, alebo že by sa táto osoba mohla stať obeťou núteného zmiznutia alebo inej nenapraviteľnej ujmy.¹⁸

¹⁵ UNHCR *Resettlement Handbook: Division of International Protection*, s. 407.

¹⁶ Zákon č. 480/2002 Z. z.: Zákon o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákony pre ľudí.

¹⁷ Jedná sa o *Konvenciu o utečencoch z roku 1951*, podpísanú 145 štátnymi entitami, ktorá vymedzuje pojem *utečenec* a definuje práva vysídlených osôb a povinnosti krajín, v ktorých sa nachádzajú.

¹⁸ *International Migration Law: Glossary on Migration*, s. 147.

3.3 Migrácia

Jedná sa o dáždnikový termín zastrešujúci akýkoľvek pohyb osôb alebo skupín osôb v geografickom a sociálnom priestore spojený s prechodnou alebo trvalou zmenou miesta pobytu. Migráciu kategorizuje *Medzinárodná organizácia pre migráciu* podľa rozličných kritérií nasledovne:

Zahraničná migrácia – pohyb osôb cez hranice suverénnych štátov spojený s trvalou alebo prechodnou zmenou pobytu.

Vnútoraná migrácia – pohyb osôb v rámci jedného štátu spojený s trvalou alebo prechodnou zmenou pobytu.

Dobrovoľná migrácia – slobodný pohyb osôb alebo skupín osôb, napríklad za účelom zamestnania, zlúčenia rodiny, vzdelávania, a pod.

Nútená migrácia – nedobrovoľné opustenie krajiny pôvodu pre politické a sociálne problémy, vojnové konflikty, prírodné katastrofy, závažné existenčné a ekonomické problémy, alebo iné dlhodobo pretrvávajúce krízové situácie.

Legálna migrácia – prekročenie hranice krajiny s platným cestovným dokladom, prípadne aj platnými vízami a povoleniami, ak sa vyžadujú na vstup do danej krajiny.

Nelegálna migrácia – neoprávnené prekročenie hranice krajiny bez platných cestovných dokladov, víz a povolenia na pobyt, alebo neoprávnené zotrúvanie na území krajiny po skončení platnosti dokladov, víz alebo povolenia na pobyt.¹⁹

3.4 Migrant

Podľa definície OSN sa jedná o osobu, ktorá z akýchkoľvek dôvodov zmení krajinu svojho trvalého, respektíve obvyklého pobytu a zo svojej domovskej krajiny sa presťahuje do inej krajiny minimálne na obdobie troch mesiacov. Mnohé právne poriadky (vrátane slovenského) používajú iné právne termíny, napríklad *cudzinec*. Jedná sa o dáždnikový termín, ktorý nemá stabilnú definíciu v medzinárodnom práve.

OSN podľa dĺžky pobytu migranta rozlišuje dve skupiny – krátkodobých a dlhodobých migrantov. Krátkodobý migrant je osoba, ktorá sa sťahuje do inej krajiny ako je krajina jej trvalého (obvyklého) pôvodu po dobu najmenej troch mesiacov, ale kratšej ako jeden rok. Dlhodobý migrant je osoba, ktorá sa sťahuje do inej krajiny ako je krajina jej trvalého (obvyklého) pobytu po dobu minimálne jedného roka s výnimkou prípadov, keď sa presun osoby do inej krajiny týka dovolenky, návštevy priateľov a príbuzných, obchodných ciest, liečenia alebo zdravotného ošetrovania alebo

¹⁹ Prebrané z publikácie *Základné pojmy v oblasti migrácie a integrácie cudzincov: Migrácia*. Medzinárodná organizácia pre migráciu Slovensko.

náboženskej púte.²⁰

3.5 Emigrant

Z perspektívy krajiny pôvodu sa jedná o osobu, ktorá sa odsťahuje z krajiny trvalého (obvyklého) pôvodu do inej krajiny, ktorá sa efektívne stáva jeho novou krajinou trvalého (obvyklého) pôvodu.²¹

3.6 Imigrant

Z perspektívy cieľovej krajiny sa jedná o osobu, ktorá sa presťahuje do krajiny inej, než je krajina jej trvalého (obvyklého) pobytu, čím sa z cieľovej krajiny stane jeho nová krajina trvalého (obvyklého) pôvodu.²²

3.7 Utečenec

Osoba, ktorá má opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, náboženských, národnostných a politických dôvodov, alebo pre príslušnosť k určitej sociálnej skupine a z dôvodu týchto obáv sa nemôže alebo nechce vrátiť do krajiny pôvodu, ani využiť ochranu tejto krajiny. Utečencom je tiež osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá sa z vyššie spomenutých dôvodov nemôže alebo nechce vrátiť do krajiny svojho obvyklého bydliska. V slovenskom právnom poriadku bol pojem *utečenec* nahradený pojmom *azylant*.²³

Z hľadiska medzinárodného práva je utečenec osoba, ktorá sa kvalifikuje na ochranu OSN zaručovanú *Vysokým komisárom OSN pre utečencov* (UNHCR) v súlade so *Štatútom UNHCR* a ďalšími rezolúciami *Valného zhromaždenia OSN* vymedzujúcimi rozsah kompetencií UNHCR bez ohľadu na to, či sa daná osoba nachádza v krajine, ktorá je signatárom *Konvencie z roku 1951* alebo *Protokolu z roku 1967*²⁴, alebo v ktorej sa nachádza miestny orgán venujúci sa ochrane utečencov, a bez ohľadu nato, či bola táto osoba uznaná za utečenca svojou cieľovou krajinou v zmysle menovaných uznesení.²⁵

3.8 Vnútorne vysídlená osoba

Osoba alebo skupina osôb donútená ujsť alebo opustiť svoj domov alebo miesto svojho obvyklého pobytu, najmä v dôsledku alebo s cieľom predísť dôsledkom

²⁰ *Recommendations on Statistics of International Migration*. UNITED NATIONS STATISTIC DIVISION, s. 13.

²¹ *Ibid.*, s. 18.

²² *Ibid.*, s. 13.

²³ *Základné pojmy v oblasti migrácie a integrácie cudzincov: Migrácia*. Medzinárodná organizácia pre migráciu Slovensko.

²⁴ Jedná sa o *Protokol vzťahujúci sa k statusu utečencov z roku 1967*.

²⁵ *International Migration Law: Glossary on Migration*, s.168.

ozbrojeného konfliktu, situáciám všeobecného ohrozenia/násilia, porušovania ľudských práv alebo prírodných/človekom spôsobených katastrof, a ktorá neprekročila medzinárodne uznanú štátnu hranicu.²⁶

3.9 Doplnková ochrana

Rozličné mechanizmy využívané na regularizovanie pobytu osôb nachádzajúcich sa mimo záber *Konvencie* z roku 1951 a *Protokolu* z roku 1967, ktorá však napriek tomu potrebujú medzinárodnú ochranu.²⁷

Z pohľadu právneho poriadku Slovenskej republiky (§ 13a zákona o azyle) poskytne Slovenská republika doplnkovú ochranu v prípade, že sa žiadateľovi neudelil azyl, avšak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia. Za vážne bezprávie sa pre účely tohto zákona považuje uloženie trestu smrti alebo jeho výkon, mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, vážne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násilia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu.²⁸

Podstatným rozdielom pri udeľovaní azylu a poskytovaní doplnkovej ochrany je čas, na ktorý sa ochrana udeľuje. V prípade azylu ide o trvalý pobyt cudzinca na území SR, v prípade doplnkovej ochrany ide o prechodný pobyt na dobu jedného roka, ktorý na základe opodstatnených dôvodov možno opäť predĺžiť na ďalší rok.²⁹

3.10 Medzinárodná organizácia pre migráciu

Medzinárodná organizácia pre migráciu (International Organisation for Migration, IOM) je medzivládna organizácia poskytujúca pomoc, odborné poradenstvo a rôzne služby vládam i jednotlivcom v oblasti migrácie. IOM sa snaží zaistiť bezpečný a ľudský manažment migrácie a presadzovanie medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti, pomoc v hľadaní praktických riešení problémov súvisiacich s migráciou a poskytovanie humanitárnej pomoci migrantom v núdzi, vrátane utečencov a vnútorne vysídlených osôb. *Ústava* IOM uznáva vzťah medzi migráciou a ekonomickým, sociálnym a kultúrnym rozvojom rovnako ako slobodu pohybu.³⁰

Štyri hlavné oblasti manažmentu migrácie, ktorým sa IOM dlhodobo venuje, sú

²⁶ *Základné pojmy v oblasti migrácie a integrácie cudzincov: Vnútorne vysídlená osoba.* Medzinárodná organizácia pre migráciu Slovensko.

²⁷ *UNHCR Resettlement Handbook: Division of International Protection*, s. 408.

²⁸ *Zákon č. 480/2002 Z. z.: Zákon o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Zákony pre ľudí.

²⁹ *Základné pojmy v oblasti migrácie a integrácie cudzincov: Doplnková ochrana.* Medzinárodná organizácia pre migráciu Slovensko.

³⁰ *About IOM.* International Organization for Migration.

migrácia a rozvoj, uľahčovanie migrácie, regulovanie migrácie a nútená migrácia. Aktivity, ktoré organizácia v tomto zmysle vyvíja súvisia s propagáciou medzinárodného migračného práva, debatami o politike, poradenstvom, ochranou práv a zdravia migrantov a rodovým rozmerom migrácie.³¹

V súčasnej dobe patrí 173 krajín do skupiny členských krajín IOM a ďalších 8 krajín sa radí k pozorovateľským vládam. Zaujímavým detailom je, že z 8 pozorovateľských krajín patrí polovica k takzvaným ropným monarchiám Perzského Zálivu (sú nimi Bahrajn, Kuvajt, Katar, Saudská Arábia).³² Ďalšie dve monarchie, Omán a Spojené arabské emiráty nemajú ani štatút člena, ani štatút pozorovateľa, čo pravdepodobne súvisí so závislosťou ich ekonomík na zahraničnej pracovnej sile.

IOM vznikla v roku 1951, vtedy ešte ako *Provisional Intergovernmental Committee for the Movement of Migrants from Europe* (PICMME). V tej dobe bolo jej hlavným cieľom vysporiadať sa s 11 miliónmi ľudí, ktorí boli v dôsledku druhej svetovej vojny vyhnaní zo svojich domovov naprieč celou Európou. V nasledujúcich desaťročiach sa trikrát zmenil názov organizácie, než v roku 1989 definitívne vznikla IOM v súčasnej podobe, kedy operuje s ročným rozpočtom približne 1,5 miliardy dolárov a zamestnáva viac než 10 000 zamestnancov vo viac než 150 krajinách sveta.³³

3.11 UNHCR

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) je agentúra OSN, ktorá má za úlohu chrániť utečencov, násilne vysídlené komunity a ľudí bez štátnej príslušnosti a pomáhať v ich dobrovoľnej repatriácii, integrácii alebo presídlení do tretích krajín.

Úrad vysokého komisára pre utečencov vznikol v roku 1950 s pôvodne trojročným mandátom a podobne ako IOM, aj jeho úloha súvisela s riešením krízy, ktorá v Európe nastala po druhej svetovej vojne. Úrad sa v priebehu päťdesiatych rokov stal natoľko dôležitým, že pôvodný trojročný mandát bol predĺžený a UNHCR funguje dodnes, opierajúc sa predovšetkým o právne základy položené *Konvenciou* z roku 1951 a *Protokolom* z roku 1967. UNHCR funguje v 134 krajinách sveta, kde s ročným rozpočtom 6,54 miliárd dolárov zamestnáva takmer 17 000 ľudí. Za 70 rokov svojej existencie Úrad získal dve Nobelove ceny za mier.³⁴

³¹ Ibid.

³² *Member States*. International Organization for Migration.

³³ *IOM History*. International Organization for Migration.

³⁴ *History of UNHCR*. UNHCR.

4 INTEGRÁCIA

Aby sme mohli plne pochopiť dynamiku a vzťahy vzniknulé v súvislosti s migráciou Sýrčanov do Sudánu, potrebujeme tento spoločenský fenomén zasadiť do teoretického rámca, pomocou ktorého budeme schopní lepšie uchopiť a analyzovať postavenie sýrskych migrantov v rámci sudánskej spoločnosti a výzvy, ktorým toto nové spoločenské usporiadanie v krajine čelí. Za najlepší teoretický nástroj sa potom javí koncept integrácie, ktorý sa v súvislosti s migráciou periodicky opakuje vo verejnej i odbornej debata.

Na začiatku výkladu o integrácii a jej aspektoch je nevyhnutné reflektovať na poznatok, že „neexistuje jednotná, všeobecne akceptovaná definícia, teória či model imigrantskej či utečeneckej integrácie. Tento koncept je naďalej kontroverzný a je predmetom vášnivej diskusie.“³⁵ Absencia všeobecne prijímanej definície však nemusí predstavovať žiaden zásadný problém, ba čo viac, môže sa dokonca jednať o výhodu. Vzniká nám totiž priestor pre vlastnú konceptualizáciu pojmu, prirodzene, berúc ohľad na bohatú zásobu teoretických východísk, ktoré nám budú v tomto úsilí nápomocné.

Ak by sme vychádzali z čisto sémantickej roviny slova, integrovať niečo, znamená niečo niekam (v našom prípade migrantov do cieľovej krajiny) zaradiť, spojiť, zjednotiť, skrátka vytvoriť jeden celok. Tu však vyvstáva celý rad otázok a problémov. Na akých úrovniach má byť migrant zaradený? Dá sa vôbec toto zaradenie nejakým spôsobom odmerať a exaktne opísať? Akú úlohu hrá v tomto procese identita migranta, jeho domovská a cieľová krajina?

V prvom rade by sme sa mali vysporiadať s otázkou jednotlivých aspektov integrácie, čo fakticky znamená rozložiť životnú skúsenosť migranta v novej krajine na jednotlivé výseky reality a tieto následne pozorovať, prípadne merať a porovnávať s životnou skúsenosťou domáceho obyvateľstva. Tu nám môže pomôcť oficiálna definícia IOM, ktorá integráciu definuje nasledovne: „Integrácia je dvojsmerný proces vzájomnej adaptácie medzi migrantmi a spoločnosťami, v ktorých žijú, prostredníctvom ktorého sú zahrnutí do sociálneho, ekonomického, kultúrneho a politického života prijímajúcej komunity. Integrácia zahŕňa zoskupenie zdieľaných povinností migrantov a komunít a obsahuje ďalšie súvisiace koncepty, ako napríklad sociálna inklúzia a sociálna kohézia.“³⁶

Z uvedenej definície integrácie sa dozvedáme, že integrácia prebieha na štyroch základných úrovniach – ekonomickej, sociálnej, kultúrnej a politickej, čo znamená, že sa jedná o integráciu na úrovni makroštruktúr. Okrem toho sa v odbornej literatúre často možno stretnúť s podobným makroštruktúrnym delením, ktoré však sociálny a ekonomický aspekt spája dohromady. Tieto rozmery (integrácie)

³⁵ CASTLES, S. et. al. *Integration: Mapping the Field.* Centre for Migration and Policy Research and Refugee Studies Centre.

³⁶ *Key Migration Terms: Integration.* IOM.

korešpondujú s tromi hlavnými faktormi, ktoré súvisia s imigračnými integračnými procesmi: štát, trh a národ.³⁷ Makroštruktúrneho delenia a jeho analýzy sa napokon držia mnohé práce pojednávajúce na túto tému.³⁸ Opakom makroštruktúrnej analýzy je analýza integrácie v kontexte každodennej sociálnej interakcie.³⁹

Zároveň možno súhlasiť s tvrdením, že slovo integrácia má skôr konotáciu dynamického viacrozmerného procesu, než stavu. Ak je totiž nejaká komunita integrovaná ekonomicky, nemusí to ešte znamenať, že je integrovaná aj, povedzme, kultúrne. Z tohto prirodzene vyplýva, že integráciu možno stupňovať podľa jej miery – od čiastočnej až po úplnú.⁴⁰

Druhou významnou časťou debaty o povahe integrácie je počet a povaha zúčastnených strán. Tu rozlišujeme tri základné prístupy. Prvým je takzvaný národný rámec, ktorý v procese integrácie do popredia stavia predovšetkým úlohu štátu prijímajúceho migrantov, čím dochádza k fenoménu takzvaného metodologického nacionalizmu.⁴¹ Základným východiskom tohto prístupu je predstava, že pre priebeh integrácie je kľúčové postavenie a politika konkrétneho národného štátu. Toto východisko nie je *a priori* mylné – integrácia Sýrčanov bude prebiehať inak v Sudáne než v Nemecku. Postavenie národného štátu sa však stavia do popredia na úkor role samotných migrantov. Ak by sme k procesu integrácie pristupovali výlučne pomocou tohto prístupu, základná otázka by znela: „Čo robí štát pre integráciu migrantov?“ To však nie je dostatočné.

Spomínaná definícia IOM prekonáva tento prístup tým, že integráciu definuje ako dvojsmerný proces. V podstate tak uznáva zodpovednosť migrantov v ich integračnom procese a dôraz kladie nielen nato, aké sú migrantom vytvorené podmienky, ale aj nato, akým spôsobom na tieto podmienky migranti reflektujú a aká je ich osobná skúsenosť. Uplatňujúc tento prístup by sme sa už museli pýtať: „Čo robí štát pre integráciu migrantov? A čo pre svoju integráciu robia migranti samotní?“

Modifikáciou dvojstranného prístupu k integrácii je potom poukázanie nielen na úlohu hostujúceho národného štátu, ale aj jeho pôvodných obyvateľov, definované napríklad v *Rámci pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín v Európskej únii* takto: „Integrácia je dynamický, obojstranný proces vzájomného prispôsobovania sa ako prisťahovalcov, tak rezidentov členských štátov.“⁴²

³⁷ ENTZINGER, H. *The dynamics of integration policies: A multidimensional model*, s. 102.

³⁸ Pozri napríklad PENNIX, R. *Integration of Migrants: Economical, social, cultural and political dimensions*.

³⁹ TOPINKA, D., ed. *INTEGRAČNÍ PROCES MUSLIMŮ V ČESKÉ REPUBLICE: Pilotní projekt*, s. 26.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Pre podrobnú analýzu pozri napríklad SCHILLER, G., WIMMER, A. *Methodological nationalism and beyond: nation-state building, migration and the social sciences*.

⁴² *Společný program pro integraci: Rámec pro integraci státních příslušníků třetích zemí v Evropské unii*. Komise evropských společenství, s. 25.

Zároveň je nutné si uvedomiť, že tieto dve strany nie sú na rovnakej úrovni. Čo sa týka sily a zdrojov, títo dvaja „partneri“ si z povahy veci len sotva môžu byť rovní. Hostujúca spoločnosť, zvlášť jej inštitucionálna štruktúra a reakcia na čerstvých prisťahovalcov má na konečný výsledok celého procesu (integrácie) oveľa väčší vplyv, než samotní imigranti.⁴³

Tretí prístup k povahe a počtu zúčastnených strán je transnacionalistický; okrem hostujúceho štátu (a jeho občanov) a migrantov v ňom hrá úlohu aj krajina pôvodu migrantov. Krajiny pôvodu migrantov sa v rámci štúdia migrácie dostali do pozornosti bádateľov zvlášť od konca 90. rokov, čo súvisí predovšetkým so sledovaním reálneho trendu, kedy sa stále viac a viac krajín pôvodu snažilo posilniť vzťahy so zahraničnými komunitami sprostredkovaním ich návratu do vlasti, ponukou zahraničnej konzulárnej pomoci a podpory emigrantskej ekonomickej a politickej angažovanosti v domácej krajine. Transnacionalistická optika v migračných štúdiách primäla bádateľov brať pri analýze migračných tokov, usádzania sa migrantov a transnacionálnych aktivitách väčší ohľad na záujmy a politiku krajiny pôvodu.⁴⁴

Pomerne nadneseným sa v debata o transnacionalistickej povahe migrácie javí často opakovaný termín *sending state*, teda vysielajúci štát. Ten celkom nevhodne implikuje, že migrantov (či už ekonomických alebo utečencov) ich štát nejakým spôsobom vysielal. Vo väčšine prípadov to samozrejme nie je pravda, respektíve sa tak nedeje priamo. Pri práci sa teda budeme držať termínov *krajina pôvodu* či *domáca krajina*.

Na začiatku tejto kapitoly sme si dali za úlohu prísť s „vlastnými“ parametrami toho, čo obsahuje proces integrácie migrantov a kto sa na ňom zúčastňuje. Na základe predstavených teórií a princípov možno povedať, že pre účely tejto práce ju budeme konceptualizovať ako trojstranný proces medzi migrantami, ich krajinou pôvodu a ich hostujúcou krajinou, odohrávajúc sa na štyroch základných úrovniach – ekonomickej, sociálnej, kultúrnej a politickej. Našou nasledujúcou úlohou je rozklúčovať, čo tieto jednotlivé aspekty migrácie obsahujú a ako sú merateľné.

4.1 Ekonomická integrácia

Otázka, ako sa migranti integrujú do ekonomického systému cieľovej krajiny je zásadnou témou pre teoretikov migrácie. Existuje však badateľný rozdiel medzi počtom prác, ktoré sa venujú integrácii ekonomických migrantov v porovnaní s prácami o ekonomickej integrácii utečencov, ktorých je o niečo menej. Jedná sa o dôležitý rozdiel, pretože integrácia utečencov sa líši od integrácie ekonomických migrantov, a to hlavne čo sa týka motívov pre migráciu a odlišnej životnej situácie

⁴³ MASCAREÑAS, B. G. a PENNINX, R. *The Concept of Integration as an Analytical Tool and as a Policy Concept*, s. 17.

⁴⁴ ØSTERGAARD-NIELSEN, E. *Sending Country Policies*.

v prijímajúcej krajine.⁴⁵

Na prvý pohľad sa zdá, že proces ekonomickej integrácie je najlepšie vedecky uchopiteľný a merateľný. Ekonomické ukazovatele sú totiž (takmer) vždy exaktné a presne kvantifikovateľné. Môžeme merať v podstate akýkoľvek ekonomický ukazovateľ vzťahujúci sa k jednotlivcovi, rodine či celej komunite migrantov od miery ich nezamestnanosti, cez ich príjem, až po schopnosť ekonomickej mobility naprieč generáciami. Na základe porovnávania ekonomických ukazovateľov migrantov s ekonomickými ukazovateľmi domáceho obyvateľstva by sa potom malo dať určiť, nakoľko je migrantská populácia ekonomicke integrovaná, t. j. do akej miery sa jej dáta približujú dátam domácej populácie.

Vo všeobecnosti však platí definícia, že otázky ekonomickej integrácie sa týkajú trhu práce, prístupu naň a ekonomického postavenia.⁴⁶ Okrem toho sa za súčasť otázky ekonomickej integrácie často považuje aj otázka vzdelávania a prístupu k nemu, hoci niektorí bádatelia radia otázku vzdelávania k problémom súvisiacim s kultúrnou integráciou.⁴⁷ Okrem vyššie zmienených kvantifikovateľných údajov nám teda vzniká celý rad kvalitatívnych otázok ohľadom pracovných práv migrantov, ktoré je nutné pri analýze tohto fenoménu nutné brať do úvahy.

Takýmito otázkami by mohli byť napríklad nasledovné: Majú migranti rovnaké práva na zisk práce a rovnaké podmienky pri jej hľadaní? Majú rovnaké pracovné práva ako domáci zamestnanci? Majú rovnaký prístup k rovnakým dávkam (dávky v nezamestnanosti, nemocenské, invalidné a pod.) ako domáci zamestnanci?

Ekonomický aspekt integrácie nie je jediným či najvýznamnejším, no má zásadný vplyv na celý zvyšný priebeh integračného procesu. Vplyvnou myšlienkou v literatúre o integrácii migrantov je predstava, že účasť v štruktúrach a inštitúciách hostujúcej spoločnosti, ktorá sa priamo (pracovný trh) alebo nepriamo (prostredníctvom jazyka či vzdelávacieho systému) vzťahuje k ekonomickej pozícii jednotlivca, hrá kľúčovú úlohu v stimulácii ostatných foriem integrácie, napríklad v stotožňovaní sa s hostovskou komunitou.⁴⁸

4.2 Sociálna integrácia

Slovo sociálny má mnoho významov a konotácií, preto je aj v prípade slovného spojenia sociálna integrácia nutné vysvetliť, čo presne máme na mysli, keď o nej hovoríme. Sociálna integrácia nemá súvisieť so sociálnymi vzťahmi imigrantov (či už

⁴⁵ Castles, S., et. al. *“Integration: Mapping the Field”*, Centre for Migration and Policy Research and Refugee Studies Centre.

⁴⁶ TOPINKA, D. *INTEGRAČNÍ PROCES MUSLIMŮ V ČESKÉ REPUBLICE: Pilotní projekt*, s. 27.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ GORDON, M. M. *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origins*, s. 144.

navzájom alebo s domácim obyvateľstvom), ale ich sociálnym zabezpečením a starostlivosťou. V zjednodušenom ponímaní je sociálna starostlivosť akýkoľvek systém vládnej finančnej podpory ľuďom s neadekvátnym alebo nulovým príjmom.⁴⁹ Hodno dodať, že v kontexte imigračnej a utečeneckej problematiky môžu v tomto systéme vládu suplovať medzinárodné či charitatívne organizácie.

Do istej miery sa sociálna integrácia prelína s ekonomickou (napríklad v otázkach dávok v hmotnej núdzi), problematika sociálnej integrácie sa však dotýka aj otázky bývania a prístupu k nemu, trvalého usídlenia, dĺžky pobytu, kvality a miesta bývania, priestorovej mobility, zdravotnej starostlivosti, sociálneho zabezpečenia a zjednocovania rodín.⁵⁰ Najvhodnejšou metódou na skúmanie týchto otázok sa javí byť analýza politiky a súvisiacej legislatívy, rovnako ako kvantitatívny a kvalitatívny výskum.

Ak by sme hovorili špecificky o otázke sociálnej integrácie utečencov, situácia by bola zásadným spôsobom odlišná než je tomu pri ekonomických migrantoch. Otázka bývania je totiž pre utečencov jedným z najzásadnejších problémov. Uplatňuje sa tu základná dichotómia, kedy tradične väčšina svetovej utečeneckej populácie žije v utečeneckých táboroch, zatiaľ čo paralelne existuje menšina takzvaných *urban refugees*, teda mestských utečencov. Obe skupiny, prirodzene čelia rôznym výzvam a problémom, vo všeobecnosti je však prijímané presvedčenie, že mestskí utečenci majú o niečo lepšie podmienky na život než utečenci žijúci v táboroch.⁵¹

4.3 Kultúrna integrácia

Kultúrna integrácia je oblasťou integrácie, ktorá sa týka otázok jazyka, komunikácie, vzdelávania, udržiavania tradícií, náboženstva a etnicity.⁵² Zatiaľ, čo mnohé z týchto čiastkových otázok by boli najlepšie skúmateľné prostredníctvom kvalitatívneho výskumu vedeného pomocou rozhovorov napríklad na tému schopnosti medzikultúrnej komunikácie imigranta s domácim obyvateľstvom či udržiavania vlastných tradícií v novom kultúrnom priestore, iné, ako napríklad príslušnosť k etniku či náboženskej skupine sa dajú zisťovať kvalitatívnym výskumom. Okrem toho možno analyticky skúmať politiku cieľovej krajiny z pohľadu otázky vzdelávania detí z druhej a ďalších generácií migrantov alebo rôzne schémy cieleňé na zlepšenie znalostí domáceho jazyka krajiny.

Inou metódou môže byť forma zúčastneného pozorovania priamo v domácnostiach migrantov, kedy sa pozorovanie správania migrantov porovnáva so správaním domáceho obyvateľstva. Typickými indikátormi môžu byť najmä jazyk

⁴⁹ BACH, D. *1001 Financial Words You Need to Know*, s. 185.

⁵⁰ TOPINKA, D. *INTEGRAČNÍ PROCES MUSLIMŮ V ČESKÉ REPUBLICE: Pilotní projekt*, s. 27.

⁵¹ Pre podrobnejšiu analýzu pozri JACOBSEN, K. *The Economic Life of Refugees*, s. 39.

⁵² TOPINKA, D. *INTEGRAČNÍ PROCES MUSLIMŮ V ČESKÉ REPUBLICE: Pilotní projekt*, s. 27.

používaný v domácnosti, náboženské praktiky, reprodukčné správanie, úspechy vo vzdelávaní, rozdiely medzi pohlaviami vo vzdelávaní a na pracovnom trhu, sociálna participácia a správanie súvisiace so sobášmi (miera svadiieb pred 25. rokom života, miera sobášov naprieč sociálnymi skupinami, kohabitácia, rozvody, rozdiely vo veku medzi partnermi a podobne).⁵³

4.4 Politická a právna integrácia

Oblasť politickej integrácie skúma otázky súvisiace s volebným právom, prístupom k verejným službám, participáciou na rozhodovaní a formách verejného sebvýjadrenia.⁵⁴ Miera politickej integrácie jednotlivca závisí od viacerých faktorov. Na úrovni jednotlivca je kritickým konceptom miera právnej integrácie, inými slovami, pokiaľ chceme skúmať politické práva migranta, musíme vedieť, v ktorej fáze vývoja jeho právneho statusu sa práve nachádza a aké sú v tomto konkrétnom stave jeho práva a povinnosti. Najlepšou metódou skúmania tejto problematiky sa javí byť analýza legislatívy súvisiacej s migračným a azylovým právom danej krajiny.

Druhým zásadným faktorom je samotný systém, v ktorom sa majú politické práva uplatňovať; zatiaľ, čo politická integrácia migrantov je jednou z kľúčových tém v západnej Európe, kde sú politické práva jednotlivca vo všeobecnosti na veľmi vysokej úrovni, v našej debate o integrácii Sýrčanov v Sudáne sa javí debata o politickej integrácii ako druhoradá – ak nemajú zásadné politické práva samotní domáci, načo budeme diskutovať o politických právach imigrantov? Voľby v mnohých krajinách severnej Afriky majú totiž skôr povahu opakovaného zriekania sa vlastnej suverenity, než reálneho demokratického vyjadrenia názoru na povahu moci v krajine. Znamená to, že politické práva existujú a politická integrácia je možná, no jej hodnota je podstatne nižšia než, povedzme, na Západe. Na druhej strane, v prípade, že by napríklad sudánska prechodná vláda skutočne priviedla krajinu k demokratickým voľbám, hodnota týchto práv by dramaticky stúpila.

⁵³ ALGAN, Y. et. al. *Introduction: Perspectives on Cultural Integration of Immigrants*, s. 21.

⁵⁴ TOPINKA, D. INTEGRAČNÍ PROCES MUSLIMŮ V ČESKÉ REPUBLICE: Pilotní projekt, s. 27.

5. PRIEBEH MIGRÁCIE SÝRČANOV DO SUDÁNU

Hoci najväčšia migračná vlna Sýrčanov smerujúcich do Sudánu prebieha až od roku 2012 v súvislosti s občianskou vojnou, menšia sýrska komunita v krajine existovala už dávno pred ňou. Jedná sa o zhruba sedemtisícovú skupinu prevažne obchodníkov a podnikateľov.⁵⁵ Táto drobná populácia sa zásadnejším spôsobom rozširuje až po roku 2012, hoci Sudán v prvých rokoch občianskej vojny nebol pre Sýrčanov primárnym útočiskom. Ako však konflikt postupoval, mnohé arabské krajiny začali pred Sýrčanmi zatvárať svoje dvere prítvrdením imigračnej politiky, čo sa v praxi prejavovalo najmä zavádzaním či sprísňovaním vízových povinností.

Situácia dospela do bodu, kedy sa Sudán (spolu s vojnou zmietaným Jemenom) stal poslednou arabskou krajinou, ktorá od Sýrčanov nevyžadovala víza. Dialo sa tak na základe bilaterálnych dohôd o bezvízovom styku zo 60. a 70. rokov minulého storočia, z ktorých však doposiaľ ťažili najmä sudánski študenti a turisti pri cestách do Sýrie. Prezident Omar al-Bašír sa rozhodol tieto zmluvy ponechať v platnosti a navyše garantoval všetkým Sýrčanom v Sudáne voľný prístup k vzdelaniu, práci či zakladaniu podnikania.⁵⁶ To malo za následok hromadnejšiu migráciu, ktorá je predmetom tejto práce.

Motívy, ktoré al-Bašíra viedli k presadzovaniu politiky otvorených dverí, sú dodnes predmetom diskusie a rôznych interpretácií. Vláda tieto kroky prezentovala ako nezištnú pomoc bratskému národu⁵⁷, niektorí autori hovoria o snahe vytvoriť dobré celosvetové PR v čase, kedy bola občianska vojna v Sýrii mediálnou témou číslo jeden.⁵⁸ Iným argumentom by mohla byť ekonomická výhodnosť prijímania sýrskych migrantov, čo bližšie rozvinieme v kapitole 6.

Nech už boli motívy prezidenta al-Bašíra akékoľvek, faktom je, že táto politika pritiahla do krajiny desaťtisíce Sýrčanov. Pri snahe dopátrať sa ku konkrétnejším počtom Sýrčanov v Sudáne však narazíme na problém získať relevantné dáta, čo súvisí s laxnosťou a zlou organizáciou sudánskeho administratívneho systému ako takého. V praxi to vyzerá tak, že zatiaľ čo jedno médium uvádza ku koncu roka 2015 počet sýrskych imigrantov na úrovni 65 tisíc⁵⁹, iné médium hovorí o 105 tisícoch.⁶⁰ Informácie v médiách sa však zhodujú v tom, že počet Sýrčanov v Sudáne priebežne narastal; v auguste 2017 sa odhady pohybujú na úrovni 250 tisíc⁶¹, v roku 2019 sa

⁵⁵ GUSTAFSON, J. *Sudan, an Unexpected Haven for Syrian Refugees*. OrientXXI.

⁵⁶ Podrobnosti ohľadom týchto krokov a ich praktické implikácie rozoberáme v príslušných kapitolách.

⁵⁷ MALIK, N. *Sudan's reception of Syrian refugees proves popular will matters more than economic might*. The Correspondent.

⁵⁸ ALMAJDOUB, S. *Sudan Welcomes Its Newest Refugees*. Foreign Observer.

⁵⁹ NAIB, F., GAMBO, D. *'At least we are treated as humans': Syrians in Sudan*. Al-Jazeera.

⁶⁰ *Syrian Refugees in Sudan: From the hell of gunfire to the agony of asylum*. Sudan Tribune.

⁶¹ *Sudan imposes security clearance ahead of citizenship for Syrian refugees*. Middle East Monitor.

možno dopátrať aj k údajom o 300 tisícoch osôb⁶², jedná sa však o nepodložený odhad. Doktor Badruddín al-Sálih v rozhovore vysvetľuje: „Sýrčanov by v Sudáne podľa mňa mohlo byť minimálne dvestotisíc. Tristotisíc sa mi zdá priveľa, myslím, že to bude niekde medzi, no je ťažké robiť akékoľvek odhady, pretože vláda žiadne štatistiky nezverejnila.“ Na otázku, či vláda takouto štatistikou vôbec disponuje, doktor al-Sálih so smiechom odpovedá: „Pochybujem, nie sme v Nemecku.“⁶³

Laxný prístup k sýrskym imigrantom vlády Omara al-Bašíra nezdieľa jeho nástupca Abdulláh Hamdúk. Jeho kabinet sa zamerával na niektoré aspekty pobytu Sýrčanov v Sudáne a fakticky zastavil zjednodušené vydávanie sudánskeho občianstva cudzincom.⁶⁴ Okrem toho Hamdúkov kabinet organizoval akcie zamerané na zisťovanie právneho štatútu imigrantov (vrátane Sýrčanov, Jemenčanov, Egypťanov a príslušníkov krajín Rohu Afriky)⁶⁵, čo malo negatívny vplyv na niektoré sýrske podniky, ktoré evidentne zamestnávali pracovníkov nelegálne.⁶⁶

⁶² *Sudan 'reviewing' nationality granted to Syrian refugees under Bashir*. The New Arab.

⁶³ Rozhovor 4.

⁶⁴ *Sudan 'reviewing' nationality granted to Syrian refugees under Bashir*. The New Arab.

⁶⁵ MASRY, Z. *Syrians in Sudan under pressure of "transitional measures"*. Enab Baladi.

⁶⁶ *Sudan: 50 Syrian restaurants close doors as Govt tracks illegal workers*. Zaman al-Wasl.

6 EKONOMICKÁ INTEGRÁCIA A AKTIVITY

Jednou z hlavných výhod, ktoré Sudán Sýrčanom v porovnaní s väčšinou ostatných krajín po ich príchode poskytoval, bola možnosť pracovať a zakladať podnikanie bez akýchkoľvek zásadných administratívnych a byrokratických prekážok v porovnaní s domácim obyvateľstvom. Toto je azda najzásadnejším dôvodom relatívneho úspechu sýrskej podnikateľskej triedy v krajine, ktorý má následne pozitívny vplyv aj na ostatných Sýrčanov v Sudáne.

Lídri migráciou najzaťaženejších krajín, teda Jordánska, Turecka či Libanonu mali opodstatnené obavy o vplyv státisícov sýrskych utečencov na ich pracovné trhy. To platí dvojnásobne v situácii, kedy sú Sýrčania (respektíve akýkoľvek iní utečenci) ochotní pracovať za nižšie mzdy, čím sa znižuje cena práce v regióne a na situáciu dopláca predovšetkým pôvodné miestne obyvateľstvo. Prirodzenou reakciou je potom odmietanie prijímania nových utečencov a iné formy spoločenského konfliktu.⁶⁷

Z čisto ekonomickej a štatistickej perspektívy nie je situácia v Sudáne na prvý pohľad o nič lepšia, skôr naopak; spomedzi všetkých krajín, ktoré prijali nad stotisíc Sýrčanov (teda Turecko, Jordánsko, Libanon, Irak, Egypt, Sudán, Nemecko, Švédsko)⁶⁸ a podľa iného zdroja aj Spojené arabské emiráty⁶⁹, má podľa databázy Svetovej banky práve Sudán najhoršie štatistiky o nezamestnanosti (s výnimkou Jordánska po roku 2016), ktorá sa oficiálne pohybuje okolo trinástich percent.⁷⁰ Možno však nájsť aj štatistiky, ktoré hovoria o nezamestnanosti presahujúcej hranicu 20%.⁷¹

Podobne nelichotivou štatistikou je pre Sudán aj postavenie v indexe jednoduchosti podnikania (*ease of doing business index*), ktorý porovnáva regulácie súvisiace so zakladaním a udržiavaním podnikania. Z nami vybraných krajín sa Sudán umiestnil na predposlednom mieste, len o 9 jednotiek pred Irakom.⁷²

Napriek nelichotivým štatistikám sa však zdá, že integrácia Sýrčanov na sudánsky pracovný trh a do tamojšieho podnikateľského prostredia prebieha relatívne plynulo a úspešne. Je zrejmé, že situáciu v Sudáne nemožno porovnávať s Jordánskom či Libanom, nakoľko v týchto krajinách je sýrskych utečencov v pomere k miestnemu obyvateľstvu omnoho viac a nápor na pracovný trh je násobne

⁶⁷ ALABASTER, O. *Syrian refugees: Between war and crackdown in Lebanon*. Al-Jazeera.

⁶⁸ CONNOR, P. *Most displaced Syrians are in the Middle East, and about a million are in Europe*. Pew Research Center.

⁶⁹ Pre čísla týkajúce sa Sýrčanov v Spojených arabských emirátoch pozri: *UAE home to 242,000 Syrians*. Khaleej Times. Článok je odpoveďou na kritiku krajín Perzského zálivu v kontexte prijímania sýrskych utečencov.

⁷⁰ *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) - Sudan, Syrian Arab Republic, Jordan, Lebanon, Turkey, Egypt, Arab Rep., Iraq, United Arab Emirates, Germany, Sweden*. The World Bank.

⁷¹ *Sudan Unemployment rate*. Index Mundi.

⁷² *Ease of doing business index (1=most business-friendly regulations) - Egypt, Arab Rep., Germany, Iraq, Jordan, Lebanon, Sudan, United Arab Emirates, Sweden, Turkey, Syrian Arab Republic*. The World Bank.

väčší. Rovnako sa nám nezdá vhodné ju porovnávať so situáciou v západných krajinách či v Turecku, nakoľko tieto krajiny majú oveľa vyspelejšie ekonomiky a pracovné trhy ako Sudán a utečenci (napríklad) zo Sýrie sa na tieto trhy zaraďujú iným spôsobom. Inými slovami, pomerom sýrskych utečencov k domácomu obyvateľstvu a zároveň situáciou pracovného trhu a hospodárstva má Sudán v porovnaní s ostatnými krajinami prijímajúcimi významné počty sýrskych utečencov jedinečné postavenie.

Akokoľvek paradoxne to môže znieť, dnes sa už zdá, že to, čo Sýrčanom v Sudáne pomohlo k úspešnému zaradeniu sa na pracovný trh, je akási hospodárska zaostalosť a jednoduchosť hostiacej krajiny v porovnaní s ostatnými krajinami prijímajúcimi veľké počty utečencov. Sýrčanom sa podarilo identifikovať viaceré odvetvia sudánskeho hospodárstva, v ktorých boli domáci podnikatelia doposiaľ neaktívni a v ktorých následne začali úspešne investovať. Inými slovami, do krajiny priniesli know-how, kapitál a v niektorých prípadoch aj technológie potrebné na vybudovanie podnikov, ktoré v krajine doposiaľ neboli a ktorých produkty boli pre Sudán buď úplne neznáme alebo museli byť dovážané z okolitých krajín. V podobných intenciách je ladený aj článok servera *Dyar*⁷³, ktorý informuje o možnostiach podnikania takto: „Čo sa týka investícií, Sudán je plodná krajina pripravená na nové projekty, z ktorých budú profitovať nielen ich majitelia, ale aj samotný Sudán. Vláda ponúka širokú škálu príležitostí na investíciu v rôznych oblastiach.“

Najdôslednejší opis ekonomických aktivít sýrskeho obyvateľstva Sudánu ponúka server *The Syrian Observer* vo svojom článku⁷⁴ z januára 2019. Podľa neho sú po Sudáncoch sýrski podnikatelia a investori na druhom mieste v objeme investícií v priemysle, obchode i poľnohospodárstve. Ich prítomnosť hrala významnú úlohu v rozvoji sudánskeho národného hospodárstva, ktoré mohlo obmedziť svoju závislosť od importu mnohých potravinárskych a priemyselných výrobkov a zároveň zabezpečila pracovné miesta pre tisícky ľudí. Zo sýrskych priemyselných podnikov spomína článok prevádzky na výrobu saponátov, zásobníkov na vodu či pätnásť rôznych tovární na výrobu plastových produktov, tašiek a obalových materiálov v Chartúme i mimo neho. Okrem toho sa niektorí investori sústreďujú aj na odvetvie petrochemického priemyslu. Čo sa týka potravinárskeho priemyslu, sýrske investície do tohto odvetvia prispeli v roku 2017 k rozhodnutiu sudánskej vlády o pozastavení importu potravinových produktov zo susedného Egypta kvôli uspokojujúcej dostupnosti nových, domácich alternatív. Rovnako boli obmedzené importy mliečnych výrobkov zo Saudskej Arábie, ktorých výrobu supluje šesť novozaložených sýrskych tovární v Sudáne. Sýrski investori využili podporu sudánskeho ministerstva pre investície na zveľaďovanie poľnohospodárstva v severných častiach krajiny a začali pestovať pochutiny, predovšetkým klinčky, ktoré patria k významným sudánskym exportom. Inými dôležitými exportnými produktmi na ktorých vývoze sa podieľali sýrski

⁷³ *Lamha ʿan al-sakan wa al-máʿíša lil-Súrijín fí al-Súdán*. Dyar Network.

⁷⁴ *Syria's Investors Booming in Sudan*. The Syrian Observer.

investori boli arabská guma, obilniny a arašidy. Objem sýrskych investícií do poľnohospodárskeho sektora tvoril 70% spomedzi všetkých investícií.

Ten istý článok tiež informuje o aktivitách vlády smerujúcim k stimulácii sýrskeho poľnohospodárskeho podnikania a spomína napríklad stimul sudánskej vlády v prospech developerskej skupiny okolo sýrskeho veľkopodnikateľa Baššára Samahu v poľnohospodárstve na severe krajiny ktorá od vlády získala šestnásťtisíc akrov pôdy⁷⁵ v povodí rieky Atbara, či stavebné povolenie pre developerský projekt v regióne Níl.⁷⁶

Podnikatelia s menšími kapitálmi si zakladali rôzne dielne a manufaktúry na výrobu nábytku, servisy automobilov, kaderníctva, kaviarne, cukrárne a reštaurácie. Dovedna prevyšuje objem preinvestovaných sýrskych peňazí v Sudáne k aprílu 2019 sumu dvesto miliónov dolárov⁷⁷ a počet jednotlivých investičných projektov presahoval tri tisícky už k aprílu 2016.⁷⁸

Prítomnosť a výkonnosť sýrskych podnikov a závodov v Sudáne so sebou prináša dve zásadné výhody, z ktorých profitujú aj ostatní Sýrčania v krajine. Prvou je pozitívny vplyv na zamestnanosť v krajine. Na jednu reštauráciu či iný podnik býva totiž často naviazaných až niekoľko desiatok zamestnancov, často tiež Sýrčanov. Pre bežného Sýrčana, ktorý nie je schopný podnikat' alebo nemá potrebný kapitál je veľkou výhodou, ak príde do prostredia, kde už je otvorených niekoľko desiatok prevádzok jeho krajanov, ktorí ho potenciálne môžu zamestnať. Príkladom tohto fenoménu je napríklad reštaurácia *Shawarmát Anas*, ktorej majiteľ, Anas Chalíd, zamestnáva v dvoch chartúmskych pobočkách približne štyridsať Sýrčanov, ktorým zároveň poskytuje ubytovanie. V rozhovore pre agentúru *Reuters* hovorí: „Predtým, než sem Sýrčania začali hromadne migrovať, som pracoval v sýrskej reštaurácii a továrni. Vlastnú reštauráciu som otvoril preto, aby som pomohol týmto mladým mužom, ktorí by mali problém nájsť si prácu a platiť nájom. Tamten je môj príbuzný, tamten takisto. Väčšinu z nich poznám zo Sýrie a keď prichádzali (do Sudánu), vedel som o nich. Každý muž nad osemnásť rokov má len dve možnosti. Buď ujde alebo sa pridá k (sýrskej) armáde a bude čeliť istej smrti.“⁷⁹

Druhou výhodou je, že takéto podnikateľské prostredie je schopné akumulovať časť ziskov v prospech sociálne slabších krajanov, ktorí sa po príchode do novej krajiny ocitli v horšej finančnej situácii. Týmto spôsobom môžu vznikať rôzne fondy a podporné skupiny určené na pomoc v ťažkej sociálnej situácii. V zásade sa ponúkajú tri formy pomoci: finančná, materiálna (teda predovšetkým potravinová pomoc)

⁷⁵ Jedná sa o približne 64,8 kilometrov štvorcových pôdy, čo je takmer polovica rozlohy mesta Plzne.

⁷⁶ *Muniha mustathmir súrí áláf al-'afdina lil-istithmár al-zirá'í šamáli al-Súdán*. Al-Tareeq.

⁷⁷ *Syrians in Sudan are concerned but not afraid as political change continues*. Zaman al-Wasl.

⁷⁸ *100 alf Súrí fí al-Súdán: Istithmárát wa tashílát hukúmija*. Enab Baladi.

⁷⁹ ELBAGIR, Y. *Syrians fleeing war find unlikely refuge in Sudan*. Reuters.

a pomoc pri hľadaní práce a bývania.

6.1 Fenomén sýrskych reštaurácií v Chartúme

Samostatnou kapitolou sýrskeho podnikania v Sudáne je reštauračný biznis. Práve reštaurácie reprezentujú azda najviditeľnejšiu zmenu, ktorú so sebou prítomnosť Sýrčanov v Chartúme priniesla.⁸⁰ Na túto tému sme počas pobytu v Chartúme na jar roku 2019 uskutočnili rozhovor s inžinierom Nadžmuddínom al-Gássimom v ktorom odznelo: „Predtým, ako začali do mesta (Chartúmu) prichádzať Sýrčania, reštaurácie, aké tu máme dnes, mnoho nebolo. S ich príchodom sa toho veľa zmenilo, nielen čo sa týka ich veľkého počtu, ale aj štýlu, kvality a štandardov. Sýrčania zakladajú oveľa väčšie, modernejšie prevádzky a zamestnávajú viac ľudí. Kedysi mala reštaurácia 5 stolov a dvojčlenný personál, dnes by mnohé boli schopné poňať aj stovku ľudí. No a zmenilo sa samozrejme aj to, čo podávajú. Kedysi sa jedlo hlavne o bežné sudánske pokrmy, prípadne, v etiópskych štvrtiach o etiópske. Dnes Sýrčania varia v podstate všetko od sýrskej, respektíve levantskej, cez taliansku kuchyňu až po jedlá z Ameriky a Mexika. Na jednom mieste si môžete objednať pizzu, lasagne, hamburger, hummus, quesadillu či grilované kurča. Väčšina z týchto reštaurácií je v štvrti *al-Rijád*. Ak by ste napríklad prešli ulicami *al-Maštal*, *Makka* či *Omák*, po oboch stranách ulice napočítate minimálne dvadsať rôznych sýrskych reštaurácií, kaviarní či obchodov s cukrovinkami. Nájdete tam napríklad aj jemenskú, tureckú či afganistanskú prevádzku, no tých je oveľa menej.“

Zdá sa, že sudánskej klientele najviac imponuje modernosť sýrskych reštaurácií a rozmanitosť ich pokrmov. Okrem toho je významným faktorom aj zahraničnosť, či, dovoľme si tvrdiť, „západnosť“ pokrmov a štýlu reštaurácií. To sa odráža jednak v západne znejúcich názvoch sýrskych reštaurácií, ako napríklad *Starbox* (čo je variácia na americkú sieť kaviarní *Starbucks*, čomu primerane zodpovedá aj dizajn *Starboxu*), *Burger Shack*, *Burger Point*, *Papa J*, *Chill'n'Grill*, či mexické *Jalapeno Restaurant*, *Fararejo* či *Plato Tajo*.⁸¹ Respondent reportáže nemeckej televízie *DW* potvrdzuje domnienku, že jedným z prítlačlivých atribútov sýrskych reštaurácií je pre Sudáncov práve spomínaný štýl: „Berú varenie veľmi vážne a človek sa cíti, akoby jedol jedlá, ktoré vidí vo filmoch.“⁸²

Okrem toho má pre sudánsku klientelu návšteva sýrskej reštaurácie aj istý dobročinný rozmer. Ahmad Sulajmán, respondent magazínu *The Business Times*, hovorí: „Každá reštaurácia má svoju špecialitu. Na rozdiel od Sudáncov, v poskytovaných službách vo všeobecnosti excelujú. Snažíme sa im počas ich krízy pomôcť tým, že navštevujeme ich reštaurácie.“⁸³

⁸⁰ *Šáhíd: Madína Dimašq al-súrjja tazdahiru fí qalb al-Chartúm*. Al Jazeera.

⁸¹ Všetky spomínané reštaurácie sú k 15. septembru 2019 dohľadateľné napríklad na Google Maps. To, že sú vlastnené Sýrčanmi sme si buď overovali u informátorov z rozhovorov 2 a 3 alebo osobne ešte počas pobytu v Chartúme.

⁸² *Glamour factor draws Sudanese to Khartoum's Syrian eateries*. Deutsche Welle.

⁸³ *Syrian eateries flourish in the heart of Sudan's capital*. The Business Times.

6.2 Nutnosť ekonomickej integrácie

Z uvedených údajov týkajúcich sa ekonomických aktivít a vzdelávania vyplýva niekoľko zaujímavých poznatkov, ktoré sme dodatočne konzultovali s našimi informátormi.⁸⁴ Všetci traja nám nezávisle od seba potvrdili, čo sme už počas zhromažďovania údajov o ekonomických aktivitách Sýrčanov v Sudáne začínali tušiť: súhlasia, že ekonomická situácia i životná úroveň Sýrčanov v Sudáne je vyššia než ekonomická situácia a životná úroveň Sudáncov. Sýrčan Samír Júsuť tvrdí: „Väčšina z nás sem prišla s peniazmi, ktoré sú na sudánske pomery dobré. Vlastne si myslím, že ak bol niekto chudobný už v Sýrii, do Sudánu sa len tak ľahko dostať nemohol, skôr mohol skončiť v Jordánsku či Libanone. Zároveň sme si uvedomovali, že je treba začať podnikať. Nemá zmysel si tu hľadať prácu, ak máte nejaký kapitál. Ak kapitál nemáte, najlepšie urobíte, keď sa zamestnáte u Sýrčana, platíme o niečo lepšie než Sudánske prevádzky.“ Samír Júsuť celkom výstižne opisuje myšlienkové pochody, s ktorými mnohí Sýrčania prichádzali do Sudánu. Mali kapitál a často i skúsenosti, vláda ich v porovnaní s domácim obyvateľstvom nijakým spôsobom neobmedzovala, začali teda podnikať. Túto skutočnosť potvrdzujú čísla; v roku 2016 bolo v krajine približne stotisíc Sýrčanov, ktorí už v tom čase mali založených cez tritisíc rôznych podnikov.⁸⁵

Náš štvrtý informátor, sociológ Badruddín al-Sálih, na tému životnej úrovne hovorí: „Priemerná sýrska rodina v Sudáne sa má určite lepšie, ako priemerná sudánska rodina. Nechcem povedať, že aj medzi Sýrčanmi sa nenájdu chudobné rodiny. Určite áno a asi ich ani nie je málo, ale je ich v pomere k bohatým oveľa menej. Pokiaľ sa bavíme len o peniazoch, vo všeobecnosti sú na tom dosť dobre.“

Z pohľadu ekonomiky a životnej úrovne sú sýrski imigranti v Sudáne výnimočnou demografickou skupinou. Väčšinou platí, že životná situácia imigrantov je horšia než situácia domáceho obyvateľstva krajiny; v tomto prípade táto rovnica neplatí. Plošná ekonomická integrácia Sýrčanov v Sudáne v zmysle akejsi všeobecnej legislatívnej či humanitárnej pomoci teda zrejme nie je nutná. Zároveň sme si ukázali, že sýrske podnikateľské prostredie sa správa pomerne solidárne a krajanov v zlej životnej situácii sa snaží podporovať. Konkrétne príklady dobročinných organizácií rozoberáme podrobnejšie v kapitole o sociálnej integrácii. Otázku ekonomickej situácie Sýrčanov v Sudáne zahrnieme aj do nášho kvantitatívneho výskumu, kde budeme skúmať štruktúru tejto populácie z pohľadu trhu práce.

6.3 Problematika vzdelávania Sýrčanov v Sudáne

Už v teoretickej časti práce sme poukázali na význam a postavenie otázky vzdelávania imigrantov v cieľovej krajine. Spomenuli sme tiež nejednotný prístup bádateľov – niektorí z nich vzdelávanie považujú za problematiku súvisiacu s ekonomickou integráciou, iní ju považujú za súčasť kultúrnej integrácie. My sa v práci

⁸⁴ Rozhovor 2, rozhovor 3, rozhovor 4.

⁸⁵ *100 alf Súrí fí al-Súdán: Istithmárát wa tashílát hukúmija*. Enab Baladi.

prikláňame k prvej skupine. V tejto kapitole prostredníctvom vládnych, verejne dostupných údajov, novinových článkov i rôznych rozhovorov so sýrskymi študentami publikovanými v sudánskych médiách priblížime fungovanie sudánskeho verejného i súkromného školského systému, rovnako ako problematiku štúdia Sýrčanov s Sudáne, ktorí do tohto systému vstupujú.

Ako bolo spomenuté v piatej kapitole práce, formálne bolo deťom sýrskych utečencov v Sudáne garantované právo na vzdelanie zadarmo. To by malo platiť v rozsahu, v akom je priznané aj domácomu obyvateľstvu v zmysle článku 13 odseku 1 *Dočasnej národnej ústavy* z roku 2005.⁸⁶ Sudánsky školský systém pozostáva, podobne ako ten náš, z predškolského vzdelávania a troch hlavných stupňov inštitúcií. Predškolské vzdelávanie, teda škôlky, navštevujú deti vo veku troch a štyroch rokov. Počet rokov v škôlke závisí od možností a rozhodnutia rodičov, no spravidla sa jedná o jeden až dva roky.⁸⁷ Potom nasleduje osemročná základná škola, do ktorej nastupujú deti vo veku šesť až sedem rokov a ktorá je ukončená skúškami. Vyučovacím jazykom na štátnych školách je samozrejme arabčina. Nasledujúca stredná škola trvá tri roky a absolvuje ju približne 21% detí. Vysokoškolské štúdium je väčšinou o niečo dlhšie než na Slovensku či v Českej republike, vo väčšine študijných programov trvá bakalársky stupeň od štyroch do šiestich rokov, magisterský a inžiniersky potom dva až tri roky.⁸⁸ Táto situácia však skutočne platí len v Chartúme a prístup k vzdelaniu sa v jednotlivých regiónoch mimo hlavného mesta a mimo lokálnych mestských centier dramaticky znižuje.

Všetky uvedené stupne vzdelávania majú verejnú (*hukúmija*) aj súkromnú (*chássa*) alternatívu. Tu samozrejme platí, že súkromná je spravidla niekoľkonásobne drahšia. Vzdelanie zadarmo je ústavou⁸⁹ z roku 2005 garantované len na verejných základných školách, no ako to už so vzdelaním zadarmo býva, aj tu je požadovaný napríklad registračný poplatok. Na verejných stredných školách sa rovnako platí registračný poplatok a navyše aj školné, ktorých výška závisí najmä od oblasti, v ktorej sa škola nachádza.⁹⁰

Okrem toho existujú akési náboženské školy, zriadené pri niektorých súfistických *taríqach*, ktoré majú predovšetkým charitatívny rozmer a okrem vzdelania poskytujú aj veľmi skromné ubytovanie a stravu tým najchudobnejším deťom, teda predovšetkým sirotám.

Minimálne v rámci Chartúmu je teda vzdelanie teoreticky dostupné, no je zrejmé, že nie všetky spoločenské vrstvy sú schopné ho svojim deťom zabezpečiť. Možno však nájsť aj prípady Sýrčanov žijúcich v Chartúme, ktorí svoje dieťa do základnej školy neposielajú, pretože v rámci ich širšieho susedstva sa žiadna štátna

⁸⁶ *The Interim National Constitution of The Republic of The Sudan, 2005*. Refworld, UNHCR.

⁸⁷ Rozhovor 3.

⁸⁸ *Education System in Sudan*. Scholaro.

⁸⁹ *The Interim National Constitution of The Republic of The Sudan, 2005*. Refworld, UNHCR.

⁹⁰ Rozhovor 3.

škola nenachádza a vzdelanie na súkromnej inštitúcii je mimo ich finančných možností.⁹¹

Čo sa potom týka špecificky vzdelávacieho procesu sýrskych detí, ktoré sa na základné školy dostanú, azda najväčší problém im musí robiť rozdiel medzi sýrskym a sudánskym dialektom arabčiny. Napríklad šesťročné dieťa, ktoré celý život žilo v Sýrii a v sýrskej rodine, no zrazu sa presťahuje do Sudánu a má nastúpiť na miestnu školu, bude mať zásadný problém porozumieť nielen spolužiakom hovoriacim sudánskym dialektom, ale aj vyučujúcim, ktorí by sa ho snažili učiť spisovnú arabčinu.

Napriek tomu, že problém s rozličnými dialektami sa na prvý pohľad môže javiť ako relatívne marginálny, v skutočnosti sa považuje za jednu z najvýznamnejších príčin zvýšenej miery prepádávania sýrskych detí na sudánskych školách.⁹² Toto potvrdzuje Mazín Abú al-Chajr, predstaviteľ *Úradu na pomoc sýrskym rodinám v Sudáne*, ktorý hovorí, že mnohé sýrske deti nemôžu pokračovať vo svojom vzdelávaní. Vysvetľuje: „Je to kvôli rozdielu v dialeктоch a náročnému vzdelávaciemu prostrediu.“⁹³ Slovné spojenie *náročné vzdelávacie prostredie* ďalej nie je vysvetlené, nazdávame sa však, že respondent môže mať na mysli napríklad zlé technickú, materiálnu či kapacitnú pripravenosť sudánskych škôl.

Podľa článku televízie *Al-Arabiya* z augusta 2016⁹⁴ je takýchto školopovinných sýrskych detí v Sudáne okolo pätnásťtisíc, podľa iného článku Agentúry *Anatolia* z decembra 2016⁹⁵ by ich malo byť až tridsaťtisíc. Predpokladáme, že za štyri mesiace nedošlo k dvojnásobnému nárastu sýrskych detí v Sudáne, pravdepodobne sa skôr jedná o rozdiel v použitej metodológii, napríklad v tom zmysle, že agentúra *Anatolia* do svojich čísel započítala aj stredoškóľakov. Z našej strany sa však v tomto prípade jedná len o špekuláciu, ktorú sa nám napriek snahe o komunikáciu s týmito médiami nepodarilo overiť. Zlatou strednou cestou je potom údaj portálu *al-^cArabí al-Džadíd*⁹⁶, ktorý v auguste 2015 hovorí o dvadsaťtisíc školopovinných deťoch.

Čiastkové riešenie problému s dialektami môžu ponúkať niektoré komunitné projekty, akým je napríklad dievčenská škola *Sumajja bint al-Chajját*, ktorá bola založená *Komisiou pre podporu Sýrčanov v Sudáne*. Jedná sa o bežnú základnú dievčenskú školu, na ktorej študuje približne dvestoštyridsať sýrskych a asi stodvadsať sudánskych študentiek, ktoré nad rámec bežného sudánskeho vzdelávacieho programu absolvujú hodiny angličtiny (ktorá sa na štátnych školách v Sudáne vyučuje až od piateho ročníka) a špeciálne hodiny venované Sýrii, napríklad jej geografii či dejepisu. Na škole vyučuje spolu dvadsaťpäť učiteliek, z nich sedemnášť pochádza zo

⁹¹ NAIB, F., GAMBO, D. 'At least we are treated as humans': Syrians in Sudan. Al-Jazeera.

⁹² AL-ZOUHRI, M. *Al-Súrijúna fí al-Súdán: Dujúf wa ichwa*. Al-Saieda.

⁹³ *Syrian Refugees in Sudan: From the hell of gunfire to the agony of asylum*. Sudan Tribune.

⁹⁴ IBRAHIM, A. *Al-Jádzí'úna al-súrijúna bil-Súdán junádilúna min adžli ta^clím atfálihím*. Al-Arabiya.

⁹⁵ ELKHATEM, M. *Min al-Súdán: Atfál Súrijá "jaktašifúna" al-madrasa ba^cídan ^can al-watan*. Anadolu Agency.

⁹⁶ *Madrasa hukúmíja tadžma^cu al-Súriját wa al-Súdániját*. Al-^cArabí al-Džadíd.

Sýrie.⁹⁷ Táto základná škola je dobrým príkladom toho, ako sa môžu spájať ľudia rôznych vekových kategórií a spoločenských tried; bohatší podnikatelia prostredníctvom finančných darov do Komisie pre podporu Sýrčanov v Sudáne môžu zaplatiť niekoľko sýrskych učiteliek, ktoré následne môžu pracovať vo svojom obore a učiť sýrske deti v Sudáne, ktoré by inak mohli mať problém nájsť si vhodnú základnú školu.

Ak je pre Sýrčanov problém nájsť pre svoje deti základnú školu, potom je logicky ešte problematickejšie nájsť strednú školu. Je to preto, že verejné základné školstvo je teoreticky zadarmo (s výnimkou spomínaných registračných poplatkov), no stredné školstvo je už aj na verejných školách spoplatnené pravidelným školným.

Samostatnou kapitolou je potom vysoké školstvo, v ktorom musia študenti čeliť o niečo špecifickejším výzvam. Jednou z nich bolo napríklad nariadenie o uzatvorení vysokých škôl a univerzít v priebehu protestov v prvej polovici roku 2019. Čo sa týka počtu škôl, údaje sa naprieč rôznymi zdrojmi líšia, no sudánske ministerstvo vysokého školstva a vedeckého výskumu na svojich stránkach k 15. septembru 2019 uvádza 37 rôznych verejných univerzít (*al-džámí'a al-hukúmija*), 19 súkromných univerzít a vyšších odborných univerzít (*al-džámí'a al-ahlíja wa al-chássa*), 52 vyšších odborných škôl a súkromných vysokých škôl (*al-kulíja al-ahlíja wa al-chássa*) a 18 technických univerzít (*al-džámí'a al-Súdán al-tíqnija*).^{98,99} Čo sa týka počtu inštitúcií vyššieho vzdelania, Sudán patrí k špičke v rámci regiónu. So zahustenosťou na úrovni približne 1500 vysokoškolských študentov na 100 000 obyvateľov krajina predbehla všetky susediace krajiny okrem Egypta a zároveň všetky nízko a strednopříjmové krajiny subsaharskej Afriky. Na druhej strane je ale na nižšej úrovni, než väčšina nízko a strednopříjmových krajín Blízkeho východu a Severnej Afriky, s výnimkou Maroka.

Najmä finančné problémy, s ktorými sa stretávajú sýrski vysokoškolskí študenti v Sudáne podrobne rozoberá článok portálu *Al-Fanar Media*.¹⁰⁰ Ten v prvom rade osvetľuje situáciu ohľadom školného pre sýrskych študentov na sudánskych školách: „Prezident Omar al-Bašír sa vyjadril, že sýrski študenti na štátnych vysokých školách a univerzitách by mali platiť rovnaké poplatky, ako sudánski študenti. V skutočnosti sú ale domáci študenti (pri výberových konaniach) uprednostňovaní a miesta pre sýrskych študentov sú nedostatočné.“ Ďalej článok prináša príbehy niekoľkých

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ INSTITUTIONS. Ministry of Higher Education and Scientific Research.

⁹⁹ Táto diferenciácia typov inštitúcií vyššieho vzdelania v Sudáne sa ukázala byť zaujímavým prekladateľským problémom. Zvlášť náročné je rozlíšiť výrazy *kulíja ahlíja* a *džámí'a ahlíja*. Ak by sme ale vychádzali z toho, že *kulíja ahlíja* by sme prekladali ako vyššia odborná škola, potom by bola *džámí'a ahlíja* inštitúciou o level nadradenou, teda vyššou odbornou univerzitou. Náš respondent (rozhovor 4), ktorého sme sa na túto skutočnosť pýtali, vysvetľuje, že sa jedná o veľmi podobné inštitúcie s tým rozdielom, že *džámí'a ahlíja* má širší záber študijných odborov.

¹⁰⁰ FAEK, R., ABD EL-GALIL, T. *Young Syrians Take Their Chances in Sudan*. Al-Fanar Media.

sýrskych študentov v Chartúme. Prvým z nich je Mohamed Džarkas, študent súkromnej univerzity al-‘Ahlíja v Omdurmáne, ktorého školné bolo počas prvých troch rokov štúdia v prepočte šesťsto dolárov. V roku 2016 však náhle stúplo na dvetisíc dolárov, pravdepodobne ako následok nového dopytu po vzdelaní v krajine, ktorý spôsobil príliv sýrskych utečencov. Džarkas hovorí: „Študenti vyšších ročníkov budú platiť pôvodné školné, takže pre mňa je to naďalej rozumná čiastka. Nie som si ale úplne istý, či by som bol schopný posledné tri roky platiť takéto vysoké sumy.“ Druhým sýrskym študentom je Anas Mustafá ‘Abdurrazáq, ktorý vďaka vládnej *Organizácii pre starostlivosť o cudzincov* poberá štipendium na štúdium zubárstva na *International University of Africa*. Jeho spolužiaci, ktorí takéto štipendium nepoberajú, platia do šesťtisícpäťsto dolárov ročne. K nim patrí napríklad Ajáh Hináwí, ktorá hovorí: „Štipendium som nedostala, ale univerzitné poplatky boli na začiatku rozumné. Nedávno však stúpili a bolo nám povedané, aby sme ich platili v amerických dolároch.“

Čo sa teda týka základných škôl, najväčším problémom pre sýrske deti v Sudáne sa javí byť jazyková bariéra medzi dialektami a nedostatočné podmienky v školách. Skutočne majú teoretický prístup k základnému vzdelaniu zadarmo (respektíve s drobnými poplatkami), no zdá sa, že kvalita škôl je relatívne nízka. Súkromnú základnú školu pre svoje deti môže platiť len malé percento sýrskych rodičov, keďže školné na takýchto inštitúciách sa pohybuje v rádoch tisícok dolárov ročne.

Peniaze sú problémom aj pri stredoškolskom a vysokoškolskom štúdiu, obe sú totiž spoplatnené nielen na úrovni súkromných, ale aj verejných škôl. Okrem toho sme v súvislosti s vysokoškolským štúdiom Sýrčanov v Sudáne ukázali dve veci. Prvou je, že tí, ktorí mali šťastie (a buď prišli do Sudánu skôr alebo poberajú štipendium) mali o niečo zjednodušené podmienky čo sa týka financovania vysokoškolského štúdia. Druhým fenoménom je skokové zvyšovanie školného v súvislosti s rastúcim dopytom po vzdelaní v krajine. Či sa zo strany škôl jedná o nemorálny oportunitizmus alebo o bežný trhový ekonomický jav už ponecháme na úsudku čitateľa.

7 SOCIÁLNA INTEGRÁCIA SÝRČANOV V SUDÁNE

V predchádzajúcej kapitole o ekonomickej situácii Sýrčanov v Sudáne sme vykreslili obraz pomerne sebavedomej a dobre fungujúcej komunity, ktorá do chudobnej krajiny priniesla kapitál a rozbehla úspešné podnikateľské projekty a pozitívne ovplyvnila ekonomickú a hospodársku situáciu krajiny až do takej miery, že v niektorých odvetviach zabezpečila jej potravinovú či materiálnu samostatnosť. Napriek tomu sa aj v takejto komunite plnej úspešných príbehov nájdu mnohé príklady rodín, ktorých sociálna situácia ani zďaleka nie je taká pozitívna. Jeden z popredných predstaviteľov sýrskej komunity v Sudáne však na margo najchudobnejších krajanov hovorí: „Rodina, ktorá bola schopná zaplatiť niekoľko tisíc dolárov na letenky (z Damasku do Chartúmu) nemôže žobrať.“ Vyjadruje sa tak k správam z médií a sociálnych sietí, ktoré hovorili o viacerých miestach v Chartúme, kde mali údaje niektorí sýrski imigranti žobrať.¹⁰¹

Na druhej strane je nutné si uvedomiť, že nie všetci sýrski migranti v Sudáne sú bohatí podnikatelia. Často sa jedná o viacdtné rodiny či rodiny, ktoré prišli o niektorých svojich členov a namiesto bezprizorného života v táboroch v Libanone či Jordánsku sa rozhodli svoje posledné úspory minúť na drahé letenky do Chartúmu. Práve takéto rodiny sú potom odkázané na pomoc sociálne silnejších vrstiev krajanov v Sudáne, ktoré v ich prospech zakladajú rôzne fondy a nadácie zabezpečujúce základnú potravinovú a finančnú pomoc, pomoc pri hľadaní práce a bývanie a podobne.

7.1 Sociálna starostlivosť a zabezpečenie

Niet žiadnych pochyb o tom, že sudánska vláda zaujala v rámci regiónu voči problematike sýrskych utečencov jedinečný postoj, a to hneď vo viacerých ohľadoch. Stala sa jednou z mála krajín na svete, ktorá v období po roku 2011 nesprísnila svoje vízové podmienky a zároveň prichádzajúcim sýrskym občanom bez výnimky zagarantovala mnohé slobody a práva – vrátane spomínaného povolenia pracovať a zakladať podnikanie, práva na vzdelanie, slobodu pohybu a podobne. Celú túto záležitosť sprevádzalo mediálne i ľudovo populárne heslo, ktoré sme viac krát počuli aj pri rozhovoroch o tejto problematike od samotných Sudáncov: „Sýrčania v Sudáne nie sú utečenci, sú to hostia.“¹⁰²

Táto mantra sa s drobnými obmenami opakuje vo viacerých, najmä arabsky písaných článkoch,¹⁰³ ktoré okrem spomínaných garantovaných práv spomínajú aj ďalšie – napríklad právo na bezplatné ošetrovanie v sudánskych verejných nemocniciach, respektíve všeobecnejšiu bezplatnú zdravotnú starostlivosť.¹⁰⁴ Keďže

¹⁰¹ *Al-Súrijúna bil-Súdán: Lasná mutasawwilína wa hunáka man jatasawwalu bi'asmáná*. Al-Taghyeer.

¹⁰² AL-ZOUHRI, M. *Al-Súrijúna fí al-Súdán: Dujúf wa ichwa*. Al-Saieda.

¹⁰³ *Al-Súrijúna fí al-Súdán: Dujúf wa lajsú ládží'ína*. Al-Jazeera.

¹⁰⁴ MALIK, N. *Sudan's reception of Syrian refugees proves popular will matters more than*

sme už ukázali, že verejné školstvo je na všetkých troch úrovniach Sýrčanom často nedostupné najmä z kapacitných dôvodov, tvrdenie o bezplatnej zdravotnej starostlivosti tiež vyvoláva určité pochybnosti.

Aby sme tvrdenie o bezplatnej zdravotnej starostlivosti overili, nemusíme ani chodiť veľmi ďaleko; stačí si otvoriť jeden z mála článkov o Sýrčanoch v Sudáne¹⁰⁵ na anglickej verzii *al-Jazeera*, kde respondent stručne hovorí: „Zdravotná starostlivosť tu nie je zadarmo. Aj verejné nemocnice vyžadujú poplatky.“ Na podrobnejšie vysvetlenie situácie sme oslovili nášho sýrskeho informátora žijúceho v Chartúme, Samíra Júsufova. „Systém nie je zložitý. Súkromných nemocníc je dosť, sú menej preplnené, ale sú drahšie a nie každý si ich môže dovoliť. V štátnej nemocnici som ešte nebol, ale priatelia mi vraveli, že je to tam ťažké – sú o niečo lacnejšie, ale sú hrozne preplnené a niekedy tam musíte čakať dlhé hodiny, kým vás vyšetria. Samozrejme, nie sú zadarmo, musíte si platiť zdravotné poistenie mesačne zo svojich príjmov. Ak je niekto nezamestnaný, nemá ani zdravotné poistenie a v nemocnici musí platiť.“¹⁰⁶

Inžinier Gássim nám dodatočne vysvetľuje základné kontúry systému: „Zdravotné poistenie môžete odvádzať z výplaty, väčšinou máte na výber aspoň tri typy programov – drahý, stredný a lacný. Rozhodnete sa ako chcete pri nástupe do zamestnania, platíte podľa tabuľky a podľa toho sú vám poskytované služby. Čím viac človek zaplatí, tým dostane lepšie služby. Keď potom prídete do nemocnice, máte to zadarmo, no v skutočnosti ste si to zaplatili. Takto to majú aj Sýrčania, informácia z toho článku, že je to zadarmo, je nepravdivá. Možno v nejakých výnimočných prípadoch, ale o ničom takom som nepočul.“¹⁰⁷

Ukázalo sa teda, že Sýrčania v Sudáne s najväčšou pravdepodobnosťou žiadnu systematickú zdravotnú starostlivosť zadarmo nedostávali a nedostávajú. Pravdivejšie je tvrdenie magazínu *Orient XXI*, ktorý v jednom zo svojich článkov k tejto problematike¹⁰⁸ uvádza: „Sýrčania v Sudáne majú prístup k vzdelaniu a zdravotnej starostlivosti, ako keby boli občanmi tejto krajiny.“

Nevylučujeme však, že niektoré konkrétne sociálne slabšie prípady mohli poberať isté formy príspevkov na zdravotné poistenie, ako tomu bolo napríklad do roku 2017, kedy vďaka dohode Ministerstva zdravotníctva a *Komisie na podporu sýrskych rodín* fungoval fond zdravotného poistenia dotovaný sudánskym *Úradom pre zakát*.¹⁰⁹

economic might. The Correspondent.

¹⁰⁵ NAIB, F., GAMBO, D. 'At least we are treated as humans': Syrians in Sudan. Al-Jazeera.

¹⁰⁶ Rozhovor 2.

¹⁰⁷ Rozhovor 3.

¹⁰⁸ GUSTAFSON, J. *Sudan, an Unexpected Haven for Syrian Refugees*. OrientXXI.

¹⁰⁹ AL-ZOUHRI, M. *Al-Súrijúna fí al-Súdán: Dujúf wa ichwa*. Al-Saieda.

7.2 Medzinárodná a komunitná pomoc

Sýrčanom v Sudáne, ktorí sa ocitli v zložitej sociálnej situácii pomáha hneď niekoľko rôznych organizácií na rôznych úrovniach. V podstate sa jedná o dva typy organizácií; prvým sú medzinárodné agentúry a úrady OSN, druhým sú rôzne miestne spolky a komisie.

K medzinárodným organizáciám radíme predovšetkým UNHCR a IOM. Čo sa týka UNHCR, jej pomoc Sýrčanom v Sudáne sa môže z logiky vecí javiť ako neopodstatnená; ak totiž vychádzame z postoja chartúmskej vlády, že Sýrčania v Sudáne nie sú považovaní za utečencov, ale skôr za hostí či bratský národ, ktorého právne postavenie je de facto na úrovni domáceho obyvateľstva, potom nemá zmysel, aby tejto neutečeneckej populácii pomáhal Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov. To platí zvlášť v situácii, ak sa v krajine nachádzajú zhruba dva milióny iných utečencov, ktorí sa takýmto právam netešia.

Špecifické postavenie Sýrčanov v Sudáne reflektuje aj rozpočet, ktorý má pre nich Úrad vyhradený. Zatiaľ, čo UNHCR vyhradila na pomoc Sýrčanom v Egypte v roku 2016 cez 58 miliónov dolárov¹¹⁰, pre podobne veľkú populáciu Sýrčanov v Sudáne bolo vyhradených len 10 miliónov.¹¹¹ Súvisí to pravdepodobne s faktom, že Sýrčania v Sudáne nemajú povinnosť sa registrovať v UNHCR a k 12. januáru 2020 tak urobilo len okolo 15 000 z nich.¹¹² Znížený počet registrovaných utečencov potom logicky súvisí so zníženým rozpočtom. Toto potvrdzuje aj článok portálu *Al-Saieda*, ktorý medzi právnym postavením Sýrčanov v krajine a nízkymi rozpočtami UNHCR vidí priamu súvislosť.¹¹³

Predstavitel' chartúmskej pobočky UNHCR hodnotí postavenie Sýrčanov v krajine takto: „Sýrski utečenci v Sudáne nežijú v táboroch tak, ako tomu je v iných krajinách. Môžu slobodne žiť v rezidenčných častiach Chartúmu. Majú prístup k našim službám. Dvere UNHCR sú otvorené každému utečencovi, ktorý cíti potrebu poradenstva, pomoci a podpory.“¹¹⁴ Podobnú úlohu hrá aj IOM v Chartúme, ktorá však pre Sýrčanov v Sudáne okrem poradenstva organizuje aj občasné a pomerne limitované presídľovacie programy do Európy.¹¹⁵

V článku *al-Jazeera*, ktorý pojednáva práve o situácii sociálne slabších Sýrčanov v Sudáne¹¹⁶ opisuje jeden z nich svoju frustráciu zo služieb UNHCR takto: „Nič pre nás neurobili. Peniaze nám nedávajú. Nedostali sme od nich ani cent. Stretol

¹¹⁰ EGYPT MONTHLY UPDATE DECEMBER 2016. Relief Web.

¹¹¹ UN provides \$ 10 million for Syrian refugees in Sudan. Sudan Tribune.

¹¹² Sudan country refugee response plan (January 2020 - December 2020). Relief Web. Do tohto čísla sú započítaní okrem sýrskych aj jemenský utečenci.

¹¹³ AL-ZOUHRI, M. *Al-Súrijúna fí al-Súdán: Dujúf wa ichwa*. Al-Saieda.

¹¹⁴ NAIB, F., GAMBO, D. 'At least we are treated as humans': Syrians in Sudan. Al-Jazeera.

¹¹⁵ IOM Facilitates Resettlement of Refugees from Sudan to Germany. IOM.

¹¹⁶ NAIB, F., GAMBO, D. 'At least we are treated as humans': Syrians in Sudan. Al-Jazeera.

som rôznych ľudí z OSN. Taliana, Švéda, Nemca i Brita. Stále mi sľubujú, že sa mi budú venovať a niečo pre nás urobia, ale zatiaľ neurobili nič. Žiadne presídlenie, žiadne odpovede. Sme utečenci, potrebujeme pomoc a oni sú tí, čo nám ju majú poskytnúť, ale nerobia to. Vždy keď za nimi idem, prichádzam o peniaze. Musím si vziať voľno v práci, takže strácam zárobky, platíme si za cestu, čo tiež stojí veľa peňazí a nakoniec nespravujú nič preto, aby nám pomohli a správajú sa k nám ako k žobrákom.“

V podobnom duchu sa vyjadruje aj sýrsky majiteľ cestovnej kancelárie v Chartúme, Wisám al-Násir: „Ľudia sú tu veľmi pohostinní, cítim sa tu ako doma. Nie je to tu ako v iných krajinách, kde má človek pocit, že je niekomu na obtiaž, pretože je utečencom. Problém je v tom, že tu neexistuje žiadna pomoc od medzinárodných organizácií, akou je napríklad OSN. V Libanone a Jordánsku pomáhajú sýrskym rodinám. Tu sa snažíme pomáhať tým, ktorí to potrebujú, sami. Ale nie je to ľahké.“¹¹⁷

O niečo nápomocnejšie sú viaceré komunitné iniciatívy, ktoré vznikajú už v roku 2012 a fungujú dodnes. Výsledkom ich práce je napríklad už spomínaná dievčenská škola *Sumajja bint al-Chajját*, ktorej sýrsku časť učiteľského zboru platí priamo sudánske Ministerstvo školstva, zatiaľ čo školské uniformy poskytuje *Komisia na podporu sýrskych rodín*.¹¹⁸

Komisia na podporu sýrskych rodín je organizácia, ktorá vznikla ešte v roku 2012 a vedome na seba prebrala úlohu poskytovateľa humanitárnej pomoci krajanom v Sudáne potom, čo už bolo jasné, že kvôli absencii štátu utečencov sa jej Sýrčania v krajine nedočkajú od medzinárodných organizácií.¹¹⁹ Na čele *Komisie* stála skupina sýrskych podnikateľov, ktorí ju zároveň financovali. V priebehu troch rokov (do roku 2015) poskytovala pomoc viac než päťsto sýrskym rodinám, hoci ešte v roku 2012 pomáhala len dvadsiatim.¹²⁰

Okrem potravinovej a finančnej pomoci poskytovala vo svojich priestoroch v chartúmskej mestskej časti al-^cAmárát dočasné útočisko čerstvo presídleným rodinám. Okrem toho sa *Komisia* snaží zvyšovať zamestnanosť jednak prostredníctvom spájania nezamestnaných a podnikateľov, jednak pomocou drobných pôžičiek na naštartovanie podnikania a živností.¹²¹ Navyše má *Komisia* úlohu akéhosi nemenovaného kolektívneho zástupcu a vyjednávača v mene Sýrčanov v Sudáne; ako príklad uvedieme situáciu, kedy práve jej predstavitelia spoločne navštívili riaditeľa sudánskej cudzineckej polície, žiadajúc informácie o súčasnom právnom postavení cudzincov v súvislosti so snahou ministerstva vnútra o konsolidáciu situácie v krajine

¹¹⁷ GUSTAFSON, J. *Sudan, an Unexpected Haven for Syrian Refugees*. OrientXXI.

¹¹⁸ *Madrasa hukúmiya tadžma^cu al-Súriját wa al-Súdániját*. Al-^cArabí al-Džadíd.

¹¹⁹ Takto aspoň situáciu vníma vedenie *Komisie*.

¹²⁰ *Umm Muhammad naqalat al-matbach al-halabí ilá al-Chartúm*. Al-Jazeera.

¹²¹ *Al-Súrijúna bil-Súdán: Lasná mutasawwílina wa hunáka man jatasawwalu bi'asmáná*. Al-Taghyeer.

po úspešnom prevrate proti prezidentovi al-Bašírovi.¹²²

Podobnou organizáciou je *Sudánska ľudová komisia pre pomoc sýrskemu národu*. Vznikla v roku 2012 a jej hlavným cieľom je pomáhať Sýrčanom v Sudáne v bezproblémovej integrácii. Aktívne sa podieľa najmä na inštitucionálnej integrácii v tom zmysle, že sa snaží sýrskym „hostom a bratom“ pomáhať s byrokratickými záležitosťami ohľadom poistenia, práce či školstva.¹²³

Okrem toho existujú aj menšie komunitné iniciatívy. *Asociácia sýrskych žien* v Sudáne organizuje spolu s *Komisiou na podporu sýrskych rodín* projekt *Evina sýrska kuchyňa (matbach Hawá' Súrjá)*, kde združuje sociálne slabšie sýrske ženy, ktorým poskytuje potraviny a suroviny potrebné na prípravu jedál, ktoré si ženy svojpomocne varia a rozdeľujú do ostatných rodín.¹²⁴ Aktívne členky tohoto spolku dostávajú aj mesačnú mzdu vo výške tisícpäťsto sudánskych libier (asi 230 eur).¹²⁵

¹²² "Ladžna al-^oá'ilát" juwaddihu li'úrjint tabí^ca al-muhla al-mamnúha litanzím wudžúd al-Súrjína fi al-Súdán. Orient News.

¹²³ Al-ladžna al-ša^cbíja al-súdánija liighátha al-ša^cb al-súri ta^cridu našátihá lida^cm al-muwátinína al-súrjína bil-Súdán. Sahífa al-Rákúba

¹²⁴ Má huwa mašrú^c matbach Hawá' al-Chartúm? Wa hal ja^crifu al-'Urdúnijún ma^cná mašaklis? Orient News.

¹²⁵ Umm Muhammad naqalat al-matbach al-halabí ilá al-Chartúm. Al-Jazeera.

8 KULTÚRNA INTEGRÁCIA SÝRČANOV V SUDÁNE

Ako už bolo zmienené v teoretickej časti práce o integrácii, kultúrna integrácia sa dotýka najmä otázky jazyka, komunikácie, vzdelávania, udržovania tradícií, náboženstva, etnicity, sobášov a podobne. V Európskom kontexte prijímania migrantov z krajín Blízkeho východu a severnej Afriky je kultúrna integrácia kontroverznou témou, ktorá sa často spája s dramaticky znejúcimi heslami ako stret kultúr či dokonca kultúrna vojna.¹²⁶ Najdramatickejším aspektom tohto fenoménu je pravdepodobne náboženstvo; čo sa odráža aj na stále prominentnej celospoločenskej debata o povahe islamu a jeho mieste na Západe.

V tejto kapitole sa budeme analyzovať vybrané aspekty a predpoklady kultúrnej integrácie Sýrčanov žijúcich v Sudáne. Zameriame sa predovšetkým na problematiku jazyka a komunikácie, ako aj otázku náboženskej tolerancie.

8.1 Jazyk

Jazyk je jedným z najvýznamnejších atribútov integrácie. Bez znalosti jazyka cieľovej krajiny je akákoľvek snaha o plnohodnotné začlenenie sa do jej života v podstate bezvýznamná. Z čisto teoretického hľadiska by sa pri pohľade na počty jazykov používaných v Sýrii i Sudáne mohlo zdať, že vzájomná komunikácia medzi príslušníkmi týchto dvoch národov je takmer nemožná; v samotnom Sudáne sa používa cez 70 rôznych jazykov¹²⁷, v Sýrii sú okrem arabčiny prominentné aj kurdčina, neoaramejčina, čerkeština, čečenčina, arménčina a gréčtina.¹²⁸ Realita je však taká, že u oboch národov existuje spoločné lingvistické pojítko - arabčina. Jej existencia však sama o sebe nemusí stopercentne zabezpečovať bezproblémovú komunikáciu medzi príslušníkmi oboch národov.

Arabský jazyk a jeho rôzne vrstvy a dialekty sú už tradične predmetom výdatného vedeckého bádania a polemiky, ktorej podrobným výkladom však čitateľa nemienime zaťažovať. Pri analýze reči používateľov arabského jazyka by sme však mali brať ohľad na tri hlavné aspekty. Prvým z nich je geografická príslušnosť, podľa ktorej delíme arabské dialekty na dialekty arabského *maghribu*, egyptské, levantské, iracké a dialekty Zálivu.¹²⁹

Druhým aspektom je v rámci každého regiónu akýsi sociálny prístup, kedy sa geografický dialekt delí na tri podskupiny: mestský, vidiecky a beduínsky. Tieto tri

¹²⁶ Pre podrobnú analýzu politiky a dát súvisiacich s otázkou kultúrnej integrácie v západnej Európe pozri: ALGAN, Y. et. al. *Cultural integration of immigrants in Europe*.

¹²⁷ *Sudan: Languages*. Ethnologue: Languages of the World.

¹²⁸ BEHNSTEDT, P. *Encyclopedia of Arabic language and linguistics*, s. 402.

¹²⁹ Spôsoby geografického delenia arabských dialektov sú rôzne, niektoré samostatne vyčleňujú jemenský, ománsky, či líbyjský dialekt niektoré za dialekt arabčiny považujú aj maltčinu a podobne. Inými slovami sa nejedná o oblasť bádania, kde by existoval jeden konkrétny a kanonizovaný vedecký prístup.

stupne sa často spájajú s triednou hierarchiou, na ktorej vrchole sú bohatší obyvatelia miest, zatiaľ čo beduíni sú na jej spodku.¹³⁰ Praktickú manifestáciu tohto fenoménu si čitateľ môže všimnúť v úvodoch mnohých učebníc arabských dialektov, kedy autori horlivo upozorňujú, že ich kniha učí napríklad káhirskú či chartúmsku variantu dialektu a študent by mal brať ohľad nato, že mimo mestského prostredia už môže čeliť určitým komunikačným problémom.¹³¹

Tretím aspektom je vzdelanie používateľa arabčiny; ak je človek vzdelaný, respektíve *skultúrnený* (*muthaqqaf*), znamená to, že je schopný aspoň do nejakej miery používať modernú spisovnú arabčinu; analogicky, keď sa stretnú dvaja takíto ľudia z rôznych regiónov arabského sveta, môžu sa viac spoliehať na používanie spisovného jazyka, aby sa vyhli prípadným problémom súvisiacim s používaním slovnej zásoby špecifickej pre svoje konkrétne regióny.

V kontexte sýrskej migrácie do Sudánu je dôležitý ešte jeden poznatok, a síce, že drvivá väčšina Sýrčanov v Sudáne s najväčšou pravdepodobnosťou limituje svoj pobyt na oblasť hlavného mesta, čím sa zvyšuje pravdepodobnosť používania arabčiny u pôvodného obyvateľstva a logicky klesá počet používateľov miestnych sudánskych jazykov, často naviazaných na konkrétny kmeň či kmeňový zväz a poľažmo konkrétnu lokalitu. V prípade, že používatelia týchto „kmeňových“ jazykov žijú v Chartúme, predpokladá sa u nich aspoň elementárna znalosť arabčiny, ktorá je navyše aj štátnym a vyučovacím jazykom v krajine.

Túto teóriu nám potvrdzujú aj naši informátori. Inžinier Gássim hovorí: „Čo sa týka jazyka a porozumenia si, nie je to problém. V dnešnom modernom svete možno pozeráť rôzne sýrske či šámske (levantské) seriály a filmy, takže mnohí rozumieme aj slovnej zásobe špecifickej pre túto oblasť. So Sýrčanmi bývam v kontakte často, aj na univerzite, a nestalo sa, že by sme si nerozumeli alebo sa nevedeli dohodnúť. Existujú aj slová, ktoré znejú v našich dialektoch rovnako, ale majú iný význam, takže tam môže prísť k nedorozumeniu.“ Pri našej otázke na používanie modernej spisovnej arabčiny namiesto dialektov hovorí: „Nie je to nutné. V 90% prípadov môžem hovoriť sudánsky, oni po sýrsky a rozumieme si. Možno sa podvedome snažíme hovoriť trochu pomalšie či spisovnejšie.“

Samír, náš sýrsky respondent žijúci v Chartúme, pritakáva: „V dennej komunikácii som ešte nemal problémy. Na úradoch je všetko vo *fushe*, to je tiež v poriadku. Problém môžu mať najmä deti, hlavne tie menšie. Syn môjho známeho má ťažkosti v škole, niekedy nerozumie, čo mu hovoria a tak podobne. *Fushu* neovláda,

¹³⁰ HABASH, N. Y. *Introduction to Arabic Natural Language Processing*, s. 2.

¹³¹ Napríklad v učebnici sudánskeho dialektu PERSSON, A. M., PERSSON J. R. *Sudanese Colloquial Arabic for Beginners* sa v úvode dočítame: „Študenti žijúci mimo metropoly (Chartúmu) by si mali byť vedomí rozdielov v tamojších miestnych dialektoch a prispôbiť sa im. Dokonca aj v rámci dialektu metropoly existujú rozdiely medzi tým, ako hovoria Sudánci z rôznych vrstiev.“

má len osem rokov. So sudánskym dialektom sa stretol po prvý raz keď mal šesť. Takže deťom to celé môže trvať trochu dlhšie, ale s Božou pomocou sa to naučia.“ Zdôrazňuje aj aspekt vzdelania: „Ja by som si ale vedel predstaviť, že keby sa rozprávam s človekom, ktorý je menej vzdelaný a do Chartúmu prišiel napríklad z Darfúru, kde celý život hovoril nejakým svojim jazykom a nie po arabsky, tak by sme mohli mať problém. Alebo keď som bol v al-Džarífe¹³², nie všetci tam vedia po arabsky, tam je to ťažšie. Ale tam nechodím často.“¹³³

Problémy s jazykom majú teda evidentne najmä deti, čo sa preukázalo už v kapitole o vzdelávaní. Okrem toho dochádza k problematickým situáciám najmä pri komunikácii Sýrčanov s osobami, ktorých arabčina je na nižšej úrovni, čo je vzhľadom na povahu Chartúmu ako metropoly s veľkou imigrantskou populáciou z okolitých krajín i svojich vlastných regiónov pochopiteľné a, zdá sa, nevyhnutné. Rovnako sa však zdá, že vo väčšine prípadov v komunikácii medzi Sýrčanmi a Sudáncami nedochádza k zásadným problémom, rovnako je tomu aj pri styku so štátnymi úradmi. Tieto názory sme však získali od dvoch vysokoškolsky vzdelaných informátorov, ktorých názor môže byť mierne skreslený. Práve z tohto dôvodu zahrnieme otázku jazyka a komunikácie aj do nášho kvantitatívneho výskumu.

8.2 Náboženstvo

Samotná predstava konceptu náboženskej integrácie je v podstate nezmyselná, pokiaľ nie priam nebezpečná. Náboženstvo, azda spolu s kultúrou a tradíciami imigrantov, je jeden z mála aspektov integrácie, pri ktorom nie je deklarovaným cieľom väčšiny krajín prijímajúcich imigrantov zmazať rozdiely medzi imigrantskou a domácou populáciou. Jedná sa o prístup v súlade so slobodou vyznania, hoci v prípade islamu na Západe možno nájsť jeho oponentov (často sa pasujúcich do role islamkolastov), ktorí ho, hlásajúc deislamizáciu spoločnosti, radi popierajú.

Nech už je situácia v Európe akákoľvek, ak chceme zisťovať, ako sa Sýrčanom žije v Sudáne z pohľadu slobody náboženstva a viery, nemali by sme sa na túto problematiku dívať cez prizmu náboženskej integrácie, ale skôr náboženskej tolerancie, teda predstavy, že jedna skupina ľudí nebude diskriminovať inú skupinu ľudí či jednotlivca na základe jeho náboženskej príslušnosti. Keďže si myslíme, že v prípade náboženskej tolerancie hrajú úlohu primárne veriaci, teda ľudia, a nie samotné náboženstvo, svojim ponímaním tohto fenoménu sa mierne odchyľujeme od Greenovej definície, ktorá definuje náboženskú toleranciu ako „schopnosť náboženstva znášať iné náboženstvá, hoci s nimi nesúhlasí.“¹³⁴

¹³² Jedná sa o štvrt' na východe Chartúmu, kde je veľká populácia imigrantov z Eritrei a Etiópie.

¹³³ Rozhovor 3.

¹³⁴ GREEN, W. S. *The "What" and "Why" of Religious Toleration: Some Questions to Consider*, s. 3.

Náboženská situácia v Sudáne je pomerne jasná. Rozdelenie krajiny na severnú a južnú časť fakticky znamenalo, že sa od seba oddelili dva celky s odlišnou politickou i kultúrnou orientáciou – prevažne arabský a moslimský sever a animistický, respektíve kresťanský juh. Väčšina obyvateľov dnešného Sudánu sa teda identifikuje prevažne ako moslimovia. Konkrétne štatistické údaje sa líšia, no všetky sa zhodujú v tom, že počet moslimov v krajine presahuje 90%.¹³⁵ V krajine sa uplatňuje málikovský madhab a zároveň tu hrá významnú úlohu súfistické poňatie islamu.

Zvyšných 10% populácie tvoria vyznávači tradičných afrických vier a kresťanstva. To je dobre viditeľné najmä v Chartúme, kde možno nájsť skupiny kresťanských ortodoxných cirkví, predovšetkým koptskej, gréckej, etiópskej a eritrejskej. Ich prítomnosť dokladajú aj niekoľké chartúmske architektonické pamiatky, z nich azda najvýznamnejšia je koptská Katedrála svätej Panny Márie.

Zatiaľ čo tradične existuje medzi islamom a ortodoxnými cirkvami v krajine (aj vďaka tolerantnej povahe súfizmu) určitá symbióza¹³⁶, v súvislosti s islamisticky naladenou vládou Omara al-Bašíra došlo k niekoľkým incidentom, ktoré by sa dali označiť za príklady štátneho utlačania náboženských menšín.¹³⁷

Práve z tohto dôvodu by bolo zaujímavé zistiť, ako situáciu v krajine a tamojšiu mieru náboženskej tolerancie vnímajú sýrski migranti, ktorí sú z hľadiska vierovyznania o niečo heterogennejšou skupinou než obyvatelia Sudánu. Vychádzame tu z predpokladu, že sýrska populácia v Sudáne sa demografickými parametrami minimálne podobá na populáciu v Sýrii. Pre túto otázku by bol najvhodnejšou metódou kvalitatívny výskum a rozhovor s konkrétnymi Sýrčanmi žijúcimi v Sudáne, vzhľadom na naše možnosti sa však v tejto práci budeme musieť uspokojiť s kvantitatívnym skúmaním tohto problému, ktorý bude zisťovať vnímanú úroveň náboženskej tolerancie v krajine zo strany sýrskych migrantov.

¹³⁵ *The Global Religious Landscape: A Report on the Size and Distribution of the World's Major Religious Groups as of 2010*. Pew Research Center.

¹³⁶ *Rozhovor: S Petrom Pelikánem o Súdánu*. Respekt.

¹³⁷ Pozri napríklad COPNALL, J. *Are Christians in Sudan facing persecution?* BBC News.

9 POLITICKÁ A PRÁVNÁ INTEGRÁCIA

Politická integrácia imigrantov súvisí predovšetkým s ich možnosťami začlenenia do politického systému, s vykonávaním ich politických práv či možnosti podieľať sa na verejnom živote. Politické práva sú samozrejme závislé od úrovne právnej integrácie imigranta. Imigrant, respektíve cudzinec je totiž všeobecná kategória, ktorá sama o sebe do dôsledkov nedefinuje úroveň politických či iných práv človeka v cieľovej krajine. Práva a povinnosti imigranta vo vzťahu k cieľovej krajine vychádzajú z jeho konkrétneho právneho postavenia, ktoré môže byť kdekoľvek na škále od ilegálneho imigranta, cez žiadateľa o azyl, azylanta či osoby s prechodným pobytom, až po osobu s trvalým pobytom¹³⁸ či občianstvom. Vždy je pritom nutné prihliadať nielen na súvisiace normy medzinárodného práva, ale predovšetkým na právnu úpravu platnú v konkrétnej krajine.

Čo sa týka situácie Sýrčanov v Sudáne, z pohľadu právneho postavenia existujú dve hlavné skupiny ľudí. Pre všetkých Sýrčanov od začiatku ich masového prijímania do krajiny platili uvoľnené podmienky v duchu hesla „hostia, nie utečenci“. Znamenalo to zrušenie vízových povinností, slobodu pohybu, časovo neobmedzenú dĺžku pobytu, možnosť zamestnať sa či zakladať podnikanie. Okrem toho sa spomínala bezplatná zdravotná starostlivosť a vzdelanie, ktoré podrobnejšie rozoberáme a vyvraciamy v príslušných kapitolách. Z právneho hľadiska má postavenie ľudí spadajúcich do tejto kategórie najbližšie k postaveniu ľudí s trvalým pobytom.

Tieto beztak veľmi štedré podmienky by azda samy o sebe mohli stačiť k úspešnej právnej (a následne politickej) integrácii sýrskych občanov, no v roku 2016 sa vláda Omara al-Bašíra rozhodla pre ďalší vlúdny krok; občanom vybraných neafrických krajín, konkrétne Sýrie, Iraku, Jemenu, Palestíny a Mjanmarska^{139,140} bola skrátaná minimálna doba pobytu nutná na vydanie sudánskeho občianstva na šesť mesiacov. Bližšie nešpecifikovaný počet cudzincov (väčšinou Sýrčanov, nie však výlučne) tak získal relatívne jednoduchú cestu k sudánskeму občianstvu. Z pohľadu ich právneho postavenia tak vznikla druhá veľká skupina občanov – naturalizovaní Sýrčania v Sudáne.

¹³⁸ Právna úprava v súvislosti s jednotlivými typmi právneho postavenia sa líši, napríklad na Slovensku existuje len pre kategóriu trvalý pobyt ďalších päť rôznych podkategórií (trvalý pobyt do 5 rokov, trvalý pobyt na neobmedzený čas, dlhodobý pobyt, trvalý pobyt občana Únie, trvalý pobyt rodinného príslušníka občana Únie).

¹³⁹ Opatrenie je, samozrejme, mierené v prospech moslimskej menšiny Rohingov. Z dostupných zdrojov sme neboli schopní zistiť, či tento krok reálne nejakých Rohingov do Sudánu prilákal. Rovnako o žiadnych nevedia ani naši informátori (Rozhovor 2, 3 a 4). Skupiny príslušníkov ostatných štyroch národností v Sudáne nájsť možno.

¹⁴⁰ V tejto súvislosti sa viaceré arabsky píšuce média dopúšťajú pomerne úsmevnej chyby, v mnohých článkoch sa totiž opakuje, že Sudán uľahčí zisk občianstva šiestim krajinám, no následne ich vymenúvajú len päť. Pozri napríklad *Al-Súdán jaftahu báb al-tadžnís limuwátiní sitt duwal bišurút majsara*. Al-^cArabí al-Džadíd.

Ako sme uviedli na začiatku kapitoly, tieto opatrenia boli zavedené na podnet prezidenta Omara al-Bašíra. Na jednej strane boli vládou obhajované ako snaha o pomoc bratským národom v časoch vojny, na druhej strane existujú aj mnohé kritické hlasy. Tie sú v podstate postavené na myšlienke, že prijať utečencov a garantovať im základné pracovné práva či práva slobody pohybu je v poriadku, no rozdávať im občianstvo (hoci byrokraticky komplikovaným, no evidentne fungujúcim spôsobom) je nie úplne prijateľné.

Pochybnú prax bývalého režimu vysvetľoval doktor Núr Hamad nasledovne: „Všetky krajiny priznávajú občianstvo po určitej čakacej dobe, zvyčajne piatich rokoch, aby bolo zaistené, že žiadateľ má naň skutočný nárok. Bývalý režim to nedodržiaval.“ Čo sa týka motívov, dodáva: „Prvým je finančná korupcia, čo je vlastne predaj občianstva vplyvným ľuďom. Druhým je ideológia; žiadateľ získa doklad na základe ideologickej blízkosti medzi organizáciou, ktorej je členom a vládou, respektíve niektorými je zástupcami.“¹⁴¹ Z tohto vyplýva, že pri zisku občianstva hrala dôležitú úlohu okrem bratskej pomoci aj určitá dávka korupcie a protekcionizmu.

Ako to už v Sudáne býva, oficiálne čísla o takto vydaných občianstvach nie sú verejné a nedisponujú nimi ani médiá, hoci mnohé z nich o týchto číslach s obľubou polemizujú. V súčasnosti si preto musíme vystačiť so špekuláciami, ako to urobil napríklad magazín *OrientXXI*, ktorého respondent sa vyjadril, že v auguste 2018 jeho známy získal sudánsky pas s číslom okolo desaťtisíc.¹⁴² Jeho tvrdenie však nemusí explicitne znamenať, že tento človek bol desaťtisícim Sýrčanom, ktorý získal sudánsky pas, ako to samotný článok naznačuje. Zároveň to však ani nie je vylúčené; je možné, že vláda používa jednotné číslovanie pre žiadateľov všetkých piatich zmieňovaných krajín so zjednodušeným procesom zaobstarania pasu tak isto, ako je možné, že má špecifické číslovanie len pre Sýrčanov. V prípade, že by sa skutočne jednalo o sudánske pasy vydávané výlučne Sýrčanom, znamenalo by to, že dopyt po nich je relatívne vysoký. Ak by sme totiž operovali s konzervatívnym odhadom, podľa ktorého žije v Sudáne okolo dvestotisíc Sýrčanov, potom by malo sudánske občianstvo už približne 5% z nich.

Keď sa teda vrátime k právnemu postaveniu Sýrčanov v Sudáne, existujú dve hlavné skupiny ľudí – prvou je ťažko kvantifikovateľná menšina Sýrčanov, ktorá nadobudla sudánske občianstvo a druhou je väčšina, ktorá mala garantované práva spomínané na začiatku kapitoly (bezvízový vstup, zakladanie podnikania, možnosť zamestnať sa,...) a občianstvo buď nežiadala alebo ho nezískala.

Nadobudnutím občianstva získala menšia skupina Sýrčanov z pohľadu politickej integrácie azda najdôležitejšie právo - možnosť voliť a byť volený v demokratických voľbách, ktoré by mali byť vyvrcholením práce súčasnej prechodnej

¹⁴¹ MUHAMMAD, A. *Murádža^ca qarárát al-tadžnís: Kajfa jatasarafu al-hukkám al-džudud lil-Súdán?* Al-Jazeera.

¹⁴² GUSTAFSON, J. *Sudan, an Unexpected Haven for Syrian Refugees.* OrientXXI.

vlády.¹⁴³ Zároveň majú ako občania Sudánu právo sa zamestnať na štátnozamestnaneckých postoch orgánov štátnej správy a verejnej moci. Navyše si Sýrčania v Sudáne získaním občianstva zaistili právo nebyť vyhostení, hoci s vyhostovaním sýrskych migrantov v Sudáne sa nateraz nepočíta a na takýto krok podľa nášho názoru ani neexistujú zásadné dôvody.

Z pohľadu tranzitnej migrácie má získanie Sudánskeho pasu ešte jednu výhodu, o ktorej hovorí aj spomínaný článok – noví sýrski občania Sudánu majú s novým pasom a občianstvom možnosť ľahšie vycestovať do krajín Zálivu, ktoré sú Sýrčanom vo všeobecnosti ťažko prístupné.¹⁴⁴ Navyše, ako držiteľia sudánskeho pasu formálne nadobúdajú diplomatickú a konzulárnu ochranu Sudánskej republiky v zahraničí.

9.1 Byrokratické úkony pred získaním občianstva

Samotný získanie občianstva bol pomerne komplikovaný byrokratický úkon, ktorý spoľahlivo¹⁴⁵ a pomerne vyčerpávajúco opisuje článok serveru Dyar¹⁴⁶, ktorý slúži sýrskym občanom v exile ako neformálny informačný kanál sprostredkujúci novinky a návody z viacerých oblastí bežného života v nových krajinách. V danom článku stojí: „Na začiatku sa musí žiadateľ so svojim pôvodným pasom (ktorý je platný šesť a viac mesiacov) prihlásiť u takzvanej *Technickej komisii pre naturalizáciu (al-Ladžna al-fanija lil-tadžnis)*, ktorá sídli na ulici Abdulláha Tajiba v chartúmskej štvrti al-Rijád. Po uplynutí určitej doby od prihlásenia bude žiadateľ telefonicky vyzvaný, aby *Technickej komisii* predložil pas, v ktorom musí byť pečiatka s dátumom príchodu do Sudánu, potvrdenie o registrácii na polícii a potvrdenie o pravosti pasu zo sýrskej ambasády v Chartúme. Okrem toho prinesie kópiu prvej a druhej strany pasu a 6 fotiek pasového formátu. Po kontrole predložených dokladov nasleduje zdravotná previerka; žiadateľ sa musí dostaviť pred *Spojenú zdravotnícku komisiu (al-Kúmísjún al-tibbí al-ittihádí)* v meste Severný Chartúm, v ktorej sa pod žiadateľovým menom založí zdravotná dokumentácia. Žiadateľ opätovne predloží svoje doklady, zaplatí poplatok a dostane niekoľko formulárov, ktoré musia vyplniť oprávnené úrady. Patrí sem takzvaný *fiš* (jedná sa o obdobu nášho výpisu z registra trestov), ktorý vydáva úrad *Madžma'a al-džumhúr*¹⁴⁷, ďalej krvné testy v laboratóriu *Stack*¹⁴⁸ v Chartúme, röntgenovú snímku pľúc a psychiatrický posudok z ľubovoľnej nemocnice. *Zdravotnícka komisia* tieto údaje spracuje a pridelí k žiadateľovej zdravotníckej dokumentácii. Uvedené informácie sú preverené a zaslané späť *Technickej komisii pre*

¹⁴³ BURKE, J., SALIH, Z., M. *Sudan 'on path to democracy' as ex-ruling party is dissolved*. The Guardian.

¹⁴⁴ GUSTAFSON, J. *Sudan, an Unexpected Haven for Syrian Refugees*. OrientXXI.

¹⁴⁵ Rozhovor 2 potvrdzuje dostupné informácie – jedná sa o rozhovor s respondentom, ktorý osobne tento proces absolvoval.

¹⁴⁶ *Chatwát al-taqdím li al-džinsija al-súdánija*. Dyar Network.

¹⁴⁷ Jedná sa o obdobu nášho obecného či mestského úradu.

¹⁴⁸ Pri ohromnom počte rôznych súkromných kliník a nemocníc, ktoré v posledných rokoch v Chartúme vyrástli, nie je úplne jasné, prečo je nutné krvné testy vykonávať práve v tomto zariadení, mimochodom pomenovanom po sirovi Lee Stackovi, generálnom guvernérovi Sudánu v rokoch 1917-1924.

naturalizáciu, ktorá ich posunie ministerstvu vnútra, ktoré vydá rozhodnutie o naturalizácii. Následne je úspešný žiadateľ zapísaný do *občianskeho registra (al-sidžl al-madaní)* v Omdurmáne. Tu obdrží formulár, na základe ktorého bude žiadateľovi na príslušnom *Madžma^c al-džumhúr* pridelený nový *fiš* obsahujúci aj odtlačky prstov. Nový *fiš* musí žiadateľ priniesť naspäť na *Občiansky register* v Omdurmáne. Na druhý deň sa žiadateľ vráti na *Občiansky register* spolu so svedkom, pred ktorým prednesie prísahu vernosti a vyplatí potrebné administratívne poplatky. Následne obdrží žiadateľ národné číslo (*raqm wataní*)¹⁴⁹ a takzvanú *žltú kartu* – doklad o naturalizácii. Toto sa môže, ale nemusí stať ešte v deň skladania prísahy. Na základe týchto dokladov si potom žiadateľ na ktoromkoľvek úrade *Madžma^c al-džumhúr* môže vybaviť sudánsky občiansky preukaz a pas.“

Dodajme ešte, že legislatíva oboch krajín nekladie žiadne prekážky konceptu dvojitého občianstva¹⁵⁰ a z našich informácií si Sýrčania, ktorí získali sudánske občianstvo, zvyknú ponechať obe.¹⁵¹

¹⁴⁹ Národné číslo je ekvivalentom nášho rodného čísla.

¹⁵⁰ Výnimkou je len prípad, kedy osoba so sudánskym občianstvom nadobudne občianstvo Južného Sudánu – v takomto prípade je jej pôvodné sudánske občianstvo zrušené.

¹⁵¹ Rozhovor 2.

10 TRANZITNÁ MIGRÁCIA A FALOŠNÉ PASY

Ako sme už načrtli, Sudán je pre tisícky migrantov nielen počiatočnou a cieľovou krajinou, ale hrá aj významnú úlohu tranzitného uzla medzi juhom a severom. Toto tvrdenie platí nielen pre tisícky ľudí každoročne migrujúcich z krajín subsaharskej Afriky do Egypta, na arabský polostrov či do Európy, ale aj pre nezanedbateľné počty Sýrčanov, ktorí v Sudáne na rozdiel od svojich krajanov ostať nechcú.

V súvislosti s uzatváraním sa jednotlivých krajín pred držiteľmi sýrskych pasov sa začalo ironicky vravieť, že so sýrskym pasom môže človek cestovať jedine do pekla.¹⁵² A práve tu hrá významnú úlohu Sudán. Čo sa týka pasov, Sýrčania, ktorí sa rozhodli Sudán využiť ako tranzitnú krajinu, mali na výber z dvoch možností ako si rozšíriť možnosti nad rámec svojho pôvodného pasu. Prvá z nich bola zaobstarať si falzifikát sudánskeho pasu, pomocou ktorého si otvorili dvere do krajín, kam by sa za normálnych okolností pravdepodobne nedostali. Druhou možnosťou bolo získať sudánske občianstvo a teda aj pas legálne, splnením byrokratického procesu, ktorý sme predstavili v predchádzajúcej kapitole.

Príklon jednotlivcov k tej či onej možnosti bol determinovaný niekoľkými faktormi, z nich za najzásadnejšie považujeme nasledovné: dostupnosť čierneho trhu a legálnej naturalizácie (obe možnosti zanikli v priebehu písania tejto práce s príchodom vlády Abdulláha Hamdúka, zdá sa však, že čierny trh zanikol o niečo skôr), finančné možnosti jednotlivca (falzifikáty boli spravidla oveľa drahšie), naliehavosť situácie jednotlivca (získať falzifikát trvalo niekoľko dní, zatiaľ čo zisk občianstva a teda aj pravého pasu spravidla niekoľko mesiacov až rok) a cieľová krajina, do ktorej sa chcel žiadateľ dostať. V tejto časti práce si priblížime reálie, ktoré sa týkajú zisku falošných sudánskych pasov za účelom tranzitnej migrácie.

10.1 Trh s falošnými pasmi

Na začiatok sa pre pochopenie trhu s falošnými pasmi žiada v krátkosti vysvetliť, ako pasy či iné doklady získavajú samotné vlády. Spravidla je proces pomerne priamočiary; ministerstvo vnútra zadá objednávku na určitý počet pasov s určitými parametrami. Tie vo väčšine prípadov vyrábajú súkromné spoločnosti, ktoré ich vládam dodávajú hromadne a bez vyplnených údajov o občanoch; tie do nich zadávajú až samotné ministerstvá vnútra, respektíve príslušné orgány touto činnosťou poverené.¹⁵³

V Sudáne sa však tento jednoduchý proces trochu pozmenil; úradníci napojení na čierny trh evidentne získavali pravé pasy a za vysokú finančnú odmenu do nich zadávali údaje občanov, ktorí na sudánsky pas nárok nemali ani v rámci uvoľnených

¹⁵² GUSTAFSON, J. *Sudan, an Unexpected Haven for Syrian Refugees*. OrientXXI.

¹⁵³ Rozhovor 1.

naturalizačných zákonov. Nejedná sa teda o falzifikáty v pravom slova zmysle; jedná sa o pravé pasy, ktoré boli vydané neoprávneným osobám za vysoké úplatky.

Podrobne sa problematike falšovania sudánskych pasov v prospech sýrskej klientely venuje článok servera *NewsDeeply*¹⁵⁴, podľa ktorého bola cena najlacnejšieho, 48-stránkového falošného sudánskeho pasu 10 000 dolárov, no dostupné boli aj hrubšie, 64-stránkové obchodnícke či diplomatické pasy. Vzhľadom nato, že vo väčšine prípadov mal byť pas po splnení svojho účelu zničený, najpopulárnejšia bola medzi Sýrčanmi základná, najlacnejšia verzia. V článku sa ďalej potvrdzuje hypotéza, že v skutočnosti sa jedná o originálne sudánske pasy, do ktorých sa ale zadávajú falošné údaje; sudánske pasy sa tak vydávajú občanom tretích krajín, ktorí na takýto pas logicky nemajú nárok. Ďalej sa dozvedáme, že tento biznis funguje vďaka relatívne dômyselnej hierarchii, na ktorej spodku sa nachádzajú pouliční obchodníci koncentrovaní väčšinou okolo chartúmskeho *Súq al-arabí*, ktorí sú pomocou siete prostredníkov a vysokopostavených vládnych úradníkov napojení až na mladšieho brata prezidenta Omara al-Bašíra, Abdulláha. K tomuto záveru článok prichádza po „rozhovoroch so sprostredkovateľmi, pašerákmi, štátnymi úradníkmi z pasového oddelenia“ a po „nahliadnutí do tajných dokumentov.“

Samotný prezident Omar al-Bašír na tieto podozrenia v rozhovore s redaktormi viacerých miestnych médií reagoval ohlásením vytvorenia špeciálnej komisie pozostávajúcej z členov Ministerstva vnútra a príslušníkov bezpečnostných zložiek štátu, ktorá mala celú záležitosť s nelegálnym vydávaním pasov prešetriť. Rovnako však zdôraznil, že nemá námietky proti vydávaniu sudánskeho občianstva Sýrčanom.¹⁵⁵ Zdá sa však, že tým mal na mysli vydávanie pasov prostredníctvom opísaného legálneho byrokratického procesu.

Zo strany bývalého prezidenta a špeciálnej komisie sa však nejednalo o veľmi úspešnú akciu; v priebehu revolučných udalostí z marca 2019 boli medializované informácie, podľa ktorých takto falzifikované pasy nenakupovali len Sýrčania cestujúci do tretích krajín, ale aj Egypťania, Eritrejčania, Jemenčania či členovia teroristickej organizácie *al-Nusra*, načo vedúci predstavitelia polície reagovali, hodno povedať, nie veľmi kreatívne – vytvorením ďalšej komisie.¹⁵⁶ V čase začiatku zberu informácií pre účely tejto diplomovej práce (september 2019) ešte nebolo jasné, ako efektívne bude s problémom bojovať prechodná vláda, no v priebehu jej vypracovávaní je jasné, že jej predstavitelia sú v tejto veci jednoznačne prísnejší.¹⁵⁷

Na záver výkladu o falošných pasoch ešte na fiktívnom príklade vysvetlíme, ako môže teoreticky sýrsky občan využiť falošný sudánsky pas na presun do Európy.

¹⁵⁴ VAN DIJKEN, K., SULEIMAN, A. *Passports for Sale: How Sudan Profits From Syrians*. NewsDeeply.

¹⁵⁵ *Al-ra'ís al-Bašír jamnahu al-Súrijína al-džínsíja wa al-džawáz al-súdaní wa al-afú al-dawlí jasífu awdá^c al-Súdán bil-ta^csafí*. Dabanga TV.

¹⁵⁶ MUHAMMAD, A. *Murádža^ca qarárát al-tadžnís: Kajfa jatasarafu al-hukkám al-džudud lil-Súdán?* Al-Jazeera.

¹⁵⁷ MASRY, Z. *Syrians in Sudan under pressure of “transitional measures”*. Enab Balady.

S touto teóriou nám pomáha informátorka pohybujúca sa v prostredí ministerstva vnútra.¹⁵⁸ „Najpravdepodobnejší scenár je, že občan Sýrie sa nachádza na území svojej domovskej krajiny, no chce sa bezpečne a pohodlne (ideálne letecky) dostať do jednej z krajín Európskej únie a v nej si podať žiadosť o azyl. Nechce absolvovať nebezpečnú a náročnú cestu cez Stredozemné more a následne skončiť napríklad na macedónsko-gréckej hranici¹⁵⁹, keďže v pase nemá víza. Namiesto toho môže bez žiadania o víza (ak použije priamy let z Damasku do Chartúmu) pricestovať do Sudánu, dá si spraviť falošný sudánsky pas a víza do cieľovej krajiny. Keď sa dostane do lietadla (kam by sa bez víz dostať nemal), svoj falošný sudánsky pas zničí či vyhodí, v cieľovej krajine sa preukáže svojimi sýrskymi dokladmi a môže zažiadať o azyl.“

Akokoľvek nepravdepodobne to znie, v tomto prípade plní falošný sudánsky pas obdobnú úlohu ako koncept európskych humanitárnych víz. Tie sú síce ešte len vo fáze teoretického rámca, no ich hlavnou myšlienkou je vystavovanie humanitárnych víz ambasádami krajín Európskej únie v snahe predísť ilegálnej migrácii a pašeráctvu ľudí a zabezpečiť bezpečný tranzit do krajiny Európskej únie za účelom medzinárodnej ochrany.¹⁶⁰ Oba koncepty teda umožňujú občanovi bezpečný (letecký) tranzit do krajiny Európskej únie za účelom žiadania o azylovú ochranu. V porovnaní s humanitárnymi vízami má ale použitie falošného sudánskeho pasu dve výhody: prvou je, že jeho držiteľ nemusí absolvovať dôkladnú bezpečnostnú previerku vládou prijímajúcej krajiny a druhou je fakt, že humanitárne víza sú stále len teoretickým konceptom, ktorý by aj v prípade odobrenia Európskou komisiou regulovali jednotlivé štáty podľa vlastných pravidiel.

V tomto príklade by sme ešte mohli dovysvetliť situáciu ohľadom falošných víz: Z rozhovoru, ktorý sme v tejto súvislosti uskutočnili¹⁶¹, vyplýva, že pracovníci letiska, špecificky zamestnanci odbavovania batožín (*check-in*) síce víza kontrolujú, no zriedka majú možnosť zistiť, že sú falošné. Nemajú totiž k dispozícii žiaden interný mechanizmus, v ktorom by mohli overiť číslo či pravosť daného vízového dokladu; môžu len skontrolovať údaje ako meno, dátum odchodu a príchodu či počet vstupov do krajiny. V praxi to znamená, že ak sú údaje na prvý pohľad správne a vízum nevyzerá podozrivo, jeho držiteľ touto prvotnou kontrolou prejde. Čo sa týka výstupnej pasovej kontroly zamestnancami hraničnej polície, tá primárne neslúži na zisťovanie toho, kam má cestujúci namierené, ale má skôr kontrolný charakter – štátne orgány primárne zaujíma, aké osoby štát opúšťajú a na cieľ cesty (a teda aj vízový doklad) sa veľký dôraz nekladie.

System sa evidentne spolieha nato, že ak by mal cestujúci falošné víza, nebude mu umožnený vstup do cieľovej krajiny na jej letisku, v našom prípade v Európe. Nepočíta však s tým, že cestujúci používa dva pasy, jeden s falošnými vízami a druhý,

¹⁵⁸ Rozhovor 1.

¹⁵⁹ *Thousands of refugees stranded at Greece-Macedonia border*. The Guardian.

¹⁶⁰ *Humanitarian visas to avoid refugees' deaths*. European Parliament News.

¹⁶¹ Rozhovor 1.

na základe ktorého mu môže byť udelený azyl. Práve kvôli tejto chybe potom teoreticky funguje nami zmieňovaný model.

11 KVANTITATÍVNY VÝSKUM

Táto časť práce sa venuje výskumu miery integrácie Sýrčanov v Sudáne pomocou kvantitatívneho šetrenia. Výskum nadväzuje na už rozoberané aspekty integrácie a snaží sa nám pomôcť v našom primárne stanovenom zámere – podať komplexný obraz o tejto špecifickej demografickej skupine v rámci Sudánu, jej ekonomických aktivitách a miere integrácie.

11.1 Charakteristika výskumu, populácia a vzorka

Vzhľadom na našu snahu o zisťovanie všeobecných trendov v rámci tejto komunity sme si zvolili metódu kvantitatívneho výskumu. Ten bol, aj vzhľadom na svoju logistickú a finančnú náročnosť, šírený dvoma spôsobmi – jednak prostredníctvom najväčšej facebookovej stránky tejto komunity; *al-Súrjúná fí al-Súdán – madžmúca al-úlá* (Sýrčania v Sudáne - prvá skupina)¹⁶², jednak sme všetkých jeho respondentov žiadali o ďalšie zdieľanie výskumu medzi svojimi krajanmi v Sudáne. Skúmaná populácia teda zahŕňa všetkých Sýrčanov v Sudáne, ktorí majú prístup k tejto sociálnej sieti a konkrétnej skupine (v čase zverejnenia výskumu sa jednalo o 53 568 používateľov), respektíve všetkých ostatných Sýrčanov v Sudáne, ktorí na daný výskum dostali odkaz od svojich krajanov. Otázky boli v snahe predísť akýmkoľvek nejasnostiam formulované v anglickom aj arabskom jazyku. Zároveň sme respondentov žiadali, aby výskum vyplňovali len v prípade, že sa skutočne jedná o Sýrčanov žijúcich v Sudáne.

Odkaz na výskum bol aktívny po dobu dvoch týždňov v období od 15. do 29. januára 2020. Napriek prvotným obavám musíme konštatovať, že účasť na ňom a ochota ho zdieľať prevýšila naše pôvodné očakávania a v priebehu dvoch týždňov sa ho zúčastnilo dovedna 2071 respondentov, z toho 77% respondentov uviedlo, že sa k nemu dostalo prostredníctvom nášho facebookového odkazu a zvyšných 23% sa k odkazu dostalo vďaka zdieľaniu od svojej rodiny či známych. Žiadosť respondentov o zdieľanie výskumu medzi svojimi známymi sme vykonali v snahe minimalizovať skresľovanie výsledkov výskumu vplyvom špecifickej demografie Facebooku, u ktorého je napríklad celosvetový pomer mužov a žien 54 ku 46.¹⁶³ Jedná sa teda o kombináciu náhodnej vzorky (77% respondentov) a respondentov získaných prostredníctvom techniky snehovej gule (23% respondentov). Hoci nemáme k dispozícii informácie o rodovom zastúpení používateľov Facebooku v Sudáne či dokonca Sýrčanov v Sudáne, v tomto konkrétnom výskume sme sa nepodarilo priblížiť k rovnomernému rozdeleniu; pomer mužov a žien je 62 ku 38 v prospech mužov.

¹⁶² *Súrjún fí al-Súdán: al-Madžmúca al-úlá*. Facebook.

¹⁶³ *Distribution of Facebook users worldwide as of January 2020, by gender*. Statista.

11.2 Výskumné ciele a otázky

Uvedomujeme si dôležitosť exaktnej vedeckej práce a dodržiavania dôkladných postupov pri získavaní a analýze sociologických dát. Rozumieme tiež zaužívanému prístupu ku kvantitatívnemu výskumu, kedy sa zisťovaním dát overujú vopred sformulované pracovné hypotézy, ktoré potom potvrdzujú či vyvracajú hypotézu hlavnú. Máme však zato, že v prípade, kedy pracujeme s demografickou skupinou, ktorej parametre nám nie sú vopred známe, musíme zaujať odlišný prístup. Nemôžeme sa pýtať, či sýrski alawiti v Sudáne vnímajú úroveň náboženskej tolerancie v krajine negatívnejšie než iné náboženské skupiny Sýrčanov, keď v prvom rade netušíme, či vôbec do Sudánu nejakí sýrski alawiti pricestovali.

Tomuto faktu sme teda prispôbili štruktúru výskumu, ktorý kladie otázky smerujúce k zisťovaniu štruktúry sýrskej spoločnosti v Sudáne v kontexte štyroch okruhov integrácie namiesto toho, aby sme vyslovovali hypotézy, ktoré by mohli byť postavené na vode. Táto forma dotazníka je v súlade s vopred deklarovanou snahou o vykonanie prvotného výskumu zisťujúceho základné parametre a štruktúru danej komunity.

V otázke ekonomickej integrácie sa snažíme zistiť, aká je štruktúra Sýrčanov v Sudáne na miestnom pracovnom trhu. Okrem zisťovania úrovne nezamestnanosti nás zaujíma, aké percento respondentov patrí k podnikateľskej vrstve a aké je vnímanie vlastného ekonomického postavenia v porovnaní s domácim obyvateľstvom.

Čo sa týka sociálnej integrácie, chceme sa zamerať na dva fenomény. Prvým je bývanie - konkrétne chceme zistiť, ako sú Sýrčania rozmiestnení v rámci Sudánu. Okrem toho chceme zistiť, nakoľko hrajú v ich životoch úlohu rôzne medzinárodné a komunitné organizácie. V rámci problematiky kultúrnej integrácie sa zameriavame na témy náboženskej tolerancie a jazyka. V rámci problematiky politickej integrácie nás zaujímala problematika získavania občianstva a pasov. Kompletné znenie dotazníka teda vyzeralo nasledovne:

O1: Aké je vaše pohlavie?

- A. Muž
- B. Žena

O2: Do ktorej vekovej kategórie patríte?

- A. Do 18
- B. 19-28
- C. 29-38
- D. 39-48
- E. 49-58
- F. 59-68
- G. 69 a viac

O3: Aká je vaša pozícia z pohľadu trhu práce?

- A. Študent
- B. Nezamestnaný – hľadám prácu
- C. Dobrovoľne nezamestnaný – nehľadám prácu/pracujem v domácnosti
- D. Zamestnaný, samoživiteľ
- E. Podnikateľ
- F. Starobný/invalidný dôchodca

O4: Myslíte si, že ekonomické postavenie Sýrčanov v Sudáne je vo všeobecnosti lepšie, než postavenie domáceho sudánskeho obyvateľstva?

- A. Áno
- B. Nie
- C. Neviem to posúdiť

O5: Kde v rámci Sudánu bývate?¹⁶⁴

- A. Chartúm
- B. Omdurmán
- C. Severný Chartúm
- D. Nijálá
- E. Port Sudan
- F. Al-°Ubajd
- G. Kassalá
- H. Wad Madani
- I. El-Gadarif
- J. Al-Fášir
- K. Iné (doplňte)

O6: Využili ste počas pobytu v Sudáne pomoc nejakej medzinárodnej alebo miestnej dobročinnnej organizácie, ako napríklad IOM, UNHCR, Komisia na podporu sýrskych rodín v Sudáne, a pod.?

- A. Áno
- B. Nie

O7: Ak ste v predošlej otázke odpovedali áno, pomoc ktorých konkrétnych organizácií ste využili? (možnosť výberu viacerých)

- A. IOM
- B. UNHCR
- C. Komisia na podporu sýrskych rodín v Sudáne (ďalej KPSS)

¹⁶⁴ V distribuovanom dotazníku uvádzame desať najväčších miest a možnosť iné - doplňte.

- D. Sudánska ľudová komisia pre pomoc sýrskemu národu (ďalej len SLK)
- E. Iné (doplňte)

O8: Aké je vaše náboženské vyznanie?¹⁶⁵

- A. Sunnitský moslim
- B. Alawita
- C. Drúz
- D. Kresťan
- E. Sekulárny
- F. Iné - doplňte

O9: Máte pocit, že Sudánci sú tolerantní k vášmu náboženstvu a jeho praktizovaniu?

- A. Áno
- B. Skôr áno
- C. Neviem
- D. Skôr nie
- E. Možno

O10: Z pohľadu jazyka a rozdielov v dialektoch, máte pri komunikácii so Sudáncami problém so vzájomným porozumením?

- A. Áno, často
- B. Niekedy
- C. Málokedy
- D. Nikdy

O11: Uchádzali ste sa o sudánske občianstvo?

- A. Áno
- B. Nie

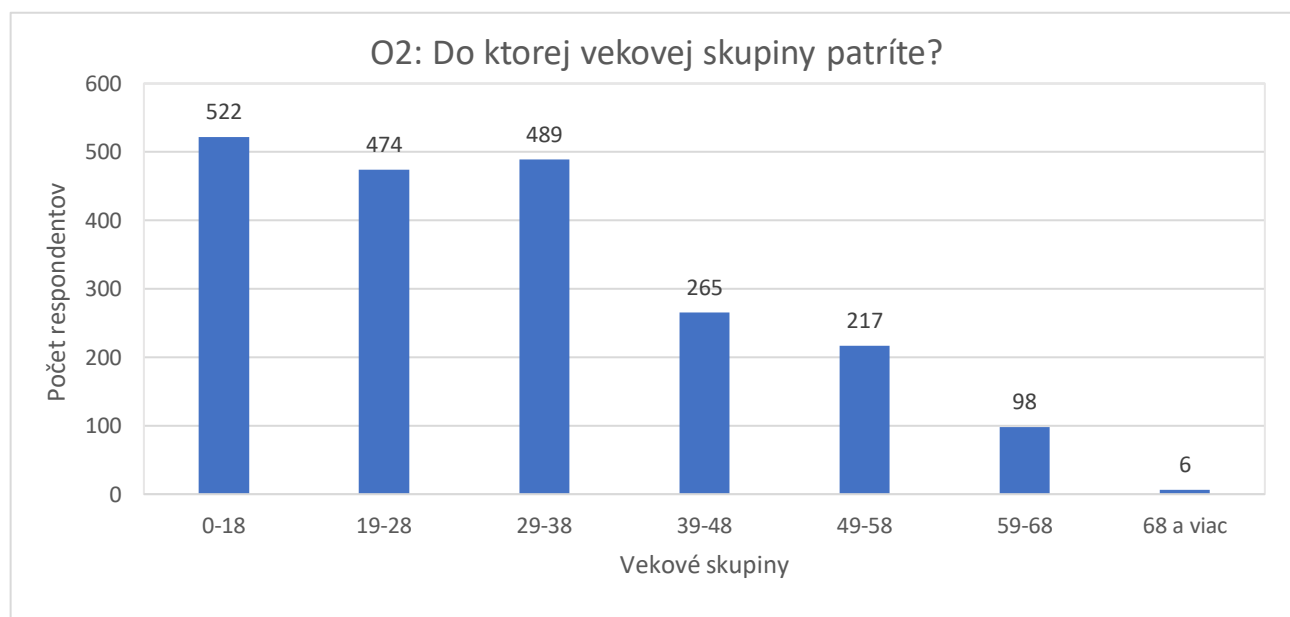
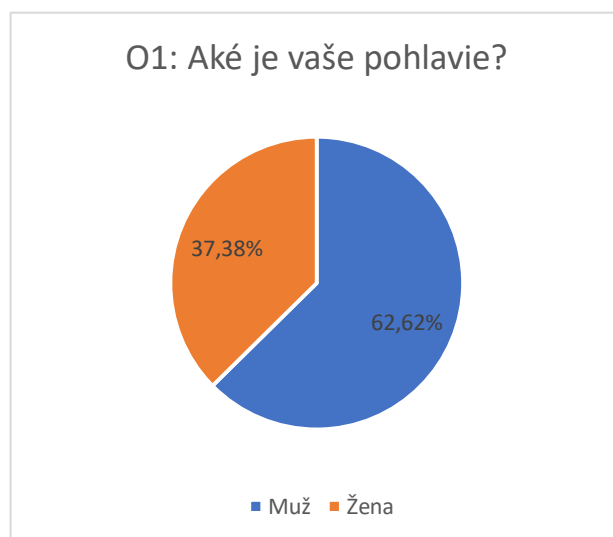
O12: Získali ste sudánske občianstvo?

- A. Áno
- B. Nie

¹⁶⁵ Tu sa snažíme porovnať náboženské zloženie populácie Sýrčanov v Sudáne s výsledkami výskumu *Middle East Public Opinion Survey (Syria 2017)*. Contemporary Middle East Political Studies in Japan.

11.3 Výsledky výskumu a analýza – demografia a ekonomika

V prvej časti analýzy výskumu sa pozrieme na dáta základných demografických údajov (vek a pohlavie - otázky O1 a O2) a na otázky súvisiace s ekonomickým postavením komunity (otázky O3 a O4). Naša vzorka bola rozdelená nasledovne:

Čo sa týka rozdelenia pohlaví, neprekvapuje nás, že vyšší počet respondentov je na strane mužov. Domnievame sa, že to môže súvisieť s viacerými faktormi. Jedným z nich môže byť fakt, že na Facebooku je vo všeobecnosti viac mužov než žien.¹⁶⁶ Rovnako by sa dalo polemizovať, že nerovnosť v zastúpení pohlaví vo výskume súvisí buď s postavením žien na Blízkom východe (napríklad, že nemajú taký istý prístup k internetu či dostatok voľného času).

¹⁶⁶ *Distribution of Facebook users worldwide as of January 2020, by gender.* Statista.

Nasledujú otázky súvisiace s ekonomickým postavením Sýrčanov v Sudáne, podľa ktorých chceme približne určiť mieru nezamestnanosti v rámci tejto komunity a počet podnikateľov.

S ohľadom na nadobudnuté dáta možno povedať, že z pohľadu trhu práce je na tom sýrska populácia Sudánu, zdá sa, veľmi dobre. Celková nezamestnanosť nášho vzorku je na úrovni 10,08% percenta, čo je v porovnaní s celkovou nezamestnanosťou v krajine veľmi dobrá hodnota (odhady nezamestnanosti pre Sudán sa pohybujú od 13%¹⁶⁷ do 21,4%¹⁶⁸). V prípade, že by boli pravdivé pesimistickejšie údaje, nezamestnanosť medzi Sýrčanmi v Sudáne by bola dva krát nižšia, než nezamestnanosť domáceho obyvateľstva. Takúto nízku nezamestnanosť utečencov by mohla Sudánu závidieť nejedna krajina Európskej únie. Ako príklad môžeme uviesť Nemecko, kde bola v roku 2018 nezamestnanosť *všetkých* utečencov na úrovni 40,5%,¹⁶⁹ zatiaľ čo nezamestnanosť domáceho obyvateľstva bola dvanásťnásobne nižšia – pohybovala sa na úrovni 3,4%.¹⁷⁰

Zaujímavé sú aj dáta súvisiace s počtom podnikateľov. V našej vzorke ich počet dosahuje 8,1%. Keďže sa nám nepodarilo nájsť relevantný údaj o počte podnikateľov v Sudáne ani v Sýrii, skúsime si pre ilustráciu významu tohto čísla pomôcť údajom zo

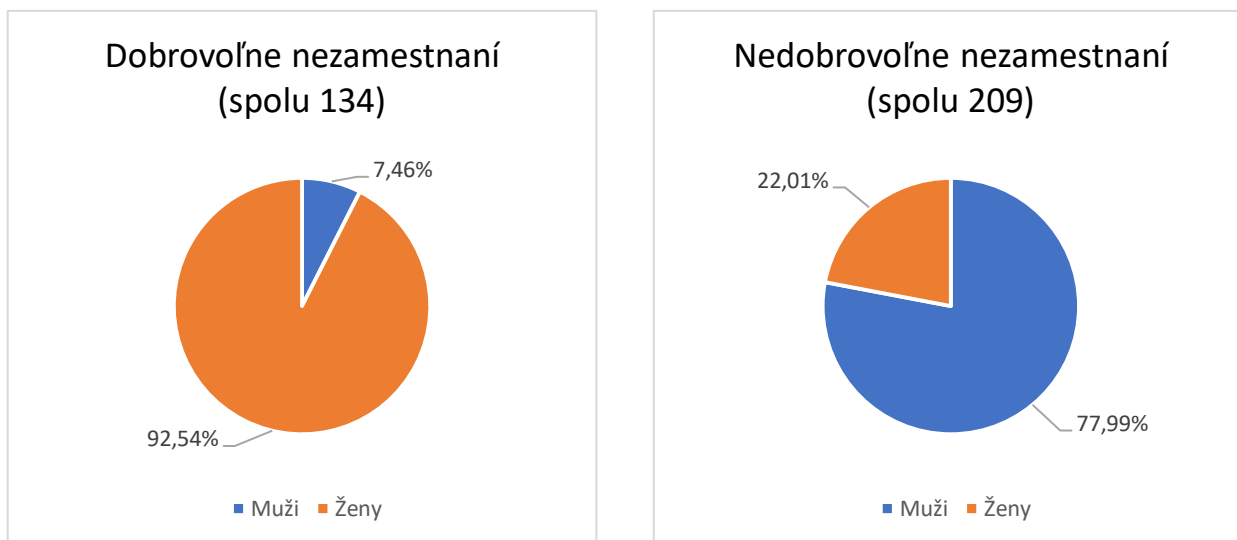
¹⁶⁷ *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate)*. The World Bank.

¹⁶⁸ *Sudan Unemployment rate*. Index Mundi.

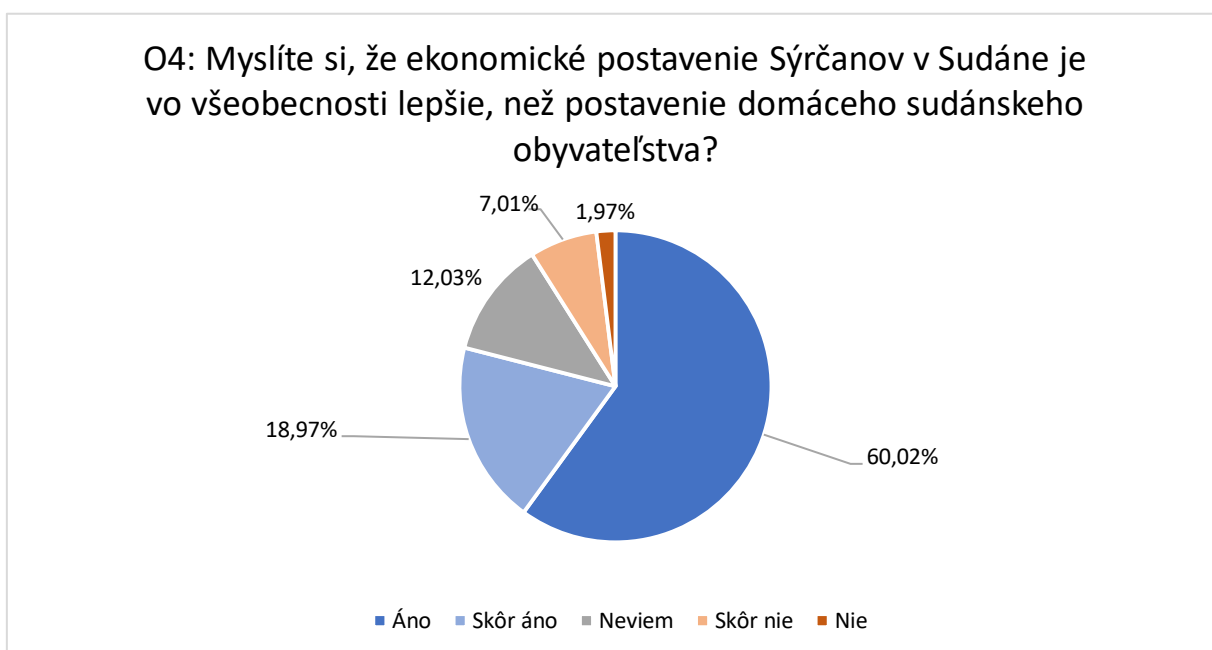
¹⁶⁹ *Refugee unemployment in Germany drops sharply*. Financial Times.

¹⁷⁰ *Germany: Unemployment rate from 1999 to 2019*. Statista.

Slovenska. Tu bolo v roku 2018 zaznamenaných 365 tisíc podnikateľov¹⁷¹, čo na 5,45 milióna obyvateľov predstavuje 6,69%.

Z dát tiež vyplýva, že až 93% respondentov, ktorí sa prezentovali ako dobrovoľne nezamestnaní, sú ženy, čo môže znamenať, že sa jedná predovšetkým o ženy, ktoré pracujú v domácnosti a starajú sa o rodinu. Súdime tak preto, lebo v kategórii nezamestnaných (209 respondentov) je zase väčšina respondentov (78%) mužov.

Cieľom otázky číslo štyri bolo zistiť vnímanú prosperitu vlastnej demografickej skupiny v porovnaní s väčšinovou domácou populáciou. Napriek tomu, že sme očakávali všeobecný príklon k možnostiam *Áno* a *Skôr áno*, početnosť týchto odpovedí (spolu takmer štyri pätiny) vypovedá jednak o dobrej schopnosti sebareflexie

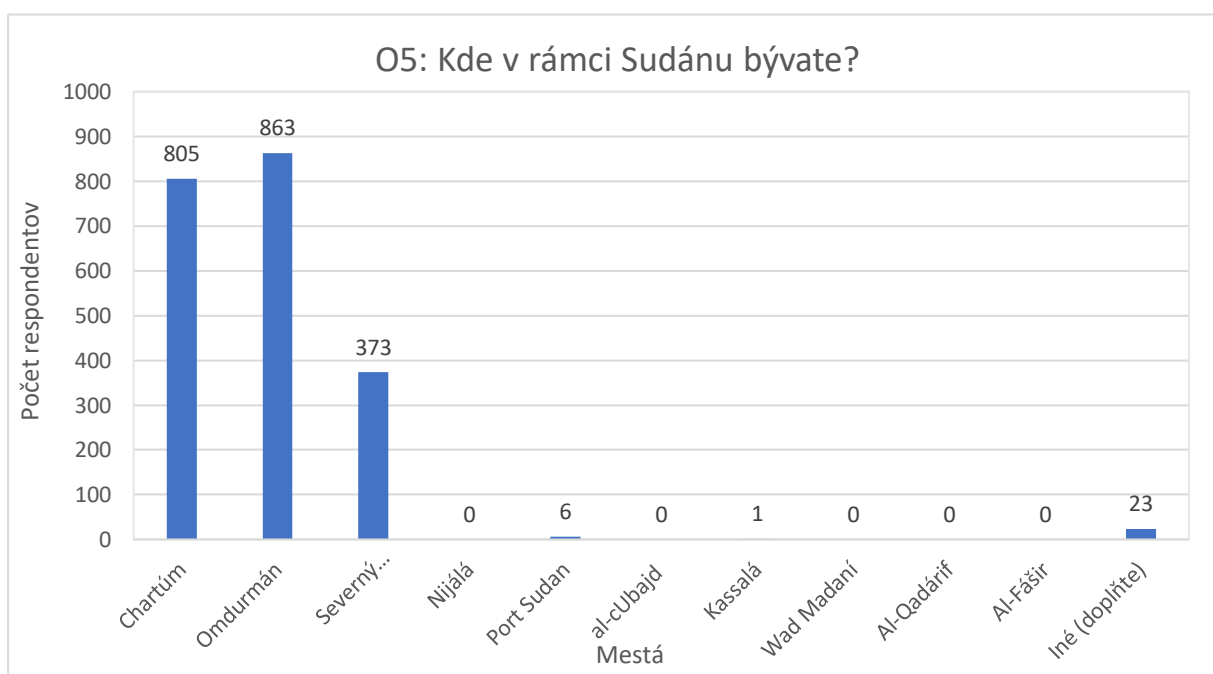
¹⁷¹ Počet podnikateľov na Slovensku klesá. Sme: Ekonomika.

skupiny, jednak potvrdzuje vyslovenú domnienku, že Sýrčanom v Sudáne sa ekonomicky darí viac než domácomu obyvateľstvu.

Ak by sme teda mali vyvodiť nejaké zovšeobecňujúce charakteristiky ekonomickej situácie Sýrčanov v Sudáne, dalo by sa povedať, že sa jedná o skupinu s rádovo nižšou nezamestnanosťou než je štandard v rámci celého Sudánu. Zároveň táto populácia disponuje kvantitatívne¹⁷² i kvalitatívne¹⁷³ silnou podnikateľskou vrstvou. Zároveň sme presvedčení, že z výsledkov možno čítať aj prevalenciu určitých štrukturálnych rodových stereotypov – väčšina dobrovoľne nezamestnaných osôb sú ženy, 150 zo 167 podnikateľov sú muži, pomer študentov ku študentkám je 73 ku 27 a podobne.

11.4 Výsledky výskumu a analýza – časť sociálna integrácia

Na viacerých miestach práce sme už naznačili, že jedným z faktorov, ktoré zvyšovali atraktivitu Sudánu v očiach sýrskych imigrantov bola sloboda pohybu v rámci krajiny. Inými slovami, na rozdiel od iných skupín utečencov v krajine majú Sýrčania garantovanú absolútnu slobodu pohybu na úrovni domáceho obyvateľstva a nemusia tak tráviť dlhé obdobia svojich životov v záchytných a utečeneckých táboroch. V tejto časti výskumu sme sa snažili zistiť, nakoľko bola táto sloboda využitá – či sa Sýrčania rozhodli začať svoje nové životy aj mimo metropoly Chartúmu. Pripomeňme, že Chartúm ako aglomerácia (a jeden z 18 administratívnych celkov) sa skladá z troch rôznych častí – Omdurmánu, Severného Chartúmu (tiež Bahrí či Khartoum North) a samotného Chartúmu. Toto sme zohľadnili aj vo výskume.

¹⁷² Vo vyššie uvedenom porovnaní minimálne so Slovenskou republikou.

¹⁷³ Kvalitatívna sila sýrskeho podnikateľského prostredia bola preukázateľne doložená v kapitole o ekonomickej integrácii a ekonomických aktivitách Sýrčanov.

Čísla, ktoré sme získali, sú zaujímavé. V prvom rade sa pozrime nato, kde Sýrčania nebyvajú – väčšinou ich nenájdeme vo väčších provinčných mestách ani v hlavných mestách jednotlivých štátov (teda menších administratívnych celkov, wilájatov). Výnimky tvoria šiesti respondenti z Port Sudánu (jedná sa o prístavné hlavné mesto regiónu Červené more) a jeden respondent žije v Kassalá (hlavné mesto rovnomenného regiónu na eritrejskom pohraničí). Nijálá (región Južný Darfúr), al-°Ubajd (Severný Kordofán), Wad Madaní (al-Džazíra), al-Qadárif (v rovnomennom regióne neďaleko hraníc s Etiópiou) a al-Fášir (Severný Darfúr) v našom výskume ostávajú bez zastúpenia.

Čo sa týka možnosti *Iné (doplňte)*, máme tu tri typy odpovedí. Za prvé sa jedná o menšie obce v štáte Chartúm, ktoré však administratívne nepatria k žiadnej z troch veľkých mestských častí. Konkrétne máme 5 respondentov žijúcich v Umbada (severovýchodne od Omdurmánu), jedného z al-Kabáší (severne od Severného Chartúmu) a jedného z Dardúqu (severovýchodne od Bahrí).

Do odpovedí *Iné (doplňte)* trinásti respondenti mylne vpisovali mená konkrétnych štvrtí, v ktorých žijú. V rámci Chartúmu sa jedná o štvrte al-Rijád (5 respondentov) al-°lamárát (4 respondenti) a po jednom zo štvrte al-Sadždžana, al-Tá'if, Burrí. V rámci Omdurmánu jeden z respondentov doplnil štvrť Banát Gharb. Zvyšní traja respondenti žijú v dvoch rôznych menších mestách mimo hraníc wilájatu Chartúm. Obe mestá (Šandí s dvomi a Rufá°a s jedným respondentom) sú v relatívnej blízkosti metropoly.

Mediálny obraz Sýrčanov v Sudáne napovedá, že väčšinou svoje životy sústredia v mestskej časti Chartúm, predovšetkým na jej severe. Podľa jedného článku¹⁷⁴ sa práve tu nachádza *malý Damask*, štvrť plná sýrskych podnikov a reštaurácií. To je samozrejme pravda, náš výskum však poukazuje na fakt, že napriek prítomnosti reštaurácií v Chartúme žije významný počet Sýrčanov aj v Omdurmáne. Ten je podľa sčítania z roku 2018 podstatne ľudnatejší¹⁷⁵ čo môže byť dôvodom, prečo prítomnosť obdobne veľkej sýrskej komunity nie je natoľko citeľná ako v Chartúme. Rovnako sa jedná o miesto s nižšími cenami nehnuteľností¹⁷⁶, čo znamená, že sa sem pravdepodobne sťahuje najmä chudobnejšia časť sýrskej populácie, ktorá, keďže je chudobnejšia, nezakladá podnikanie a tým pádom nie je až tak viditeľná vo verejnom priestore, ako ich krajanovia v Chartúme. To môže potvrdiť aj fakt, že zo 167 podnikateľov, ktorí sa zúčastnili výskumu, býva priamo v Chartúme až 87% z nich. Samozrejme si uvedomujeme, že adresa bydliska nemusí byť zhodná s adresou miesta podnikania, preto je táto naša úvaha skôr teóriou, ktorú by bolo dobré overiť priamo v teréne.

Každopádne sme si potvrdili domnienku, že drvivá väčšina respondentov (99,51%) žije v štáte Chartúm, pričom v troch najväčších častiach hlavného mesta je

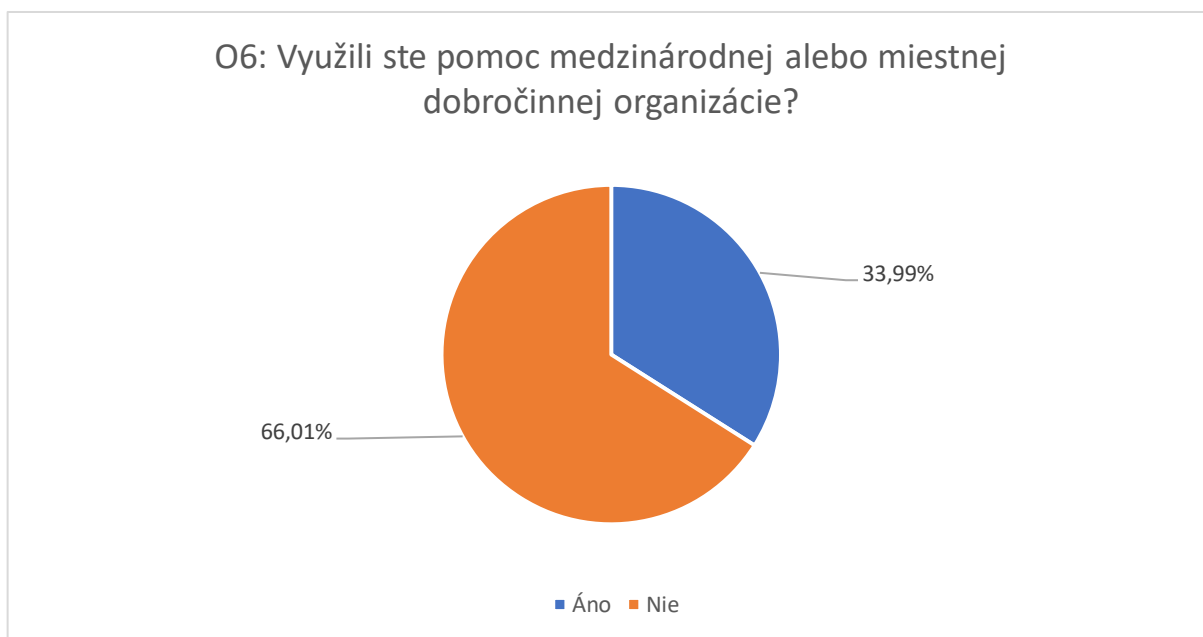
¹⁷⁴ "Dimašq saghíra" muzdahira fí qalb al-Chartúm. France 24.

¹⁷⁵ Republic of the Sudan: Major Cities. City Population.

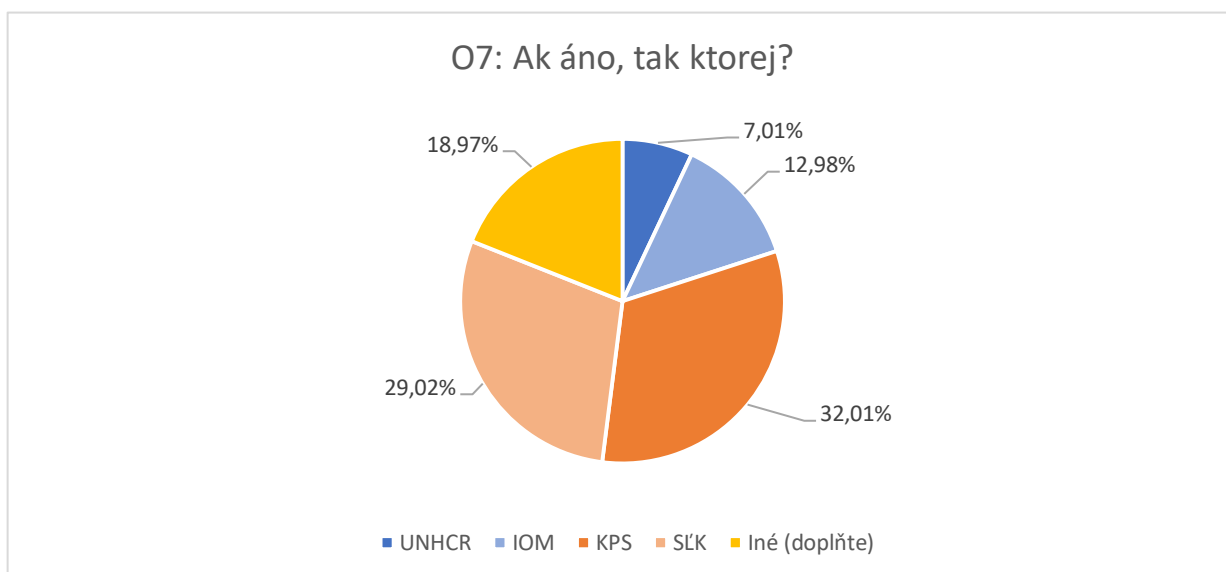
¹⁷⁶ Rozhovor 4.

to 98,55% respondentov.

Ďalej sa budeme venovať využívaniu služieb medzinárodných a miestnych organizácií, ktoré venujú pomoci imigrantom a utečencom v Sudáne. Majme na pamäti, že otázka je položená veľmi zoširoka – zaujímame sa o akúkoľvek formu pomoci. Ako sme ukázali v kapitole 7.2, tieto organizácie majú pomerne široký záber aktivít; od pomoci s presídľovaním, cez konzultácie a právne poradenstvo až po pomoc s hľadaním práce, distribuovanie balíčkov s potravinami a finančnú pomoc.

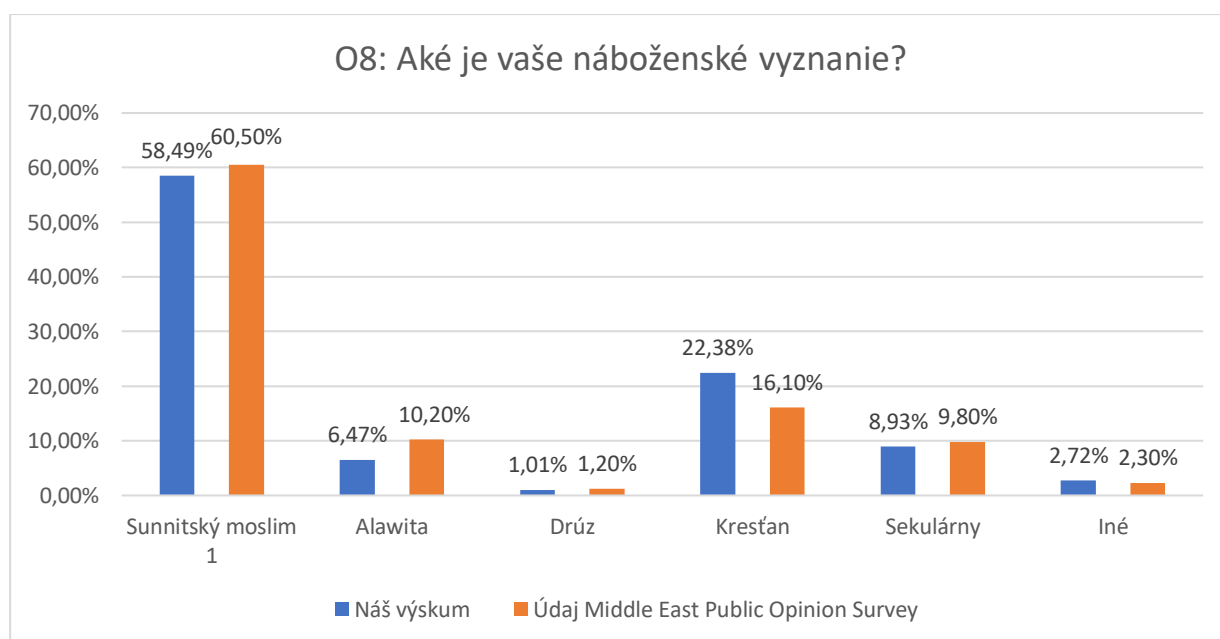
Viac než tretina respondentov uviedla, že v minulosti využila pomoc takýchto organizácií. Schválne sme bližšie nešpecifikovali, o akú pomoc by sa malo jednáť, pretože v ďalšej časti výskumu nás bude zaujímať, nakoľko sú Sýrčanom v Sudáne všeobecne nápomocné (bez ohľadu na druh pomoci) medzinárodné organizácie IOM a UNHCR. Keďže možnosti sa navzájom nevyklučujú, pri tejto otázke mali respondenti možnosť výberu z viacerých možností.

Z uvedených dát vyplýva, že väčšina Sýrčanov v Sudáne, ktorí sa rozhodli vyhľadať nejakú formu pomoci, sa obrátila na miestne organizácie. Táto štatistika svedčí najmä o vyťažnosti menších organizácii, akými sú KPS a SLK. Okrem toho sme vyrátali, že v možnosti *Iné (doplňte)* tvorí viac než polovicu odpovedí (10% z 19%) organizácia či spolok, ktorý je organizačne či finančne napojený na KPS či SLK. Vo zvyšku prípadov sa jedná o skupiny, kde nevieme identifikovať organizačné prepojenie na nami spomínané projekty, najčastejšie sa spomínal medzinárodný projekt *Muntada Aid*, niektorí respondenti uviedli, že získavali financie zo zbierok v mešitách. Potvrdilo sa tiež, že UNHCR sa v Sudáne primárne nevenuje Sýrčanom, nakoľko sa z hľadiska tamojšej vlády nejedná o utečencov.

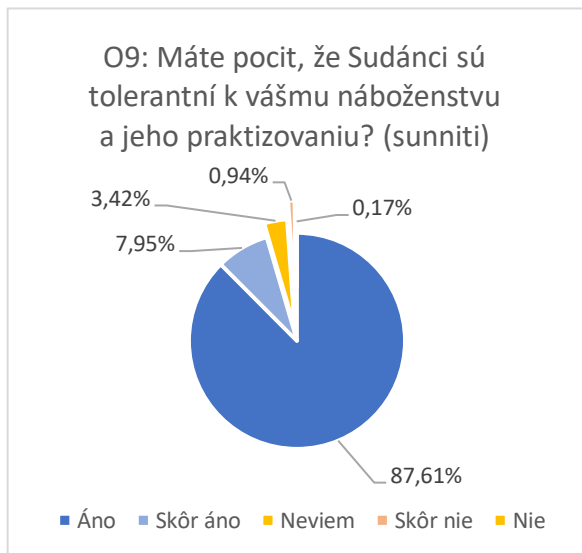
11.5 Výsledky výskumu a analýza – časť kultúrna integrácia

V tejto časti výskumu sme zisťovali náboženské vyznanie Sýrčanov v Sudáne, ich vnímanú mieru náboženskej slobody a problematiku jazyka pri vzájomnej komunikácii v cieľovej krajine.

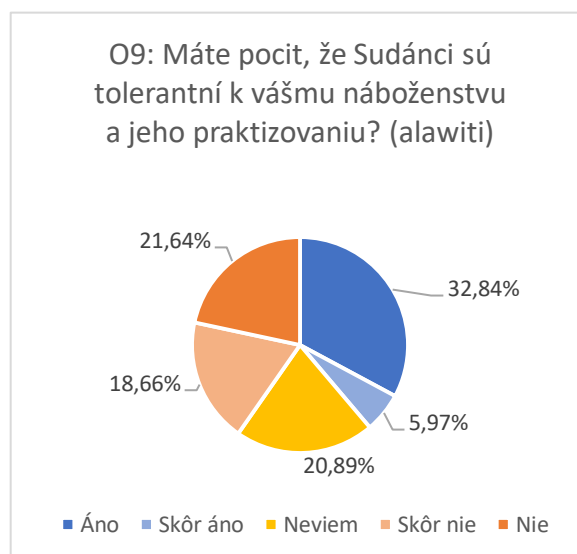
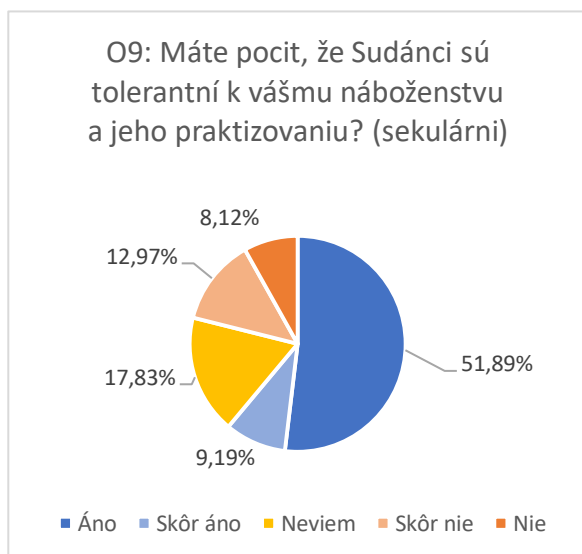
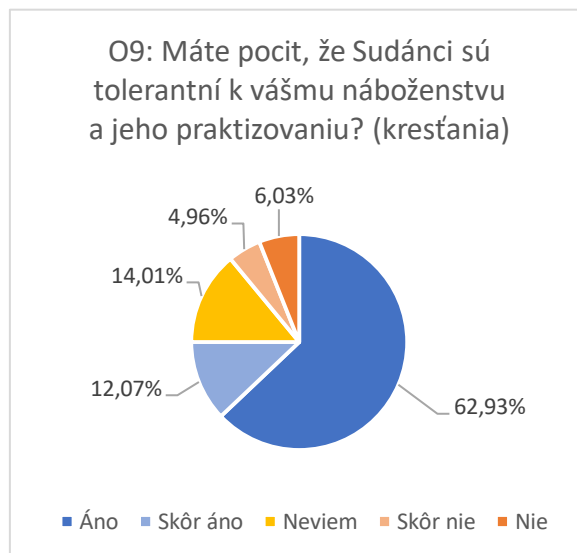

Výskum *Middle East Public Opinion Survey*, s ktorým sme porovnávali naše údaje, vznikol v roku 2017 na základe údajov zozbieraných priamo v Sýrii na vzorke 1500 respondentov. Vzhľadom na súčasné okolnosti (iná skúmaná populácia, časový rozdiel tri roky) sme predpokladali, že rozdiely medzi jednotlivými skupinami budú o niečo markantnejšie, než sme namerali my. Najviac stoja za zmienku počty alawitov a kresťanov. V prípade sýrskych alawitov v Sudáne je ich v pomere k ostatnej sýrskej populácii približne o tretinu menej. Na zistenie konkrétnych dôvodov tohto štrukturálneho rozdielu by bolo nutné vykonať podrobnejšie výskumy, môžeme sa len domnievať, že na rozdiel od kresťanov (ktorých je v medzi sudánskymi Sýrčanmi pomerne viac) ich možno v rámci Sýrie označiť za privilegovanejšiu skupinu, ktorá je všeobecne vernejšia vláde a prezidentovi, tým pádom v pomere k iným skupinám utekajú jej členovia z krajiny menej. Jedná sa však o hrubú generalizáciu.

Sýrsky alawiti v Sudáne sú zaujímaví aj pre najvyšší pomer vnímanej intolerancie zo strany sudánskeho obyvateľstva z pomedzi všetkých skúmaných skupín. Naprieč skupinami (uvádzame prvé štyri, ktoré majú nad sto respondentov) to vyzerá takto:

Možnosť *Nie* (0,17%) na grafe nie je vidno.

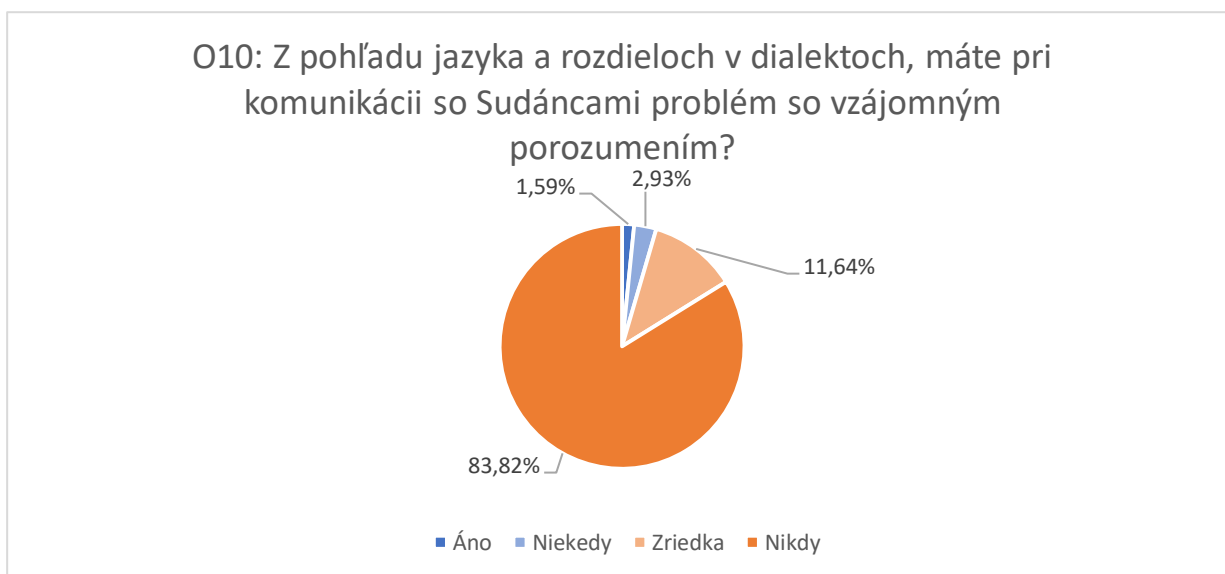
Čo sa týka sunnitov, interpretácia výsledkov nie je zložitá. Jedná sa o väčšinové vierovyznanie menšiny, ktoré je s vierovyznaním domáceho obyvateľstva viac-menej v zhode. Zdá sa, že ani rozdiely v právnych školách týchto dvoch skupín nie je zásadným problémom v otázke náboženskej tolerancie.

O niečo problematickejšie sú čísla týkajúce sa menšín. Než však začneme z výsledkov vyvodzovať nejaké závery, musíme brať ohľad na malé počty respondentov v jednotlivých skupinách (464 kresťanov, 134 alawitov). Problémy či pochybnosti o náboženskej tolerancii zo strany väčšiny hlási až desatina sýrskych kresťanov a zhruba 40% alawitov. Za povšimnutie stoja aj neobvykle vysoké počty odpovedí *Neviem* u alawitov. Nedovoľíme si však na základe týchto údajov prichádzať

k žiadnym komplexným záverom. Čo však určite povedať môžeme, je, že početná minorita menších sýrskych náboženských skupín v Sudáne vnímajú určitú mieru náboženskej intolerancie, ktorej konkrétne črty by mali byť predmetom ďalšieho výskumu cieleného výhradne na konkrétne menšiny.

Na druhej strane je pozitívom, že ak aj v Sudáne existuje v zmysle týchto výsledkov nejaká forma intolerancie, jej cieľom je len menšina v rámci menšiny (kresťania či alawiti z rád Sýrčanov), zatiaľ čo v Európe sme svedkami toho, že rôzne formy netolerancie smerujú často k celej skupine ľudí (moslimovia, imigranti).

Druhým skúmaným aspektom kultúrnej integrácie je jazyk a komunikácia.

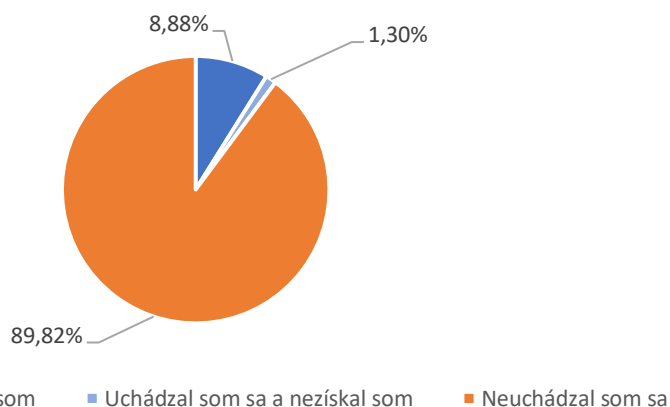

Prekvapila nás jednoznačnosť odpovedí v otázke jazykovej kompatibility sýrskoho a sudánskeho národa. Máme zato, že vzhľadom na uvedené čísla možno považovať otázku miery jazykovej integrácie za vyriešenú – drvivá väčšina sýrskych imigrantov sa v Sudáne bezproblémovo dohodne aj napriek rozdielom v dialektoch arabčiny.

11.6 Výsledky výskumu a analýza – časť politická integrácia

V kapitole o politickej integrácii sme ukázali, že existuje bližšie nekvantifikovaná menšina Sýrčanov v Sudáne, ktorá bola vďaka uvoľnenej naturalizačnej politike schopná získať občianstvo na základe splnenia pomerne jednoduchých podmienok. Zároveň sa však ukázalo, že vôbec nie je jasné, koľko je takýchto ľudí. Samozrejme, ani pomocou nášho výskumu nevieme presne zistiť, koľko Sýrčanov takýmto spôsobom získalo občianstvo – nevieme totiž, či ich v Sudáne žije stotisíc, dvestotisíc alebo dvestopäťdesiat tisíc. Na základe vzorku však vieme zistiť ich pomer k ostatným Sýrčanom, ktorí občianstvo nezískali. Rovnako nás bude zaujímať, akú mali Sýrčania pri podávaní žiadostí o občianstvo úspešnosť, t.j. aký je pomer úspešných a neúspešných žiadostí. Výsledky odpovedí na tieto dve otázky (O11 a O12) sme zhrnuli v nasledujúcom grafe.

O11 a O12: Uchádzali ste sa o sudánske občianstov? Získali ste sudánske občianstvo?

Z daných čísel vyplývajú dve skutočnosti. Prvá je, že takmer 9% Sýrčanov v Sudáne získalo sudánske občianstvo. V závislosti od celkového počtu (ktorý sa pravdepodobne pohybuje niekde medzi stotisíc a dvestopäťdesiatstisíc osobami) získalo sudánske občianstvo deväť až dvadsaťdvatisíc Sýrčanov.

Druhá skutočnosť je, že pas nezískalo len 12,79% zo všetkých žiadateľov. Toto číslo dokazuje, že ak sa raz uchádzač podujal absolvovať pomerne komplikovaný byrokratický proces na získanie občianstva, mal veľmi dobré šance nato, aby bol úspešný.

12 ZÁVER

Cieľom tejto práce bolo podať komplexnú správu o postavení sýrskych imigrantov žijúcich v Sudáne. Veríme, že práca tento cieľ splnila a čitateľovi poskytla plnohodnotné penzum informácii súvisiacich so štyrmi hlavnými okruhmi integrácie. Je prirodzené, že integrácia nie je stav – nemožno preto absolutisticky povedať, že Sýrčania sú alebo nie sú integrovaní v sudánskej spoločnosti. Vždy však možno povedať, v akej fáze jednotlivých aspektov integrácie sa daná skupina nachádza. To sa pokúsime zosumarizovať v nasledujúcich riadkoch.

V teoretickej časti práce o ekonomickej integrácii a aktivitách Sýrčanov sme ukázali, že sýrska podnikateľská vrstva zásadnou mierou vstupuje na sudánsky trh, kam prináša nemalý investičný kapitál a know-how. Okrem toho si Sýrčania zakladajú rôzne menšie podniky, z ktorých najviditeľnejšie a najznámejšie sú spomínané sýrske reštaurácie v Chartúme. Tieto sa často vyznačujú vysokým podielom sýrskych zamestnancov, čo prispieva k akejsi kolektívnej ekonomickej stabilite tejto populácie. Tá sa ukázala aj v našom praktickom výskume, ktorý zaznamenal nezamestnanosť sýrskej populácie na úrovni približne 10% a ukázal aj relatívne vysoký pomer podnikateľov (viac než 8%). Vzhľadom nato, že sa jedná o utečeneckú populáciu (a aj v porovnaní napríklad so Sýrčanmi v Nemecku) sú tieto čísla veľmi pozitívne a vykazujú veľmi dobrú ekonomickú úroveň tejto skupiny.

Ďalej sme skúmali, ako Sýrčania vnímajú svoje ekonomické postavenie v porovnaní s domácim obyvateľstvom. Potvrdili sme si, že vo všeobecnosti väčšina z nich považuje svoju (kolektívnu) ekonomickú situáciu za lepšiu (79% odpovedí *áno* a *skôráno*), než je ekonomická situácia Sudáncov. Obdobný výskum v iných krajinách so zásadnými počtami Sýrčanov sme, bohužiaľ nenašli, no domnievame sa, že takto pozitívne svoju situáciu v porovnaní s domácim obyvateľstvom pravdepodobne nevníma žiadna iná komunita Sýrčanov v exile. Tieto čísla dokazujú vysokú mieru ekonomickej výkonnosti a vyvracajú nutnosť plošných snáh o zlepšovanie ekonomickej situácie tejto skupiny.

Na druhej strane sa nájdú prípady sýrskych rodín, ktoré na tom nie sú ekonomicky až tak dobre. V týchto prípadoch možno badať vysokú mieru využívania pomoci zo strany spomínanej podnikateľskej vrstvy, ktorá sa prostredníctvom viacerých dobročinných organizácii snaží chudobnejším krajanom pomáhať. Tejto problematike sme sa venovali aj v praktickom výskume, kde približne jedna tretina respondentov priznala využívanie pomoci od takýchto organizácii. Menšie počty respondentov využili aj pomoc medzinárodných organizácii (UNHCR, IOM). Pre absolútnu objektivitu musíme dodať, že minimálne UNHCR má v tejto veci do veľkej miery de facto zviazané ruky – Sýrčania v Sudáne nemajú formálne štatút utečencov, čo má negatívny vplyv napríklad na rozpočet, ktorým sudánska pobočka Úradu disponuje.

Z pohľadu sociálnej situácie je kľúčová otázka bývania a priestorovej mobility. Z dostupných článkov a rozhovorov vieme, že Sýrčania v Sudáne nežijú v žiadnych utečeneckých táboroch ani podobných zariadeniach, ktoré predstavujú formu segregácie a zo svojej podstaty sťažujú akékoľvek snahy o integráciu do väčšinovej spoločnosti. Preto nás zaujímalo, ako s priestorovou mobilitou nakladajú a v ktorých mestách žijú. Predpoklad, že drvivá väčšina populácie sa bude nachádzať v rámci širšieho hlavného mesta sa naplnil, no prekvapivé je, aká veľká časť respondentov žije v Omdurmáne. Popularita Omdurmánu pravdepodobne súvisí s lepšími cenami nehnuteľností a uspokojivou dostupnosťou do ostatných častí metropoly, no túto hypotézu by sme si museli overiť u konkrétnych respondentov. V rámci problematiky sociálnej integrácie však získané výsledky znamenajú, že Sýrčania využili nadobudnutú slobodu pohybu a usádzali sa v najprosperujúcejšej časti krajiny – v hlavnom meste a jeho okolí. Len veľmi malá časť respondentov uvádzala pobyt mimo tejto oblasti, najviac mimochartúmskych respondentov pochádzalo z mesta Port Sudan.

Z uvedeného vyplýva, že Sýrčania v Sudáne sú ekonomicky a sociálne silnou a relatívne stabilnou demografickou skupinou. V prípade ekonomickej a sociálnej integrácie možno povedať, že sú „integrovani“ lepšie, než domáce obyvateľstvo – skutočná ekonomická a sociálna integrácia by v prípade Sýrčanov v Sudáne vlastne musela znamenať, že by sa ich situácia mala zhoršovať, aby sa mali tak isto zle, ako domáce obyvateľstvo. Takáto predstava je však, samozrejme, absurdná. Z tohto dôvodu by malo byť aj naďalej snahou bohatších jednotlivcov pomáhať sociálne slabším krajanom rôznymi formami.

Vysokú mieru integrácie možno a priori predpokladať v oblasti kultúrnej – sýrsky a sudánsky národ sú si kultúrne relatívne blízke – jedná sa o dva prevažne moslimské a arabské národy. Toto vytvára veľmi priaznivú východiskovú polohu, ktorá predznamenáva vysoký potenciál miery kultúrnej integrácie. Vzhľadom na povahu práce sme si vybrali dva bližšie skúmané aspekty kultúrnej integrácie – jazykovú (dialektovú) kompatibilitu a vnímanú mieru náboženskej tolerancie, ktoré považujeme za elementárne predpoklady spolunažívania dvoch komunít.

V praktickej časti výskumu sme zisťovali, ako tieto dva aspekty vnímajú Sýrčania žijúci v Sudáne a zistili sme, že ani rozdiely v dialektoch nie sú významnou prekážkou vo vzájomnom porozumení medzi týmito dvoma skupinami. Viac než 95% respondentov hlási, že problémy v komunikácii nezaznamenali alebo sú len zriedkavé. Sme presvedčení, že práve vysoká miera jazykovej integrácie je jedným z kľúčových faktorov umožňujúcich pokrok v ďalších sférach integrácie. V teoretickej časti práce sa v tejto súvislosti ukázalo, že o niečo zložitejšia je situácia u detí, ktoré si na nový dialekt musia zvykať, čo im môže spôsobovať problémy najmä v škole. Je však pravdepodobné, že tieto problémy by mali časom vymiznúť.

O niečo zložitejšia je otázka náboženskej tolerancie, kde najmä u sýrskych

alawitov možno badať zvýšenú mieru vnímanej intolerancie zo strany domáceho sudánskeho národa. Táto obava by si určite zaslúžila podrobnejší terénny výskum. Dodajme však, že vo všeobecnosti sa jedná o veľmi malú skupinu a v komunite Sýrčanov ako takej výrazne prevláda pocit, že z pohľadu náboženstva sú v Sudáne tolerovaní.

Na základe týchto dvoch aspektov a informácii uvedených v teoretickej časti práce možno konštatovať, že kultúrna integrácia Sýrčanov v Sudáne je na priaznivej úrovni. Dôkazom je aj fakt, že medzi skupinami nedochádza ku konfliktom na základe etnickej či náboženskej príslušnosti.

Elementárnym aspektom politickej integrácie je právo jednotlivca podieľať sa na politike svojej krajiny v zmysle hodnôt liberálnej demokracie s tým, že najvyšším prejavom týchto hodnôt by mali byť riadne slobodné a demokratické voľby. Tie nateraz v Sudáne reálne neexistujú. Bude preto úlohou prechodnej vlády prezidenta Hamdúka, aby krajinu k tomuto mnohými vysnívanému cieľu priviedol. Keď sa tak stane, bude sa ich môcť zúčastniť aj približne každý desiaty Sýrčan v Sudáne, ktorému sa podarilo získať občianstvo.

Z pohľadu právnej integrácie sú títo ľudia plne na úrovni domáceho obyvateľstva, jedná sa totiž o plnohodnotných sudánskych občanov. Zvyšných zhruba 91% Sýrčanov v Sudáne sa tiež teší vysokej miere právnej integrácie vďaka mnohokrát spomínanej možnosti voľne pracovať, študovať, podnikáť a pohybovať sa po krajine. Bez ohľadu na motív bývalej vlády, zjednodušené podmienky na získanie občianstva boli najzásadnejším krokom k právnej integrácii Sýrčanov v Sudáne, ktorá sa však viacerým kritikom javila ako zbytočne benevolentná. Pravdou každopádne zostáva, že Sýrčania v Sudáne sa tešia vysokej miere právnej integrácie, pretože už samotná garancia slobody pohybu a možnosti zisku vzdelania, práce a podnikania sú vymoženosťami, ktorú tisíce Sýrčanov na iných miestach nárok nemajú.

Po približne roku, odkedy sme sa tejto téme začali aktívnejšie venovať, nadobúdame pocit, že prijatie Sýrčanov v Sudáne sa javí ako relatívne úspešný projekt. Na druhej strane je však náročné vyberať si jeho aspekty, ktoré by mohli slúžiť ako príklad dobrej praxe pre iné krajiny, čo súvisí najmä s veľmi špecifickou situáciou panujúcou v Sudáne. Len sotva totiž napodobníme v Európe kultúrne prostredie, ktoré zásadnou mierou vplýva na úspech celého projektu. Rovnako ťažko napodobníme diery v hospodárstve, ktoré v Sudáne mohli zaplátať úspešné sýrske podnikateľské projekty. Rovnako nie je možné zásadnej časti imigrantských populácii extrémne zjednodušiť prístup k nášmu štátnemu občianstvu. Zo sudánskej praxe si však môžeme odnieť prinajmenšom jeden dôležitý poznatok. Hoci sa nejedná o novú myšlienku, príklad Sýrčanov v Sudáne potvrdzuje, že pokiaľ je imigrantskej komunite umožnený vstup na pracovný trh a komunita sa od domáceho obyvateľstva nesegreguje napríklad v utečeneckých táboroch, spoločné nažívanie má oveľa väčší potenciál na úspech.

13 ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

"Dimašq saghíra" muzdahira fí qalb al-Chartúm. France 24 [online]. 05. 08. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.france24.com/ar/20190805-دمشق-صغيرة-مزدهرة-في-قلب-الخرطوم>

2018 Country-Specific Schengen Visa Statistics [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://statistics.schengenvisainfo.com/>

About IOM [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.iom.int/about-iom>

Al-ladžna al-ša^cbíja al-súdánija li-ighátha al-ša^cb al-súrí ta^cridu našátihá li-da^cm al-muwátinína al-súrijína bil-Súdán. Sahífa al-Rákúba [online]. 16. 02. 2016 [cit. 2019-09-15]. ISSN 1369-5770. Dostupné z: <https://www.alrakoba.net/2250981/اللجنة-الشعبية-السودانية-لاغاتة-الشع>

Al-ra'ís al-Bašír jamnahu al-súrijína al-džinsíja wa al-džawáz al-súdaní wa al-^cafú al-dawlí jasifu awdác al-Súdán bi al-ta^csafí [online]. 23. 2. 2017 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.dabangasudan.org/ar/all-news/article/-الرئيس-البشير-يمنح-السوريين-الجنسية-والجواز-السوداني-والعفو-الدولي-يصف-اوضاع-السودن-بالتعسفي>

Al-Súdán jaftahu báb al-tadžnís li muwátiní sitt duwal bi šurút majsara. Al-Araby. [online]. 31. 1. 2017 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.alaraby.co.uk/politics/2017/1/30/السودان-يفتح-باب-التجنيس-لمواطني-ست-دول-بشروط-ميسرة>

Al-Súrijúna bil-Súdán: Lasná mutasawwilína wa hunáka man jatasawwalu bi'asmáná. Al-Taghyeer [online]. 12. 10. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.altaghyeer.info/ar/2015/10/12/السوريون-بالسودان-لسنا-متسولين-وهناك>

Al-Súrijúna fí al-Súdán: Dujúf wa lajsú ládží'ína. Al-Jazeera [online]. 03. 09. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.net/programs/arab-present-situation/2015/9/3/السوريون-في-السودان-ضيوف-وليسوا-لاجئين>

AL-ZOUHRI, M. Al-Súrijúna fí al-Súdán: Dujúf wa ichwa. Al-Saieda [online]. 12. 11. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <http://alsaieda.com/2019/11/12/السوريون-في-السودان-ضيوف-واخوة>

ALABASTER, O. Syrian refugees: Between war and crackdown in Lebanon. Al-Jazeera [online]. 04. 11. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/11/syrian-refugees-war-crackdown-lebanon-161102173130178.html>

ALGAN, Y. et. al., *Introduction: Perspectives on Cultural Integration of Immigrants*. In: ALGAN, Y. et. al. *Cultural integration of immigrants in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 1-48. Studies of policy reform. ISBN 978-0-19-966009-4.

ALMAJDOUB, S. *Sudan Welcomes Its Newest Refugees*. Fair Observer [online]. 1. 11. 2017 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.fairobserver.com/region/africa/sudan-syrian-refugees-civil-war-middle-east-africa-news-11621/>

ANDERSON, R. *Revealed: Top 10 best and worst passports for travel in 2017* [online]. 14. 3. 2018 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://gulfbusiness.com/revealed-top-10-best-worst-passports-travel-2017/>

BACH, D. *1001 Financial Words You Need to Know*. Oxford: Oxford University Press, 2003. ISBN 978-0-19-517050-4.

BEHNSTEDT, P. *Encyclopedia of Arabic language and linguistics*. Dallas: Brill Publishers, 2016. ISBN 978-90-04-14476-7.

BURKE, J., SALIH, Z. M. *Sudan 'on path to democracy' as ex-ruling party is dissolved*. The Guardian [online]. 29. 11. 2019 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/nov/29/sudan-dissolves-ex-ruling-party-and-repeals-morality-law>

Chatwát al-taqdím li al-džinsíja al-súdánija [online]. 18. 3. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <http://dyar.info/N11>

Compare Passports: Select passports and compare them side by side [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.passportindex.org/comparebyPassport.php?p1=sd&p2=sy&fl=&s=yes>

CONNOR, P. *Most displaced Syrians are in the Middle East, and about a million are in Europe*. PEW Research [online]. 29. 1. 2018 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/01/29/where-displaced-syrians-have-resettled/>

COPNALL, J. *Are Christians in Sudan facing persecution?* BBC News [online]. 22. 6. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-33196289>

Travel to the EU from Sudan. Delegation of the European Union to Sudan [online]. 13. 5. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/delegations/sudan_en/1849/Travel%20to%20the%20EU%20from%20Sudan

Distribution of Facebook users worldwide as of January 2020, by gender. Statista [online]. 31. 1. 2020 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/699241/distribution-of-users-on-facebook-worldwide-gender/>

DUGOVIČ, M. a POKRIEVKOVÁ, Z. *Fico chystá na migrantov plot ako v Iraku, kritizujú ho osobnosti aj eurosocialisti.* Denník N [online]. 24. 02. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/381423/fico-chysta-migrantov-plot-kritizuju-ho-osobnosti-aj-eurosocialisti/>

Ease of doing business index (1=most business-friendly regulations) - Egypt, Arab Rep., Germany, Iraq, Jordan, Lebanon, Sudan, United Arab Emirates, Sweden, Turkey, Syrian Arab Republic [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.EASE.XQ?end=2018&locations=EG-DE-IQ-JO-LB-SD-AE-SE-TR-SY&start=2018&view=bar>

Education System in Sudan [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.scholaro.com/pro/Countries/Sudan/Education-System>

EGYPT MONTHLY UPDATE DECEMBER 2016. Relief Web [online]. 01. 12. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/EgyptProtection3RPDashboard-December2016.pdf>

ELBAGIR, Y. *Syrians fleeing war find unlikely refuge in Sudan.* Reuters [online]. 27. 01. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://uk.reuters.com/article/uk-sudan-syria/syrians-fleeing-war-find-unlikely-refuge-in-sudan-idUKKCN0V51AI>

ELKHATEM, M. *Min al-Súdán: Atfál Súrjá "jaktášifúna" al-madrása ba'ídan °an al-watan.* Anadolu Agency [online]. 22. 12. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/ar/-الوطن-عن-البعيدا-المدرسة-يكتشفون-سوريا-أطفال-السودان-العربية/من-الدول-العربية/من-السودان-أطفال-سوريا-يكتشفون-المدرسة-بعيدا-عن-الوطن-712200/>

ENTZINGER, H. *The dynamics of integration policies: A multidimensional model.* In: KOOPMANS, R., STATHAM, P. *Challenging immigration and ethnic relations politics: Comparative European perspectives.* Oxford: Oxford University Press, 2000, s. 97-118.

ESSA, A. *Migrant crisis a failure of European policy, UN says.* Al Jazeera [online]. 06. 08. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2015/08/migrant-crisis-failure-european-policy-150806172330199.html>

FAEK, R. a ABD EL-GALIL, T. *Young Syrians Take Their Chances in Sudan*. Fanar Media [online]. 06. 12. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.al-fanarmedia.org/2016/12/young-syrians-take-chances-sudan/>
GDP per capita (current US\$) - Bulgaria, Sudan. The World Bank [online]. 05. 08. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=BG-SD>

Germany: Unemployment rate from 1999 to 2019. Statista [online]. 12. 2. 2020 [cit. 2020-03-21]. Dostupné z: [unemployment germany 2018](https://www.statista.com/statistics/461111/unemployment-rate-germany/)

Ghana Fact Sheet: May/June 2019 [online]. 1. 6. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20Ghana%20Fact%20Sheet%20-%20June%202019.pdf>

Glamour factor draws Sudanese to Khartoum's Syrian eateries. Deutsche Welle [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/glamour-factor-draws-sudanese-to-khartoums-syrian-eateries/av-49920013>

GORDON, M. M. *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origins*. New York: Oxford University Press, 1964.

GREEN, W. S. *The "What" and "Why" of Religious Toleration: Some Questions to Consider*. In CHILTON, B. a J. NEUSNER. *Religious Tolerance in World Religions*. West Conshohocken: Templeton Foundation Press, 2008, s. 3-14.

GUSTAFSON, J. *Sudan, an Unexpected Haven for Syrian Refugees* [online]. 9. 4. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://orientxxi.info/magazine/sudan-an-unexpected-haven-for-syrian-refugees,2980>

HABASH, N. Y. *Introduction to Arabic Natural Language Processing*. London: Morgan & Claypool Publishers, 2010.

History of UNHCR. UNHCR [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/history-of-unhcr.html>

Humanitarian visas to avoid refugees' deaths [online]. 10. 10. 2018 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20181008IPR15261/humanitarian-visas-to-avoid-refugees-deaths>

IBRAHIM, A. *Al-ládži'úna al-súrijúna bil-Súdán junádilúna min adžli ta'ílim atfálihím*. Al-Arabiya [online]. 04. 08. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.alarabiya.net/ar/arab-and-world/syria/2016/08/04/-/اللاجئون-السوريون-بالسودان-يناضلون-من-أجل-تعليم-أطفالهم>

INSTITUTIONS. Ministry of Higher Education and Scientific Research [online]. 01. 01. 2017 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <http://www.mohe.gov.sd/index.php/en/institute/main/1>

International Migration Law: Glossary on Migration. Geneva: International Organization for Migration, 2019. ISBN 1813-2278.

IOM Facilitates Resettlement of Refugees from Sudan to Germany. IOM [online]. 22. 12. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.iom.int/news/iom-facilitates-resettlement-refugees-sudan-germany>

IOM History. IOM [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.iom.int/iom-history>

JACOBSEN, K. *The Economic Life of Refugees*. Bloomfield: Kumarian Press, 2005.

Key Migration Terms: Integration. IOM [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.iom.int/key-migration-terms>

KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2015.

"Ladžna al-^oá'ilát" juwaddihu li'úrjint tabí^oa al-muhla al-mamnúha litanzím wudžúd al-Súrijína fí al-Súdán. Orient News [online]. 12. 09. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: https://orient-news.net/ar/news_show/171756/0/ لجنة-العائلات-توضح-لأورينت-طبيعة-المهلة-المنوحة-لتنظيم-وجود-السوريين-في-السودان

Lamha ^oan al-sakan wa al-má^oíša li al-Súrijín fí al-Súdán. Dyar [online]. 18. 3. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://dyar.info/N17>

Madrasa hukúmíja tadžmacu al-Súriját wa al-Súdániját. Al-^oArabí al-Džadíd [online]. 19. 08. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.alaraby.co.uk/amp/society/2016/8/18/1> مدرسة-حكومية-تجمع-السوريات-والسودانيات-

MALIK, N. *Sudan's reception of Syrian refugees proves popular will matters more than economic might*. The Correspondent [online]. 18. 12. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://thecorrespondent.com/182/sudans-reception-of-syrian-refugees-proves-popular-will-matters-more-than-economic-might/195050892036-871bd88a>

MASCAREÑAS, B. G. a PENNINX, R. *The Concept of Integration as an Analytical Tool and as a Policy Concept*. In: MASCAREÑAS, B. G. a R. PENNINX. *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors*. Springer Open, s. 11-30. DOI: 10.1007/978-3-319-21674-4. ISBN 978-3-319-21674-4.

MASRY, Z. *Syrians in Sudan under pressure of "transitional measures"* Enab Baladi. [online]. 19. 12. 2019 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://english.enabbaladi.net/archives/2019/12/syrians-in-sudan-under-pressure-of-transitional-measures/>

Má huwa mašrú^c matbach Hawá' al-Chartúm? Wa hal ja^crifu al-'Urdúnijún ma^cná mašaklis? Orient News [online]. 26. 02. 2018 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: https://orient-news.net/ar/news_show/146194/0/ - ما هو مشروع مطبخ حواء في الخرطوم -- وهل يعرف الأردنيون معنى مشكلس

Member States. IOM [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.iom.int/member-states>

Middle East Public Opinion Survey (Syria 2017). Contemporary Middle East Political Studies in Japan [online]. 01. 01. 2017 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: https://cmeps-j.net/poll_surveys/syria2017

MUHAMMAD, A. *Murádža^ca qarárát al-tadžnís: kajfa jatasarafu al-hukkám al-džudud lil-Súdán?* Al-Jazeera [online]. 23. 5. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.net/news/politics/2019/5/23/> - مراجعة قرارات التجنيس.. كيف يتصرف الحكام الجدد للسودان؟

Muniha mustathmir súrí áláf al-afdina lil-'istithmár al-zirá^cí šamálí al-Súdán. Al-Tareeq [online]. 22. 03. 2017 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.altareeq.info/ar/a-syrian-investor-grants-thousands-of-acres-for-agricultural-investment-in-northern-sudan/>

NAIB, F., GAMBO, D. *'At least we are treated as humans': Syrians in Sudan* [online]. 7. 12. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/12/syrians-see-refuge-sudan-escape-isil-assad-unhcr-151206104145843.html>

ØSTERGAARD-NIELSEN, E. *Sending Country Policies.* In: MASCAREÑAS, B. G. a R. PENNIX. *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors.* Springer Open, s. 147-166. ISBN 978-3-319-21674-4.

PENNIX, R. *Integration of Migrants: Economical, social, cultural and political dimensions.* In: *THE NEW DEMOGRAPHIC REGIME: Population challenges and policy responses.* New York: United Nations, 2005, , 137-151. ISSN 92-1-116925-9.

PERSSON, A. M, a PERSSON J. R. *Sudanese Colloquial Arabic for Beginners.* Dallas: SIL International, 2016.

Počet podnikateľov na Slovensku klesá. Sme: Ekonomika [online]. 1. 10. 2018 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://ekonomika.sme.sk/c/20926763/pocet-podnikatelov-na-slovensku-klesa.html>

RAY, Michael. *8 Deadliest Wars of the 21st Century.* Encyclopaedia Britannica [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/list/8-deadliest-wars-of-the-21st-century>

Refugee unemployment in Germany drops sharply. Financial Times [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/bea8507e-64cb-11e8-90c2-9563a0613e56>

Republic of the Sudan: Major Cities. City Population [online]. 05. 08. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.citypopulation.de/en/sudan/>

Rozhovor: S PETREM PELIKÁNEM O SÚDÁNU. Respekt [online]. 10. 3. 2009 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/rozhovory/s-petrem-pelikanem-o-sudanu>

SCHILLER, G., WIMMER, A. *Methodological nationalism and beyond: nation-state building, migration and the social sciences.* In: *Global Networks: A Journal of Transnational Affairs.* 2002, 2(4), 301-334.

Společný program pro integraci: Rámcový program pro integraci státních příslušníků třetích zemí v Evropské unii. Brusel: KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ, 2005. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12120-2005-INIT/cs/pdf>

Sudan: 50 Syrian restaurants close doors as Govt tracks illegal workers. Zaman al-Wasl [online]. 12. 07. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://en.zamanalwsl.net/news/article/50057/>

Sudan: Languages. Ethnologue: Languages of the World [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.ethnologue.com/country/SD>

Sudan 'reviewing' nationality granted to Syrian refugees under Bashir. The New Arab [online]. 12. 09. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2019/9/12/sudan-reviewing-nationality-granted-to-syrian-refugees-under-bashir>

Sudan country refugee response plan (January 2020 - December 2020). Relief Web [online]. 12. 01. 2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-country-refugee-response-plan-january-2020-december-2020>

Sudan imposes security clearance ahead of citizenship for Syrian refugees. Middle East Monitor [online]. 09. 08. 2017 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/20170809-sudan-imposes-security-clearance-ahead-of-citizenship-for-syrian-refugees/>

Sudan Unemployment rate. Index Mundi [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: https://www.indexmundi.com/sudan/unemployment_rate.html

Súrjín fí al-Súdán: al-Madžmú'a al-úlá. Facebook [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/784900248278902/>

Syria death toll: UN envoy estimates 400,000 killed. Al Jazeera [online]. 26. 04. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2016/04/staffan-demistura-400000-killed-syria-civil-war-160423055735629.html>

Syria's Investors Booming in Sudan. Syrian Observer [online]. 2. 1. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://syrianobserver.com/EN/features/47700/syrias-investors-booming-in-sudan.html>

Syrian Arab Republic: Key Figures. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. [online]. 15. 03. 2020 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.unocha.org/syria>

Syrian eateries flourish in the heart of Sudan's capital [online]. 06. 08. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.businesstimes.com.sg/consumer/syrian-eateries-flourish-in-the-heart-of-sudans-capital>

Syrian refugees in Sudan. Academia [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.academia.edu/people/search?utf8=%E2%9C%93&q=syrian+refugees+in+sudan>

Syrian refugees in Sudan. Directory of Open Access Journals [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: https://doaj.org/search?ref=homepage-box&source=%7B%22query%22%3A%7B%22query_string%22%3A%7B%22query%22%3A%22syrians%20in%20sudan%22%2C%22default_operator%22%3A%22AND%22%7D%7D%7D

Syrian refugees in Sudan. JSTOR [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/action/doBasicSearch?Query=syrian+refugees+in+sudan>

Syrian Refugees in Sudan: From the hell of gunfire to the agony of asylum. Sudan Tribune [online]. 20. 12. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.sudantribune.com/spip.php?article57428>

Syrian Revolution NINE years on: 586,100 persons killed and millions of Syrians displaced and injured. Syrian Observatory For Human Rights [online]. 15. 03. 2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z:

http://www.syriahr.com/en/?p=157193&__cf_chl_jschl_tk__=d1bdaccdf8fced69d91a707fbf17f89ea18b76d5-1584889661-0-ATjtQp8kHou5OPVDOIQqOpB9a8q69jrhcDTbYC3pLKNqbTlxLvy0fMXR7xe49TlypFkdHR73TLk89Wvg75MIGQzgYjYdBnyyURtceyXNIru9aELYHGyeGBU5PpdSV15vORIRYeKUANb8YxCT5wvOIFu7wAg45wHovhPT8B4XdlpMS1XINs2KT5WpFjFpOaDEDPba7cm7BwUnEnUCHp6IE0nYzwVn2wm9B62R2e4Bglow3uMQgSVBYhS5_mfGaip_6EibgyOmONB3mrPWWGc25tYt2TFfDm44RZ0S-8SmvMch

Syrians in Sudan are concerned but not afraid as political change continues. Zaman al-Wasl [online]. 13. 04. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://en.zamanalwsl.net/news/article/43152/>

Syrians in Sudan are concerned but not afraid as political change continues. Zaman al-Wasl [online]. 13. 04. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://en.zamanalwsl.net/news/article/43152/>

Šáhíd: Madína Dimašq al-súrija tazdahiru fí qalb al-Chartúm. Al-Jazeera [online]. 05. 08. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <http://mubasher.aljazeera.net/news/شاهد-مدينة-دمشق-السورية-تزدهر-في-قلب-الخرطوم>

The Global Religious Landscape: A Report on the Size and Distribution of the World's Major Religious Groups as of 2010 [online]. Pew Research Center, 2012 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.pewforum.org/files/2014/01/global-religion-full.pdf>

The Interim National Constitution of The Republic of The Sudan, 2005 [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/pdfid/4ba749762.pdf>

Thousands of refugees stranded at Greece-Macedonia border. The Guardian [online]. 27. 2. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/27/thousands-of-refugees-stranded-at-greece-macedonia-border>

TOPINKA, D, ed. *INTEGRAČNÍ PROCES MUSLIMŮ V ČESKÉ REPUBLICE: Pilotní projekt.* Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2007.

UAE home to 242,000 Syrians. Khaleej Times [online]. 10. 9. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.khaleejtimes.com/nation/government/uae-home-to-242000-syrians>

Umm Muhammad naqalat al-matbach al-halabí ilá al-Chartúm. Al-Jazeera [online]. 02. 12. 2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.net/news/immigration/2015/12/2/أم-محمد-نقلت-المطبخ-الحملي-إلى-الخرطوم>

Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) - Sudan, Syrian

Arab Republic, Jordan, Lebanon, Turkey, Egypt, Arab Rep., Iraq, United Arab Emirates, Germany, Sweden. The World Bank [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=SD-SY-JO-LB-TR-EG-IQ-AE-DE-SE>

Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate). *The World Bank* [online]. 1. 12. 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=SD>

UNHCR Resettlement Handbook: Division of International Protection. Geneva: UNHCR, 2011.

UN provides \$ 10 million for Syrian refugees in Sudan. Sudan Tribune [online]. 04. 06. 2016 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.sudantribune.com/spip.php?article58866>

UNITED NATIONS STATISTIC DIVISION. *Recommendations on Statistics of International Migration*. New York: United Nations, 1998.

VAN DIJKEN, K., SULEIMAN, A. *Passports for Sale: How Sudan Profits From Syrians* [online]. 1. 2. 2018 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.newsdeeply.com/refugees/articles/2018/02/01/passports-for-sale-how-sudan-profits-from-syrians>

Základné pojmy v oblasti migrácie a integrácie cudzincov: Migrácia. IOM [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://iom.sk/sk/pre-media/zakladne-pojmy-o-migracii.html>

Zákon č. 480/2002 Z. z.: Zákon o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-480>

14 RESUMÉ

This thesis deals with the topic of Syrian refugees living in Sudan, a country less known for its contribution to solving the humanitarian crisis since 2011. The goal of the thesis is to provide a complex overview of the situation of this relatively large community, focusing on four main aspects of integration – economical, social, cultural and political/legal. It also includes a short history of Syrian presence in Sudan and a chapter about counterfeit passports used by foreign elements as well as Syrians themselves during the Omar al-Bashir government.

The paper uses a variety of sources, including data and information from UN agencies, NGOs, local and global media, etc. It also utilizes information from four informants, who provide further knowledge of Sudanese administrative system, the Syrian community in Sudan and its sociological structure. The last important source the paper uses is a twelve-question quantitative survey of the community, which helps to paint a better picture of the situation of Syrians in Sudan, focusing on understanding the quantitative aspects of the topics already covered theoretically.

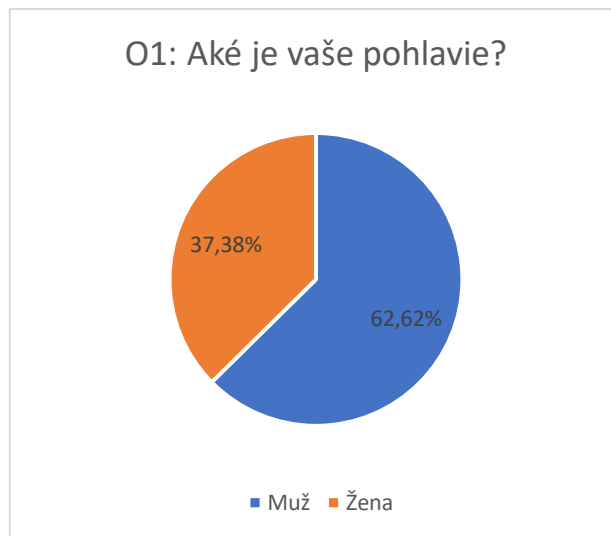
Based on the study, the Sudanese project of accepting Syrian refugees and treating them „as guests“ seems to have been a successful venture so far. They have benefited from the ability to work without requiring any special permission as well as freedom of movement within the country. Their economical condition is relatively good, with unemployment numbers being twice as good as that of the Sudanese nationals.

There are cases of socially weaker groups of Syrians, who may benefit from help of their fellow countrymen, who run multiple social help schemes and organizations providing food aid, financial help and support in finding accommodation and work. The cultural closeness of Syrian and Sudanese nations also plays a major role, as it helps to limit potential tensions caused by differences in beliefs and religious practices on one hand and helps stimulate the integration through mutual linguistic understanding on the other hand.

A small part of Syrians in Sudan has also benefited from relaxed naturalization laws, giving them a chance to acquire Sudanese nationality and passports. This scheme has already been cancelled by the new transitional government, but to this day, around 10% of Syrians in Sudan have got the Sudanese nationality. This shall have long-term implications for their political and legal integration and status.

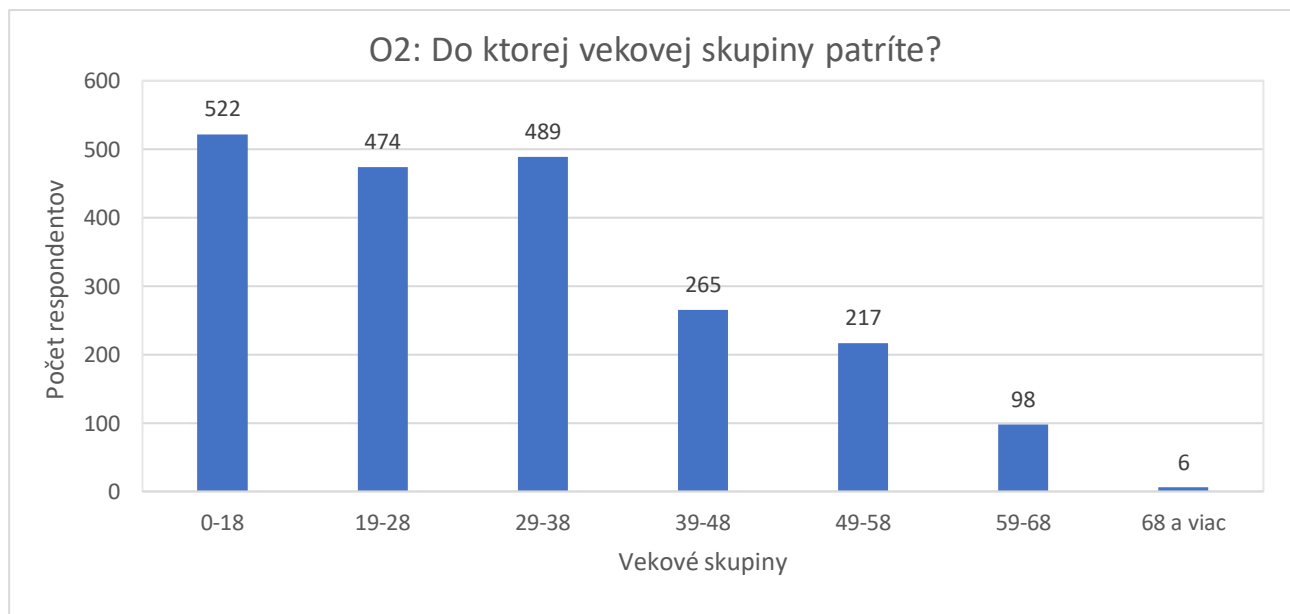
15 PRÍLOHY

Graf č. 1, rozdelenie respondentov na základe pohlavia.

Zdroj: výskum autora.

Graf č. 2, rozdelenie respondentov podľa vekových skupín.

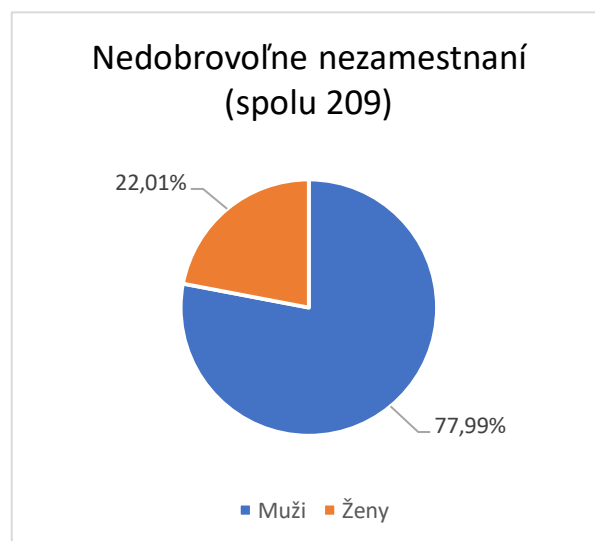
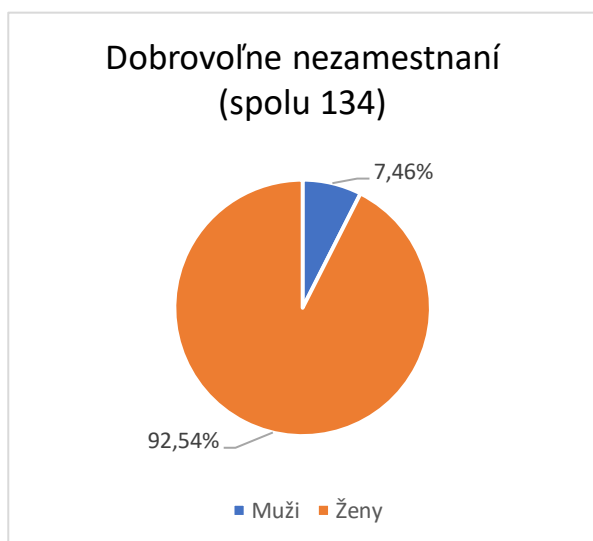
Zdroj: výskum autora.

Graf č. 3, rozdelenie respondentov z pohľadu trhu práce.

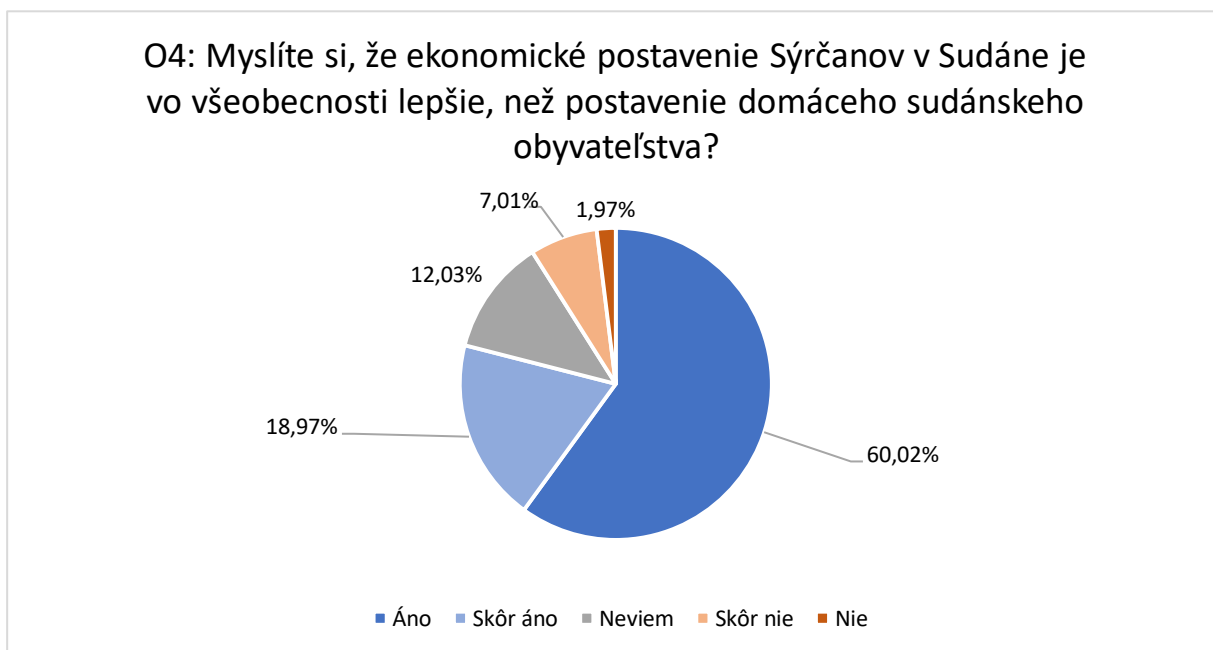
Zdroj: výskum autora.

Grafy č. 4 a 5, rozdelenie skupín dobrovoľne a nedobrovoľne nezamestnaných podľa pohlavia.

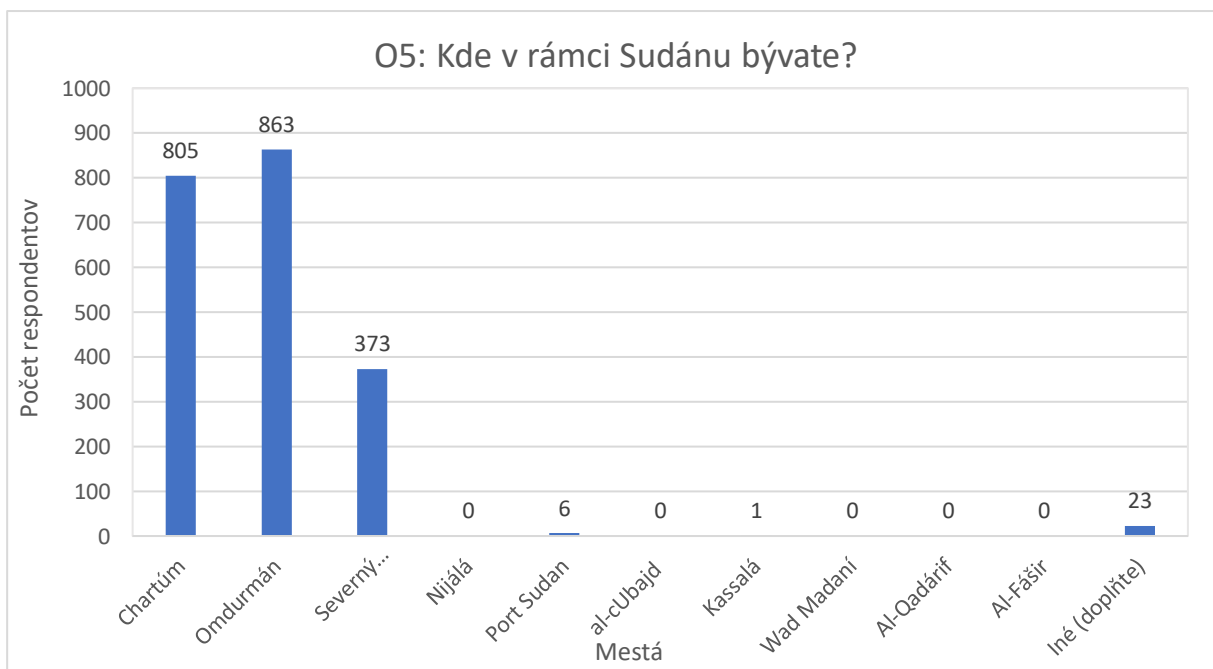
Zdroj: výskum autora.

Graf č. 6, vnímanie vlastnej ekonomickej situácie v porovnaní so situáciou Sudáncov.

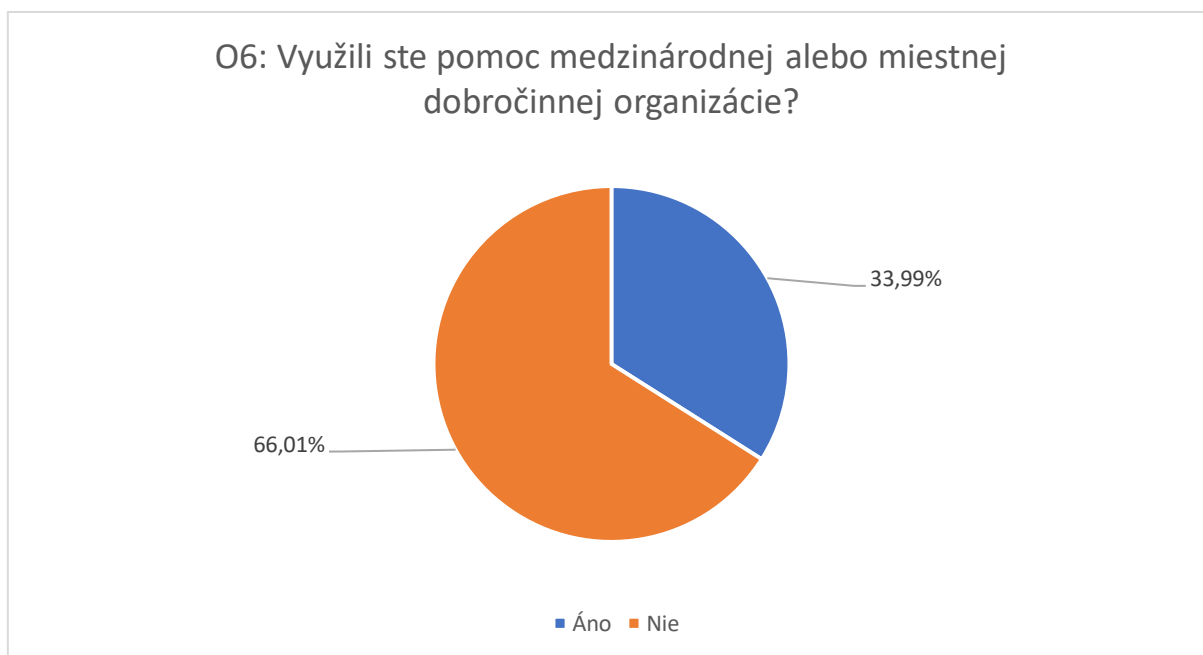
Zdroj: výskum autora.

Graf č. 7, rozdelenie respondentov podľa miest, v ktorých bývajú.

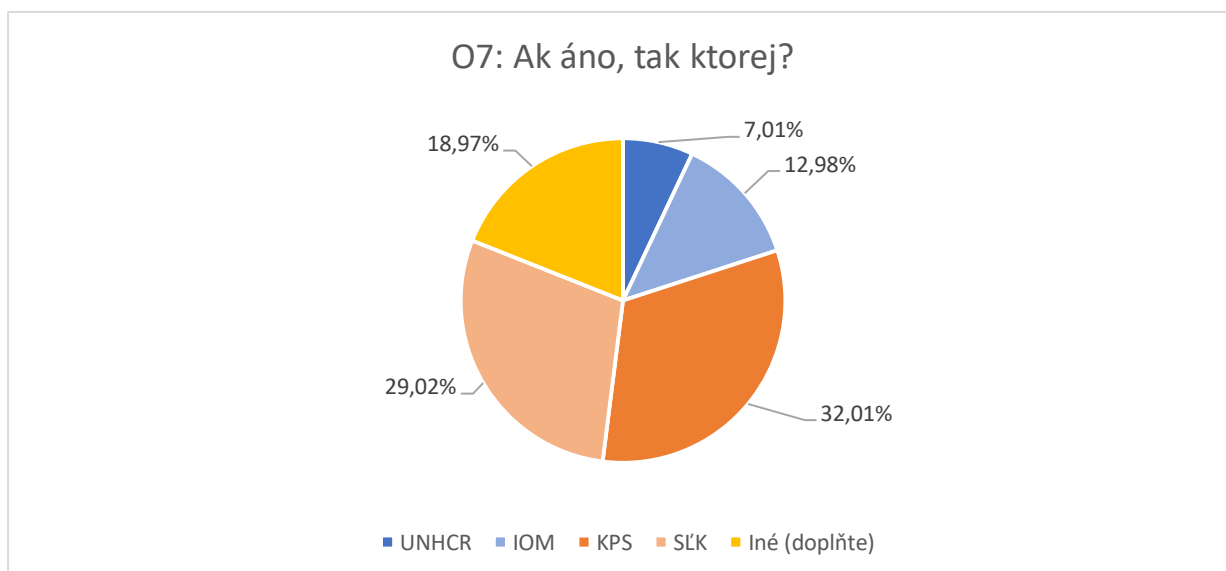
Zdroj: výskum autora.

Graf č. 8, využívanie pomoci dobročinných organizácií.

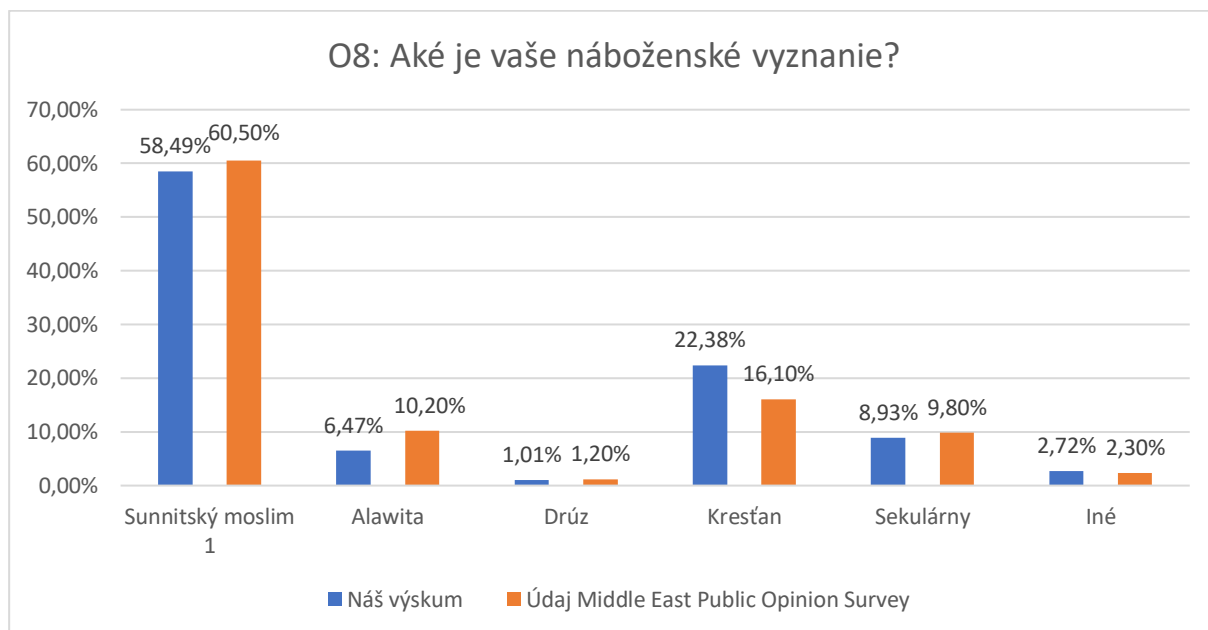
Zdroj: výskum autora.

Graf č. 9, využívanie konkrétnych dobročinných organizácií.

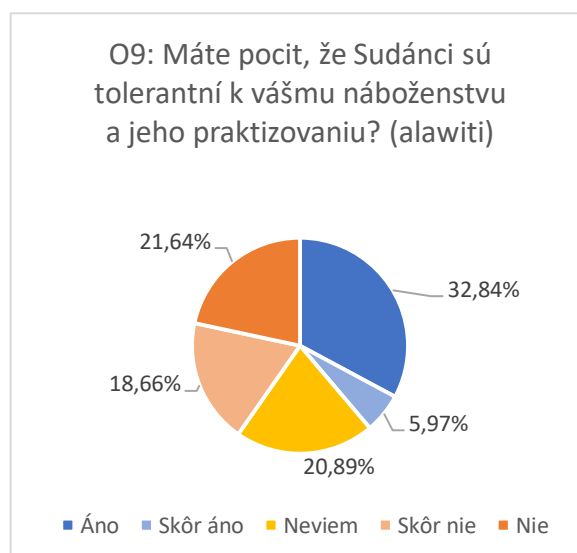
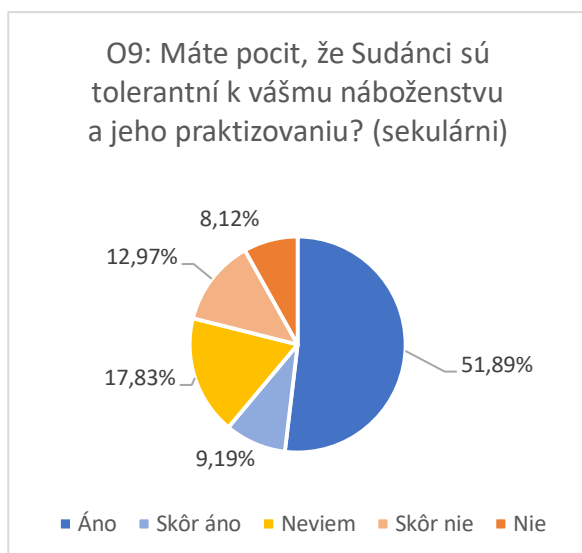
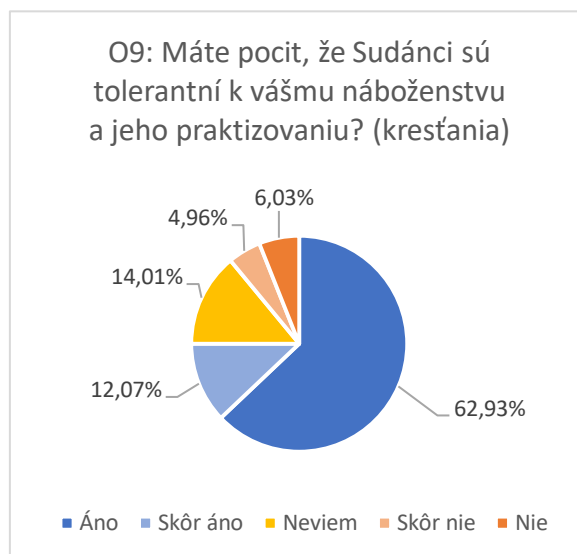
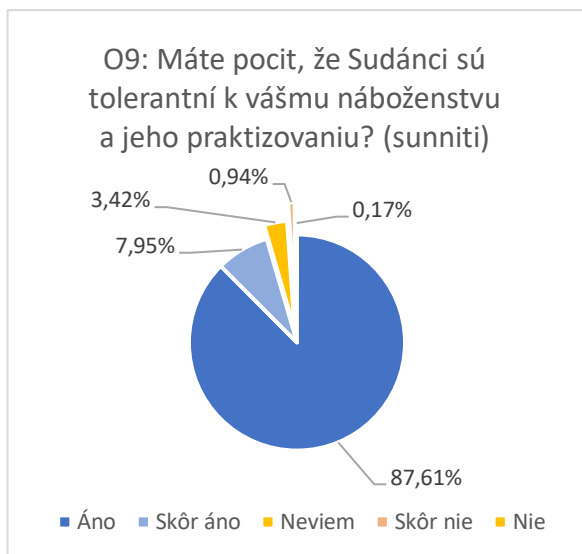
Zdroj: výskum autora.

Graf č. 10, náboženské vyznanie respondentov.

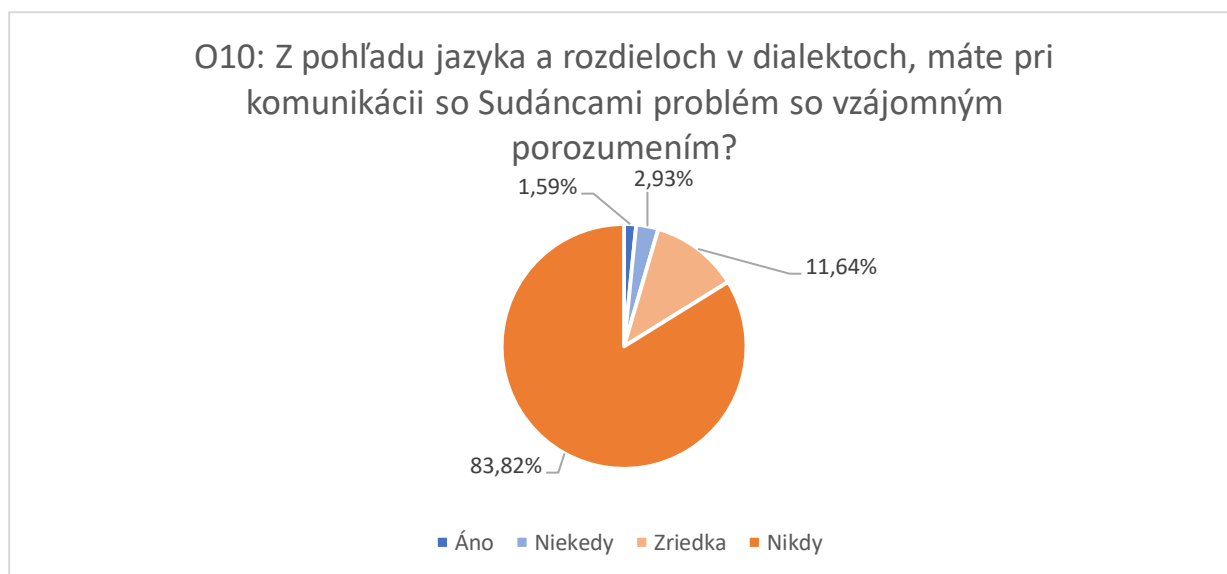
Zdroj: výskum autora.

Grafy č. 11, 12, 13, 14, vnímaná náboženská tolerancia naprieč menšinami.

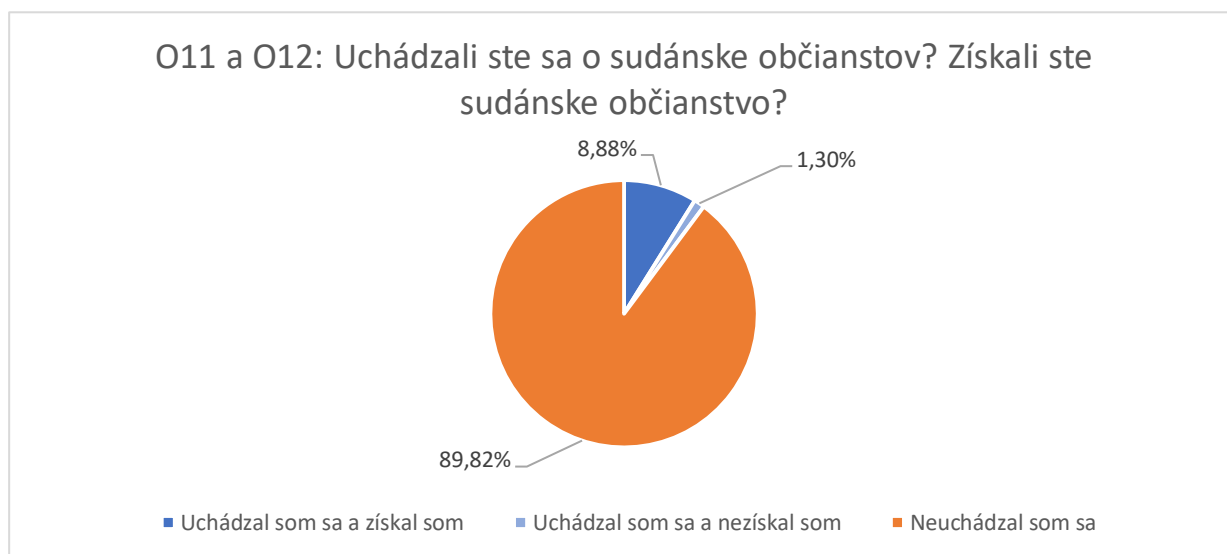
Zdroj: výskum autora.

Graf č. 15, vnímaná jazyková kompatibilita respondentov so Sudáncami.

Zdroj: výskum autora.

Graf č. 16, záujem respondentov o získanie sudánskeho občianstva.

Zdroj: výskum autora.